

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

**22 MAYIS 2000
BATMAN**

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 6

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOĞU ANADOLU PROJESİ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4919

**22 MAYIS 2000
BATMAN**

BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

ÇALIŞMA RAPORU 6

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece yenilenmesi ihtiyacını değil, bir takım başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili temel bir takım konular daha belirleyici konuma gelmiştir

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak için proje yapmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin , devlet ve hükümet başkanları düzeyinde imzalanan Rio Zirvesini takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı nüfus, 1995'te Beijing Konferansı " cinsiyet dengeli kalkınma " konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki (1995) ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahey'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Aslında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'in genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, tüm çalışmaya ilişkin direktifin, GAP'in 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte, siyasi iradeye yansımış olmasıdır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla bu talimatın gereğini yerine getiren bir çalışma olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız GAP Bölgesel Kalkınma Planı çalışması süresince tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapılmıştır. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alınmış olmaktadır.

Bu kitap, başlangıç aşamasında yapılmış olan sözkonusu bu toplantılardaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımdan anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak bir dizi başka çalışma da planlanmaktadır. Temsil edilmeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve GAP Bölgesel Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak, bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye’de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkacak yeni GAP Bölgesel Kalkınma Planı’nın hayırlı olması dileğiyle, saygılarımı sunarım.

Dr. İ.H.Olcay ÜNVER
GAP İdaresi Başkanı

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI

57 nci Hükümetin Programında "Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı, ekonomik ve sosyal önlemlerle çözülecektir" politikası yer almıştır. Bu karar çerçevesinde, Bakanlar Kurulu Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) 2010 yılında bitirilmesi kararını almış ve ekonomik, sosyal ve benzeri diğer önlemlere ilişkin planlama çalışmalarını yapmakla GAP İdaresini görevlendirmiştir.

Bu direktif üzerine GAP İdaresi kendi bünyesi içinde planlama çalışmalarını yürütecek GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Ekibini kurmuştur. Proje Ekibi konularında uzman, deneyimli ve uygulama tecrübesi olan kişilerden oluşturulmuştur. Proje ekibi, bölge planlama, iktisadi planlama ve finansman modelleri, sosyal planlama, tarımsal ve kırsal kalkınma, altyapı-çevre ve iletişim olmak üzere altı çalışma grubu halinde örgütlenmiştir.

Bilindiği üzere, Güneydoğu Anadolu Projesi başlangıçta bir su ve toprak kaynakları geliştirme projesi olarak planlanmış, 1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı ile entegre bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. GAP Master Planı, sektörler arası entegrasyonu dikkate alan GAP'ın hedef ve stratejilerini belirleyen, GAP kapsamında kamu yatırımlarını zaman ve mekan itibarıyla ve finansman ihtiyaçlarıyla planlayan temel dokümandır. Mevcut uygulamalar mümkün olduğu ölçülerde bu doküman çerçevesinde yürütülmektedir.

1989 GAP Master Planı, geleneksel, merkezi planlama anlayışı ile hazırlanmış, bilgi verici, kaynak değerlendirmeye ve gelir artırmaya yönelik projeler üretmiş bir plandır. Hazırlanacak olan yeni planı, 1989 GAP Master Planından ayıran temel özellikler; bölge ve dünyada meydana gelen gelişmeleri dikkate alması, katılımcılığa önem vermesi, projeden etkilenen kesimlerin plan hazırlama ve uygulama sürecinde etkin rol almalarını benimsemesi, ekonomik-sosyal ve çevresel gelişmeyi birlikte ele alması, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini (doğal ve kültürel çevre koruma-sorumlulukları paylaşma-yerellik-saydamlık-erişebilirlik-kalıcı olma-bölgesel öncelik-sosyal adalet) esas almasıdır. Yeni planın hareket noktasını ise 1989 GAP Master Planı ile GAP İdaresince hazırlanmış olan GAP Sosyal Eylem Planının uygulama sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler oluşturacaktır.

GAP İdaresi yeni plan çalışmalarını katılımcı planlama tekniği ile gerçekleştirecektir. GAP Bölgesel Kalkınma Planı ismiyle hazırlanacak olan doküman; yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan artırmayı hedefleyecek, bölge insanının ve ilgili kamu kuruluşlarının katılımıyla hazırlanacak ve uygulanacaktır. Kamunun planın hazırlanması ve uygulanmasında etkin katılımı önem arz etmektedir. Ayrıca bölge insanının bu süreçte rol alması yerel halkın gerçek sorunlarına, gereksinimlerine, tutumlarına ve önceliklerine du-

yarlı bir plan hazırlanmasına imkan sağlayacaktır. Bu amaçla Proje Ekibi çalışma programını hazırlanmış ve bu program 14 Nisan-31 Mayıs 2000 tarihleri arasında 9 GAP ilinde yapılan bilgilendirme toplantıları ile başlatılmıştır. Bu program doğrultusunda Proje Ekibi çalışmalarını yürütmektedir.

Yeni plan şu aşamalardan geçerek hazırlanacaktır: 1) Veri toplama ve güncelleştirme, 2) 1989 GAP Master Planı ve Sosyal Eylem Planının değerlendirilmesi ve bugünkü durumun çözümlenmesi, 3) Kalkınma ihtiyaçlarının ve sınırlarının belirlenmesi, 4) Hedef ve stratejilerin belirlenmesi, 5) Kalkınma seçeneklerinin hazırlanması, 6) Kalkınma seçeneklerine ilişkin finansman modellerinin hazırlanması ve taslak Bölge Planının oluşturulması, 7) Bölge kalkınma planı ve Uygulama programının oluşturulması, ve 8) İzleme-değerlendirme sisteminin kurulmasıdır.

Hazırlanacak GAP Bölge Kalkınma Planı sonucunda iki önemli doküman ortaya çıkacaktır: GAP Bölge Kalkınma Planı ve Uygulama Programı.

Yeni plandan beklenenler; ekonomik yapıda değişim sürecinin başlaması, yaşam standartlarının iyileşmesi, bölge ile ulusal ölçekteki göstergeler arasındaki farklılıkların azalacağı, bölgeye dışarıdan sermaye akışının temini, GAP'ın kamu fonları ile desteklenmesinin yanında bölge ve bölge dışı özel kaynakların da giderek artan ölçüde katkısının sağlanmasıdır.

Yeni planlama çalışmasının ana felsefesi: sürdürülebilir insani kalkınma ve katılımcılıktır. İnsan kalkınmanın odağındadır. Planın temel amacı, yaşam kalitesini yükseltmek ve bunu sürdürülebilir kılmaktır.

İster istemez plan döneminin de ötesine taşacak olan nihai amaç ya da başka bir deyişle planın vizyonu ise "Refahın artışı ve yaygınlaştığı ve bunun herkese ekonomik faaliyetlere katılma fırsatı vererek sağlandığı; bölgenin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklarının ortadan kalktığı; bölgedeki kaynakların etkin kullanıldığı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal istikrarın bir gereği olarak verimlilik ve istihdamın arttığı; güçlü, özgüvenli, donanımlı, eğitilmiş ve kültürel gelişmesi sağlanmış bireylerden oluşan; ulusal ekonomiyle bütünleşmiş, dışa açık, fırsat eşitliğinin etkin olduğu, demokratik bir toplumsal yapının gerçekleştirilmesidir."

Bu yapının gerçekleştirilmesinde izlenecek yeni strateji " pazar ekonomisinin tüm kurum ve kuralları ile oluşturacak altyapının sağlanması, bölgenin ulusal pazarla bütünleşmesi, pazarın çözüm üretmediği alanlarda, pazarın etkin işleyişini bozmayacak biçimde kamu inisiyatifinin kullanılması, bölge mekansal yapısının çevre boyutunu ön plana çıkaracak şekilde düzenlenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için beşeri, doğal ve ekonomik kaynakların uyum içinde ve birbirlerini tamamlayacak şekilde geliştirilmesi, öncelikli hedef grupların desteklenmesi, çağdaş kurumsal yapıların oluşturulması ve güçlendirilmesi amacıyla gerekli düzenlemelerin ve yönlendirmelerin yapılmasıdır." Bu bağlamda önümüzdeki dönemde kalkınmada öncü rol giderek özel girişim ve girişimciler tarafından üstlenilecektir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA PLANI
BİLGİLENDİRME VE BEYİN FIRTINASI TOPLANTISI
BATMAN

Tarih : 22 MAYIS 2000
Yer : İl Özel İdare Düğün Salonu
Oturum Başkanı : Ziver ÖZDEMİR (Batman Sanayi ve Ticaret Odası Yön. Kur. Üyesi)

1. OTURUM

Açılış Konuşmaları :
Erdal ÖZER Tarım İl Müdürü
M. Kaya YAŞINOK GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı
İsa PARLAK Batman Valisi

GAP Bölge Kalkınma Planı Hakkında Sunuş

Vedat ÖZBİLEN GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü
Haşim ÖĞÜT GAP Bölge Kalkınma Planı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi

Şırnak İlinde Yapılan Başarılı Çalışmalar

Metin EKMIŞ Sera Üreticisi

2. OTURUM

Beyin Fırtınası

OTURUM BAŞKANI - Ziver ÖZDEMİR (Batman Sanayi ve Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi) :

Plan hedef yılı 2010 dur, yani önemli temel yatırımlar bu dönem içerisinde bitirilmesi planlanmakta ve düşünülmektedir. Bu plan aynı zamanda kamunun yatırım programını hazırlayacaktır. Şimdiye kadar ki uygulamalardan farklı olarak kamu yatırım programları yöre halkının katkısıyla hazırlanacaktır. Yani yöre halkının yaşam kalitesini sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açılardan arttırmayı hedefleyen proje etkinliklerinin yalnızca kamu kuruluşları değil mümkün olduğunca özel sektör ve yerel kapasitenin yani yerel yönetimler hükümet dışı kuruluşlar ve yöre halkı katılımı ile planlanması düşünülmektedir ve uygulanacaktır. 1989 yılında yapılan GAP Master Planı gibi masa başında oturup da bölge kalkınma programları artık yapılmayacaktır. Bu Plan, insanı hedef alarak ve Bölge insanın görüşleri ve talepleri doğrultusunda hazırlanacaktır. Bugün yapacağımız toplantı da bu hususları tartışırken sizlerden beklenen, ilimizin sorunlarının dile getirilmesi ve bu sorunların çözüm yolları ve sizlerin yani bizlerin bu plan sürecine katılma şeklinin nasıl olacağını belirlemektir. Müsaade ederseniz bir Batman'lı yatırımcı iş adamı olarak öncelikli sorunlarımızı veya 2010 yılında görmek istediğim Batman profilini kısaca anlatmak ve izah etmek istiyorum. Üniversitesinde eğitim görülen, Girişimci Destekleme Merkezi'nin kurulduğu, girişimcilere rehberlik görevi yapan bir GAP GİDEM'in olduğu Organize Sanayi Bölgelerinde, bölgesi demiyorum çünkü halen maalesef Batman'da bir Organize Sanayi Bölgesi kurulamadı. Ben bunu çoğunluk olarak kullanıyorum. İki veya da üç Organize Sanayi Bölgesi'nin olduğu ve içinde tesisleri ve fabrikaların çalıştığı, istihdam alanlarının genişletildiği bir organize sanayi bölgeleri görmek istediğimi, yarım kalan atıl durum da olan işletme sermayesi yetersizliğinden dolayı düşük kapasite ile çalışan ve bu işletmelerin faaliyette bulunduğunu Batman'da çok önemli bir geçim kaynağı olan hayvancılığın geliştirildiğini, Batman'ın can damarı olan petrol sektöründe özellikle TÜPRAS'ın modernizasyonunun yapıldığı, TPAO'nun bundan 5 veya 10 yıl öncesi gibi büyük istihdam sağlayan beş bin üç bin işçinin çalıştığı, bir TPAO ve sondaj çalışmalarını son hızla petrol aramalarını yapan bir TPAO olduğu, sınır ticareti yapılan bir Batman'ı işsizliği büyük ölçüde ortadan kaldıracabilecek olan KOBİ'lerin yaygınlaştığı, sağlıklı ve verimli bir enerjinin tüketilebildiği, bankaların bölge insanına bakış açısının değiştiği, en azından burada yatırımcı tarafından bankalara verilmesi istenen ipoteklerin en azından değeri mukabilinde değerlendirilmeye alınabildiği, kısaca barışın, huzurun, sükunetin ve kültürel etkinliklerin olduğu, Batman'da ki yatırımcının makinesinin ve yedek parçasının en azından % 50'si-

nin Batman'ın merkezinde veya sanayi bölgesinde karşılayabileceği, üniversite de öğrencilerin okuduğu ve etkinliklerin yapıldığı, alt yapı sorunu olmayan, cadde ve sokakların temiz ve en azından asfaltı olan çukurlardan kurtulmuş bir şekilde yeşil alanların olduğu, sağlık sorunları asgari seviyeye indirilmiş öğretilmiş okullarının olmadığı, kız çocuklarımıza okuma hakkının verildiği ve rahatlıkla okuyabildiği, kalifiye eleman yetiştirecek olan Meslek Liseleri'nin cazip hale geldiği, düşüncesini rahatlıkla söyleyebilen karşısındaki izah edebilen ve inancını rahatlıkla yaşayabilen refah düzeyi yüksek en azından çağdaş ve gelişmiş ülkelerin insanların seviyesinde bir hayat, bir Batman'lı olarak düşlerim bunlardır. Açılış konuşmalarını yapmak üzere Tarım İl Müdürümüz Sayın Erdal ÖZER Bey'i davet ediyorum.

Erdal ÖZER (Tarım İl Müdürü) :

Sayın Valim, değerli konuklar hepiniz GAP Master Planı'nın tartışılması ile ilgili, yenilenmesi ile ilgili Batman'da yapılan toplantıya hoş geldiniz, hepiniz şeref verdiniz. Bu toplantının Batman'da yapılması bizleri gururlandırıyor, biz GAP'ın sularında, GAP Projesi dünyanın en büyük projelerinden biri olmasına rağmen, GAP'ın sularında boğulmak istemiyoruz. Bunun için de GAP İdaresi'nin bu çalışmaları yapması bu plan program çerçevesinde gerek çiftçilerimiz gerekse sanayicimizin el ele birlikte hareket etmesini yönlendirmek için yapılan bu toplantıdan dolayı da kıvanç duyuyoruz. Sayın Valim ve değerli konuklar hepinize hoş geldiniz der, şeref verdiniz der arz ederim.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Erdal Bey. Sayın Kaya YAŞINOK buyurun efendim.

M. Kaya YAŞINOK (GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı) :

Sayın Valim, değerli katılımcılar GAP İdaresi'nin GAP Bölge Kalkınma Planı hazırlama çalışması kapsamında düzenlemiş olduğu bu toplantıya hoş geldiniz. Bugün burada Güneydoğu Anadolu Projesi'nin hedef ve stratejilerini belirleyen ve 1989 yılında hazırlanmış bulunan GAP Master Planı'nın yenilenmesi çalışmaları ile ilgili sizlere bilgi sunmak ve görüş alışverişinde bulunmak üzere geldim. Bildiğiniz üzere 1998 yılında Haziran ayında Hükümet, GAP'ın 2010 yılında tamamlanması ile ilgili planları hazırlamakla GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nı görevlendirmiştir. Bu görev kapsamında İdaremiz GAP Master Planı'nın yenilenmesi çalışmalarına başlamış bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı bölgesel, ulusal ve uluslararası değişimlerin gerektirdiği formülasyonların yanısıra, sürdürülebilir insani gelişme felsefesinden kaynaklanan ve GAP'ın özellikle son 10 yıl zarfında ki uygulamalarından edinilen birikimlerin ışığında ortaya çıkan kavramları GAP Bölge Kalkınma Planı'na dahil etmektir. Hedeflenen sürdürülebilir insani gelişme odağına insanı yerleştirir, o nedenle de katılımı esas alan bir anlayışı da beraberinde getirmektedir. Güneydoğu Anadolu Projesi bugün gerek ülke ve bölge sosyo-ekonomisini et-

kileyen sonuçları, gerekse sürdürülebilir insani gelişmeye ilişkin ilke ve uygulamalarıyla, sadece Türkiye’de değil dünyaya model olmuş bir örnek proje hüviyetindedir. Biz GAP Bölge Kalkınma İdaresi olarak 10 yılı aşan bir süredir GAP’ı planlamakta, programlanmakta ve izlemektediriz. Bu 10 yıl GAP’ta önemli dönemeçlerin yaşandığı bir zaman dilimini oluşturmuştur. 1989 yılında tamamlanan GAP Master Planı proje kapsamında ki kamu yatırımlarını sektörel ve finansman ihtiyaçları ile belirleyerek GAP’a entegre bölgesel kalkınma projesi olma ufkunu kazandıran bir belge niteliğini taşımaktadır. Ancak bu plan ve proje kapsamında yapılması gereken kamu yatırımları bakımından bir rehber olmaktan öteye geçememiştir.

Sayın konuklar, GAP’ta planlanan ve inşa edilmekte olan tüm fiziksel yapılar ki bunlar bildiğiniz gibi barajlar, hidroelektrik santralleri, sulama tesisleri, yollar, Organize Sanayi Bölgeleri, ekonomik gelişmenin büyümenin alt yapısını oluşturmaktadır. Bu tesisler eşit adil erişilebilir sürdürülebilir kalkınmanın araçlarıdır. Kalkınmanın asıl hedefi insanın mutluluğu olmalıdır. Bizler yani kamu kurumları bu tarif ettiğim ortamın yaratılmasına aracı olan kuruluşlar durumundayız. Kamu yatırımları da bu ortamın sağlanmasının temelini oluşturmaktadır. Sürdürülebilir insani gelişme doğal ve beşeri kaynakların optimum kullanma yoluyla gelecek kuşakların olanakları tüketilmeden halkın tercih ve potansiyelini eksiksiz bir biçimde hayata geçirebilecekleri bir ortamın yaratılmasını ifade eder. Gerçek bir kalkınma ne sadece üretim artışı ne de sadece ekonomik katma değer yaratılmasından geçmektedir. Asıl olan yatırımlarla kaynakları geliştirerek bir taraftan ekonomik ve sosyal refahı sağlarken öte yandan da bunun sürdürülebilirliğini sağlayacak insani geliştirmeyi gerçekleştirmektir. Sürdürülebilir kalkınma kamu sektörünün yanı sıra özel sektör ve halk katılımından oluşan üçlü bir saçı ayağına dayalı olmak durumundadır. Biraz önce ifade etmeye çalıştığım gibi kamu sektörü yatırımları sürdürülebilir kalkınmada gerekli alt yapıyı oluşturacaktır. Bu açıdan Güneydoğu Anadolu Projesi artık sadece kamu yatırımlarının planlanmasıyla vücut bulacak bir kalkınma projesi olma niteliğini aşmış, özel sektörün ve bizzati halkında projeye katkı sağlaması gereken bir safhaya ulaşmış bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Projesi kalkınma sürecinde yer alacak tüm kesimlerin katılımıyla planlanmak durumundadır. Bu nedenle GAP’ta yeni bir aşamaya ulaştığımızı söylemek yanlış olmayacaktır. GAP Kalkınmasında artık merkezi planlamadan katılımcı planlamaya ve bunu uygulanmasına geçiş dönemecini yaşamaktayız. Önemle belirtmek isterim ki, GAP İdaresi olarak biz bize verilen görevi yeni Güneydoğu Anadolu Kalkınma Planı ve programının hazırlanmasını Güneydoğu’da yaşayan herkesin işi haline getirmek istiyoruz. Bu Plan’a herkesi ortak etmek istiyoruz, bundan böyle GAP Bölge Kalkınma Planı olarak adlandıracağım belge bir plan ötesinde bir yandan bir kalkınma rehberi diğer yandan da kalkınmanın uygulama programı hüviyetindedir. Ortaya çıkan Plan yukarıda sözünü ettiğim sürdürülebilir insani gelişmeye ilişkin ilkeleri içeren bütün toplum kesimlerinin katılımı ile hazırlanmış bir rehber doküman olacaktır. Bu ilkeleri yeni GAP Bölge Kalkınma planımıza yansıtmanın yolu biraz önce de ifade ettiğim gibi bu planı tüm kesim-

lerin birlikte ve katılımcı bir şekilde üretmesi olacaktır. Ülkemizde ilk defa uygulanacak olan bu metot inanıyorum ki bölgesel kalkınma uygulamaları açısından dünyaya Türkiye'nin sunduğu önemli bir yenilikçi model olma durumundadır. Plan'ın katılımcı bir şekilde yenilenmesi çalışması kapsamında bir dizi bilgilendirme, danışma, ortak çalışma toplantısı gerçekleştirilecektir. Bu değişiklik sürecinin her aşaması hakkında ilgili kesimlere bilgi verilecektir. Çalışma kapsamında konuların özelliğine göre programın önemli bir diliminin ortaya çıkarılmasında ilgili kesimler bu görevi üstlenme fırsatını da kullanabileceklerdir. Burada bulunan katılımcıların GAP kalkınması süresince yer alacak tüm kesimlerin temsil etmesine özen gösterilmesini düşünüyorum. Nitekim bu toplantıda kamu kuruluşlarının yanı sıra özel sektör, hükümet dışı kuruluşlar, yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar ve kalkınmadan fayda sağlayacak bireylerin bulunmasını sağlamaya çalıştık. GAP Bölgesel Kalkınma Planı hazırlanması çalışması safhalarıyla ilgi olarak biraz sonra arkadaşlarımız sizi daha detaylı olarak bilgilendireceklerdir. Daha sonra ki oturumda ise katılımcıların görüş ve düşünceleri hakkında belirli bir fikir sahibi olmamıza imkan verecek verimli görüşmeler yapılmasını ümit ediyor, hepinize saygılarımı sunarım.

Teşekkür ediyoruz Kaya Bey, Batman Belediyesi olarak konuşmacı olarak katılan var mı aranızda. Sayın Valimiz İsa PARLAK Beyi davet ediyoruz. Buyurun efendim.

İsa PARLAK (Batman Valisi) :

Sayın Başkan GAP İdaresi'nin Sayın Başkan Yardımcısı, Sayın misafirler GAP İdaresi'nin yapmış olduğu bilgilendirme toplantısına hoş geldiniz. Şimdi aşağı yukarı her ortam da söylediğim bir söz var. Bir ili, bir ülkeyi hatta bir bölgeyi kalkındırmak sadece oraya fiziki yatırımlar yapmakla olmaz. Aynı zamanda bu fiziki yatırımları kullanacak, değerlendirecek olan insanların yetiştirilmesi, eğitilmesi ve onların hadiseye katılmasının çok daha önemli olduğunu sık sık dile getiriyorum. Ne demek istiyorum basit bir örnek vereceğim, kimse üzerine alınmasın her hangi bir yanlışlığı da ortaya koymak maksadıyla söylemiyorum, ama şimdi bakın burada toplantı düzenleniyor. Bir teknoloji ürünü olan bir su getiriliyor ve bu suyu içmek için bardak getirilmiyor. Şimdi neden kaynaklanıyor bu işte insanımızın bu işle görevli insanımızın yeterince eğitilmediğini bu işi iyice kavramadığını gösteriyor. Şimdi burada Sayın basın mensuplarımız da var, bende sık sık su içerim eğer bunu da burada alırdı içersem kim gazetede veya televizyonda buna nasıl bir yorum getirirler varın siz takdir edin. Biliyorsunuz 1980'lerden beri Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bütün bir dünyanın da takdir ettiği bir Proje uygulanmakta, GAP Projesi ve kabul etmek gerekir ki artık ülkemiz bu GAP Projesi'nin uygulanmasında gerçekten belli bir yere gelmiştir. Belli mesafeler almıştır, başarıya ulaşmıştır ancak aşağı yukarı 20 yıllık bir süreç içerisinde elde edilen tecrübelerle bugün vardığımız nokta da eksikliklerimizi tespit etme imkanı doğmuştur. Bu da uygulanmakta olan Master Plan'ın yeniden gözden geçirilmesi gereğini ortaya koymuştur. Ancak GAP İdaresi'nin bize göndermiş olduğu notta bunu sadece bir revize prog-

ramı olmayıp Proje'nin sürdürülebilirliğinin esas alınacağı, insanların katılımının esas alınacağı özellikle belirtiliyor. Özellikle bu katılım sadece bilgi bazında değil, sadece Proje'nin oluşturulması aşamasında değil aynı zamanda projenin uygulanması aşamasında da elbette çok büyük önem kazanmaktadır. Şüphesiz Batman GAP Projesi'nin uygulandığı Bölge içerisinde önemli bir yer işgal etmektedir. İlimiz şimdiye kadar bir petrol diyarı olarak anıldı, bununla gurur duyuyoruz, şeref duyuyoruz. Ancak artık bunun Batman'lıyı tatmin etmemesi lazım, bunu yani sadece bunu petrol diyarı olarak anılması Batman'ın Batman'lıyı tatmin etmemesi lazım. Artık Batman'ın modern tarımın yapıldığı, modern sanayi üretiminin yapıldığı bir yer olarak da anılması gerekmektedir. Bunun için sözümün başında söylemek istediğim konuya tekrar dönmek istiyorum. Şüphesiz ki devletin yapacağı yatırımlar vardır, devletin yapacağı yatırımlar bellidir bunlar üç aşağı beş yukarı alt yapı yatırımlarıdır. Bunlar elektriktir, telefondur, yoldur, sudur, imar çalışmalarıdır ama kalkınmayı esas olarak yapacak olan kalkınmayı başaracak olan ve bu başarıdan payına düşeni alacak bizatıhi Batman'ının kendisidir. Çiftçisinden, en küçük çiftçisinden en büyük iş adamına kadar herkesin Batman'ın kalkınması için dolayısı ile kendisinin kalkınması için elini taşın altına koyması gerekmektedir. Bunun yöntemini her halükarda geliştirmesi gerekmektedir, aksi takdirde hiç bir ülkenin, hiçbir ilin dışarıdan gelen yiyeceklerle kalkınması mümkün değildir. Bizim kalkınmayı önce kendimizin yapması gerekmektedir, bir de şunu söyleyeyim bunu hem sayın çiftçilerimiz, sayın iş adamlarımız için söylüyorum hem de kamu görevlilerimiz için ifade ediyorum. Kalkınmanın temel şartlarından bir tanesi de vizyon genişliğidir. ufuk genişliğidir. Mesela bana bir örnek anlatıldı, İtalya'da bir bölgenin kalkınması için devletin orada bulunan çiftçilere karşılıksız geri ödemesiz kredi verdiği söylendi. Soruluyor niye bu insanlara geri ödemesiz bu bölgenin insanlarına geri ödemesiz kredi veriyorsunuz, hibe şeklinde kredi veriyorsunuz diye. Adamlar çok basit bir açıklama getiriyorlar basit olduğu kadar da akılcı, diyorlar ki bu insanları eğer biz buldukları yerlerde tutamazsak, köylerinde tutamazsak bu insanlar yarın öbür gün şehre gelecekler bu insanlara bir şehre geldiklerinde okul temin etmek zorundayız, yol temin etmek durumundayız, konut temin etmek durumundayız, telefon temin etmek durumundayız çeşitli sosyal problemlerini halletmek durumundayız. Dolayısı ile bugün bunlara hibe olarak verdiğimiz bu parayı biz zaten bunlar şehre geldiğinde kat kat vereceğiz. Eğer bugün bu parayı hibe olarak verirsek bunlar yerlerinde kalırlar hem biz bunlara daha az masraf yapmış oluruz hem de bu insanlar burada ekonomiye bir katkı sağlarlar deniliyor. Geçmiş de Türkiye'nin gerçekten ufuk genişliğinin vizyon genişliğinin neleri başarabildiğini gördük. O nedenle bugünkü bu çalışmanın da bizim ufukumuza, ufuklarımıza yeni ufuklar katacağını, planları hazırlayanlarla, plana katılacak olanları birbirine daha yaklaştıracığını ve daha uygulanabilir daha gerçekçi planlar ve projeler hazırlanacağına ben inanıyorum. Buraya katılan arkadaşlara şimdiden teşekkür ediyorum. Ama sadece burada bulunmasınlar bizzat tartışmalara katılsınlar onların kafalarında ki basit gibi görünen Ankara'dan gelen üst düzey planlamacı arkadaşlara büyük yol gösterecektir. Onların kafalarında yeni şimşeklerin yeni fikirlerin oluş-

masına yol açacaktır. Artık Amerika'da yönetimde, planlamada profesyoneller ne kadar önemli ise amatörler de o kadar önemliler çünkü amatörlerde daha çok orijinal fikirler bulunabiliyor. Bu nedenle toplantıya katılan bütün katılımcılara ben tekrar başarılar diliyorum ve bizzat toplantıya konuşmalarıyla katılmalarını özellikle istirham ediyorum, teşekkür ediyorum.

Teşekkür ediyoruz Sayın Valim, bundan sonra ki programda GAP Bölge Kalkınma Planı çalışması ilgili bilgi sunumu verildikten sonra, bizim esas katılımcılardan Ankara'dan gelen misafirlerimizin esas bizden istedikleri. Beyin fırtınası yani sorunları yerinde tespit edip, çözümleri alternatifler çözüm sunulduğu ondan sonra ki programda olacak. GAP Bölge Kalkınma Planı çalışması için bilgi sunumu için Sayın Vedat ÖZBİLEN Bey.

Vedat ÖZBİLEN (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Koordinatörü) :

Teşekkürler Sayın Başkan, Sayın Valim değerli katılımcılar, hepinizi GAP İdaresi adına saygı ile selamlıyorum. İzninizle ben buradan oturarak sunuş yapmak istiyorum. Çünkü biraz teknolojiyi de kullanmak istiyorum. GAP Bölge Kalkınma Planı'nın hazırlanmasından sorumlu koordinatör olarak biz bu çalışmalara başlarken hareket noktamız tabii ki yine bir Hükümet talimatı ile oldu. Hükümetimizin aldığı bir kararla Güneydoğu Anadolu Projesi'nin 2010 yılında bitirilmesi talimatı bize verildi ve bundan Güneydoğu Anadolu Projesi ile sorumlu olan GAP Bölge Kalkınma İdaresi'ni sorumlu kıldı. Yani GAP İdaresi Hükümetin 98'de almış olduğu Bakanlar Kurulu Kararı ile GAP'ın 2010 yılında bitirilmesi ne anlama geliyor. Bununla ilgili planların yeniden gözden geçirilmesini gözden geçirirken de on yıllık bir deneyim var. Bu on yıllık deneyim içerisinde elde edilen hususların yeniden incelenmesi konusu da gündeme geldi.

Biliyorsunuz 1989 yılında bizim yapılmış olan bir planımız var. GAP Master Planı ve Güneydoğu Anadolu Projesi'nin planlanması, programlarının yapılması, uygulama programlarının yatırım planına girmesi ve sorumlu uygulayıcı kuruluşlarının bu program çerçevesinde uygulama yapması hep bu Plan dahilinde oluyor ve bu Plan'ın temel amacı kamu yatırımlarını ortaya koymak, bölge kalkınmasında dar boğazlar nedir onu belirlemek, bu dar boğazları nasıl aşarız bunun için elimizde gerekli olan araçlar nedir. Ve bunun ortadan kalkabilmesi için devlete ne tür görevler ve sorumluluklar düşüyor özellikle de finans açısından bu finans ihtiyaçlarının belirlenmesini ortaya koyan bir rehber dokümandır. Bilmiyorum bu Plan'a Batman ili olarak aşına mısınız içerisinde bu planla ilgili bazı çalışmalar yapmış olan uzmanlar da vardır, ya da hiç duymamış olabilirsiniz. Çünkü bu Plan hazırlanırken dönemin getirdiği şartlar çok farklıydı, çok merkezi bir anlayışla yapıldı. Yani bürokrasinin yapmış olduğu Plan her ne kadar Şanlıurfa'da çalışılmışsa da orada yerel yönetimlerle çalışılmışsa da Proje'de belli kısıtlar vardı o zamanın şartlarıyla dolayısı ile çok katılım sağlanamamıştı. Ama kendi içerisine baktığımızda teknik anlamda iç tutarlılığı olan bir Plan'dır. GAP Master Planı'nın ortaya koyduğu hedefler vardı, yıllık yatırım planları vardı, 2005 yılı hedef alınmıştı, 2005 yılında GAP Bölgesi'nde beklenen gelişme-

ler neler olacaktı onları koymuştı. Her kuruma düşen görevleri belirlemişti tabi burada da diğer ilgili kuruluşlarla yapılan yönlendirme çalışmaları olmuştu. Ankara'da her kurum bu Plan hakkında ki görüşlerini belirtmişti. Fakat on yıllık süre içerisinde Bölge'de çok değişiklikler oldu, hem sosyal yapıda, hem de ekonomik yapıda, yaşanmış olan bir terör olayı var. Bizi çok yıpratmış hem Güneydoğu Anadolu'yu çok etkiledi, hem Bölge insanını hem de Türkiye'yi etkiledi onun getirdiği olumsuz gelişmeler vardı yani yatırımların bir kısmı başka sektörlerle kaydı. Nüfus hareketleri oldu, o zaman yapılan planlarda ki projeksiyonların üstünde kentlerde nüfus yığılmaları oldu. Dolayısıyla da projelerin artık gözden geçirilmesi ihtiyacı doğdu, işte Diyarbakır olsun, Batman olsun büyük şehirlerimizde nüfus yapıları, işte kentsel alt yapı projelerinde daha bölgesel ölçekte ki karar verilmiş projelerin bu nüfus kriteri dikkate alınarak yapılıyordu. Dolayısıyla yeniden irdelenmesi ihtiyacı ortaya çıktı, bir de GAP İdaresi'nin bu on yıllık süre içerisinde uygulamaları var. Bu on yıllık süre içerisinde uygulamalarda farklı yaklaşımlar getirdi. Yani bu projeler uygulanırken acaba yöre insanı nasıl etkileniyor bu projeden, bununla somut örnekler yaratıldı ve orada elde edilen deneyimler var. Bu deneyimler ışığında plana yeni kriterlerin sokulması gerekti işte Halfeti'de bir Birecik Barajı'nda etkilenen 30 köyün ve 1 ilçenin yeniden planlanmasında izlenen katılımcı planlama yöntemi, işte Şanlıurfa'da yapılan Karaköprü İmar Planı, İsrail'de yapılan imar planında ki katılımcı halka danışarak yapılan planlama deneyimleri orada bize bazı ip uçları verdi. Yani Projeden etkilenen kesimle bu işleri yaptığın zaman hem projeden etkilenen kesim sahip çıkıyor hem de proje sonrası yapılan uygulamalarda karşılaşılan zorluklar aşıyor bunlar görüldü. Dolayısıyla burada elde edilen deneyimlerin yeni yapılacak Plan'a yansıtılması gerek. Çünkü 10 yıllık süre içerisinde GAP İdaresi biraz kendi eleştirisini yaptığında böyle bir ihtiyaç ortaya çıkmıştı ve hükümet de böyle bir karar alınca, 2010 yılında tamamlanmasına yönelik, bunların birleştirilip yeni planda irdelenmesi ihtiyacı çıktı. Birde diğer değişiklik GAP İdaresinin yapmış olduğu, 1994'te başladı. Master Plan'da eksik bırakılan sosyal boyut, yani bir bölgeye plan yapıyorsunuz da o projeden etkilenen insanların bu projeye bakışları, etkilenme süreçleri ve sosyal yapısına uygun plan ve programların yapılmasına yönelik bir çalışma yapıldı. Biz buna sosyal eylem planı diyoruz ve sosyal eylem planından da öğrendiğimiz çok şeyler oldu. Ve teknik elemanlar olarak mühendisler olarak mühendis gözü ile bakıldığında olaylara çok doğru görünen projeler ama somuta indirdiğinizde halkla beraber tartıştığınız onun sosyal ve kültürel yapısı dikkate alındığında planın tümünden değiştiğini gördük. Yani bazı hataların yapıldığını gördük en azından biz teknik elemanlar olarak, Ankara'dan bakış açısıyla Bölge insanının ihtiyaçlarına cevap verilmeyen planların ortaya çıktığını ve bunların yeniden irdelenip gözden geçirilmesi ihtiyacı çıktı. Ve bunlar yeni hazırlanacak planda bizim on yıllık süre içerisinde elde edindiğimiz deneyimlerdi. Diğer değişiklikler Dünyada değişiklikler oldu, bu on yıllık süre içerisinde yeni kavramlar girdi işte sürdürülebilir insani gelişme kavramı, dünyada tartışılmaya başlandı. Özellikle 1992 yılında Rio'da Cumhurbaşkanımızın da imzaladığı yirmi birinci yüzyılın yeni yaklaşımı ve planlama anlayışı her ülke imza attı buna ve her ülkenin

de kendi koşulları içerisinde bunun somut örneklerini yapıp dünyaya iletmesi gerekiyordu. İşte bu konuda ilk çalışmaya da GAP İdaresi olarak Türkiye'de Bölge'de başladık, biz buna sürdürülebilir insani kalkınma dedik. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile bu projeyi başlattık ve orada elde ettiğimiz deneyimler var, yani hep Güneydoğu Anadolu Projesi şöyle tanıtmışızdır su ve toprak kaynaklarını geliştirme projesi diye. Ama biz bunu 95'ten sonra yeni bir anlayışla ele almaya başladık. Güneydoğu Anadolu Projesi su ve toprak kaynakları geliştirme projesi değil, Güneydoğu Anadolu Projesi, o projeden etkilenen insanların yaşam şartlarını iyileştirme projesidir. Yani burada ki işsizliği çözecek çünkü siz mühendis olarak projeler yapabilirsiniz, barajlar inşa ederseniz, sulama kanalları yaparsınız tarlaya su getirirsiniz ama orada bu suyu kullanacak çiftçiyi hazırlamamışsanız, eğitmemişseniz o zaman yaptığınız o projenin hiçbir anlamı yok. Yani o projeden etkilenen kesimi o projeye katmanız lazım ya da onu hazırlamanız lazım. Dolayısı ile hedefinize bunu koyduğunuz zaman yeni kavramlarda planlar ve programlar tümünden değişiyor. İnsanı odağa yerleştirdiğinizde o insanın sosyal yapısı ne ise kültürel yapısı ne ise bunları dikkate alan projelerin yapılması gerekiyor. Bu yeni kavramların artık irdelenmesi gerekiyor ve GAP İdaresi'nin bu on yıllık süre içerisinde yapmış olduğu uygulamalarda ortaya çıkan insanı eğer bu projeler içerisine kattığımız zaman projenin hedefleri, stratejisi ve kamu yatırım planı tamamen değişiyor ve biz bunun somut örneklerini gerçekte yaşadık. Dolayısı ile bizim daha önce merkezi planlama şeklinde yapılan plan anlayışımızı katılımcı planlama diye lanse ediyoruz. Sloganımızda o afişler de görürsünüz işte Batman'ın çeşitli yerlerine astık sizleri de bu plana ortak ediyoruz diye. Katılımcı planlamadan bizim anladığımız sizlerin fikirlerini alacağız yani bu projeden etkilenen sizlersiniz. İşte burada kamuyu temsil eden kimseler var özel sektör, muhtarımız vardı baktım bu çeşitlilikte gruptan insanların fikirlerini alacağız. Yani planı artık biz yapmayacağız planı artık siz yapacaksınız biz sadece aracı olacağız. Birlikte çalışacağız bu planı yaparken en önemli şey budur. Yani biz Ankara'dan gelen bürokratlar olarak bu planı yapmayacağız, sizlere soracağız Batman'ı nasıl görüyorsunuz Ziver Bey 2010 yılında ben Batman'ı böyle görmek isterim dedi. Buna siz hem fikir misiniz onu tartışacağız dolayısı ile sizlerle birlikte çalışacağız ve sizlerin fikirlerini alacağız. Buradan hareket ederek yatırım planını hazırlayacağız yani Devlet Planlama Teşkilatı'nın almış olduğu yatırım projelerinde ki tespitinde ki yöntem bu olacak. Onlara diyeceğiz ki Batman'ın Batman'lığının gelişmesinde söz sahibi olan kesimler yıllık yatırım programına bu tür projelerin girmesini istiyor. Yani 2010 yılında Batman'ı bu şekilde görüyorlar, GAP İdaresi olarak sadece bizim görevimiz koordinatör bir kuruluş olarak sizinle aracı ilgili yatırımcı kuruluşlar arasında aracılık görevini göreceğiz. Bu aracı olma görevi hem proje aşamasında hem de uygulama aşamasında yani sadece proje yapmakla kalmayacağız. O projenin nasıl uygulanması konusunda da sizlerin görüşlerini alacağız. Bizim belli deneyimlerimiz oldu 10 yıllık süre içerisinde ama siz burada yaşıyorsunuz ve uygulamada da çeşitli sorunlar oluyor onlar bazen gözlerimizden kaçıyor göremiyoruz biz bazı şeylerde çok üst düzeyde bakan uzmanlarız ama somut işin içine girdiğinde tarlaya indiğinde ne bileyim kentte

bir kanalizasyon içme suyuna indiğinde burada gözümüzden kaçan bazı bölgenin, yörenin işte ilin, ilçenin özellikleri de vardır. Onların plan ve programlarına yansımaları gerekiyor ki biz burada bu rolü almak istiyoruz. Yani sizin bu tür önerilerinizi bu plana yansıtacak yıllık yatırım planlarına koymayı düşünüyoruz. Tabii bunu yaparken hep katılımcı planlama anlayışı diyoruz hep katılımcı yapacağız diyoruz ama biz bu katılımcılıktan ne anlıyoruz. Bunu da size aktarmamız gerekiyor ki şu beyin fırtınasında sizin görüşlerinizi özellikle bu konularda isteyeceğiz. Yani şu yaptığımız yöntem doğru mu en azından sizin görüşlerinizi bu beyin fırtınası içinde bize iletmeniz gerekiyor ki bizim buraya ortaya koyduğumuz beş tane katılımcı yöntem var. Yani bu projeler hazırlanırken plan hazırlanırken tespit ettiğimiz bu yöntemler. Bir tanesi bilgilendirme işte bugün yaptığımız toplantı bilgilendirme hükümetin bir kararı var. Burada GAP İdaresi'ni görevlendirilmiş GAP İdaresi de geliyor size diyor ki işte bu Güneydoğu'nun kalkınması için bir plan yapacağım bunu planı yaparken de yöntemim katılımcı yöntem sizin görüşlerinizi alacağım. Bu bilgilendirme ve görüş bu geniş katılımlı bir toplantı ama bundan sonra da bunları daha da spesifik konulara ineceğiz. Tarımı alacağız, özel sektörü alacağız, su ürünlerini alacağız, teşvik alacağız, eğitimi alacağız, sağlık konusunu alacağız yani o konularda söz sahibi olan Batman'da ki kişileri daha küçük gruplar halinde toplayıp burada problem nedir? Kadınları nasıl bu sürece katabiliriz özel sektörün sorunları ne? Ziver Bey ile dün akşam tartışıyorduk bir çok sorunları var bu sorunları nasıl aşabiliriz. Bu küçük gruplarla onları tespit edelim diyoruz yani size hem danışacağız hem de ortak çalışma yapacağız. Bizim için şu anda GAP İdaresi olarak ağırlıklı önem verdiğimiz hususlardan biri bu ortak çalışma yani birlikte çalışmayı yapmak. Bazı konularda size delege edeceğiz diyeceğiz ki Sayın Valimiz siz bu konuda tecrübelisiniz işte Batman'da ki eğitim sektörü ile ilgili sorunlarda sizin bütün kamu kuruluşlarını toplayıp Batman'da ki eğitim sorunlarını nasıl çözeriz. O konuda rapor hazırlayın bize verin yada Ticaret Sanayi Odası'na vereceğiz yada Belediye Başkanı'mıza deriz kentsel alt yapı dalında siz bir çalışma yapın getirin bize. Bizim kurduğumuz Proje ekibimiz var, çeşitli uzmanlardan oluşan, o uzmanlarla birlikte sizin önerilerini dikkate alıp belli bir elemeyi geçip sonuç aşamasına geldiğinde onu tekrar sizinle tartışacağız. Yani süreç bilgilendirme, danışma, ortak çalışma delegasyon şeklinde geçecek. En sonunda varmak istediğimiz yönetim yani bu yeni kavram dünyada da yeni tartışılıyor yani yapılan çalışmaların artık kurumsallaşması kendi sorunlarınızı kendi çözebilecek hale gelmesi. Yani yerel demokrasilerin artık oturması gerekir. Eğer bunları oturtmazsak ülkemizi ne kalkındırabiliriz nede Güneydoğu Anadolu projesinden istenilen verimi alabiliriz yani sizler etkin olmazsanız o proje süresinde projenin uygulanmasında bu projeden elde edilecek yarar sağlayamayız. Yani bizim yaklaşımımız bu, biz Ankara'dan böyle bakıyoruz acaba doğru mu Batman'da böyle bir çalışmayı yapabilir miyiz? Belki başka katılımcı yöntemler de olur. Bunu bize önerebilirsiniz bizim de sizlerden beklediğimiz bu, bu tartışmalarda beyin fırtınalarında yani kısacası herkesi bu plan yapım sürecine ortak ediyoruz. Mesela bizim dün akşam yaptığımız tartışmalarda Batman için sorunları şöyle tespit ettik; sulama projeleri var biran ön-

ce bitmeli gerçekten biran önce bitmesi sizin burada ki ekonomiyi canlandırarak mı, hayvancılık önemli mi sizin için, kentsel alt yapı sorunlarınız var hat safhada bir lluh Deresi halen çözülmedi. Bunu nasıl çözebiliriz yıllardır beklediniz çözülmedi bunun bir nedeni var. Sorun DSI' de mi, GAP İdaresi'nde mi, İller Bankasında mı devlette sorun ne, yada sizde sorun ne, niye bunu çözemiyorsunuz.? İmalat sanayi önemli bence burada bunu nasıl geliştirebiliriz. sınır ticareti dün akşam Ziver Beyle konuştuk bu çok önemli burayı çok etkiliyor. Sınır ticaretinde alman son kararlar doğru mu ? Bunların tartışılması ve çözüm önerileri sadece eleştirilerimiz değil aynı zamanda çözüm önerileri de getirmeliyiz. Yani sizi ortak ederken yine sizsiniz yani sahibi sizsiniz artık biz değiliz. Hem eleştireceğiz aynı zamanda çözeceğiz nasıl çözeceğiz bizim görevimiz GAP İdaresi olarak Hükümete bunları iletmek Bölge'de tartışıldı bunlar Batman'ın ileri gelenleri bu projede böyle düşünüyorlar. Dolayısı ile bunlar dikkate alınarak yatırım programları hazırlanmalı ve bütçeden para ayrılmalı ve ilgili kesimler bu konularda görevlendirilmeli. Tabi bunları yaparken bizim teknik ekibin bazı evrensel kuralları var yani bölge planı yapılırken de biraz da bilime ve teknik gerçeğe dayanması gerekir. Bizim temel kabullerimiz var işte sürdürülebilir insani gelişme çok önemlidir projenin hedefine insanı oturttuk. Dolayısıyla hey şey insan ihtiyacına göre yeniden revize edilmeli bunu yaparken ne olacağız. Çevreyi koruyacağız çevreyi tahrip etmeyeceğiz çünkü gelecek nesilleri düşünmemiz lazım. Öncelikleri tartışmamız gerekir yani bölgesel önceliklerle ulusal öncelikler örtüşmüyor bazen. Ulusal öncelikler ile Batman'ın öncelikleri çelişebilir bunu nasıl ortadan kaldıracabiliriz. Yani buranın kalkınmasına belki bölgesel Batman İli'ne özgü önceliklerin dikkate alınması gerekir ama bunları hep beraber yapalım diyoruz. Yani sizler söylediğiniz zaman bu öncelikler ortaya konacak benim açımdan öncelikleri var Batman'ın doğru mu? Acaba, bunları tartışmamız gerekiyor Plan saydam olacak yani herkese açık olacak bunu yeni oluşturuyoruz yani internette sayfalar açılacak oraya girdiğiniz zaman yaptığımız bütün çalışmalarını göreceksiniz. Sizlere her ay ulaştıracağız gazete ilanlarıyla Batman'a gelip sık sık toplantılar yaparak Plan'ın her aşamasında bilgi vereceğiz o aşamalar konusunda yapılan çeşitli tartışmalar konusunda sizlere bilgileri iletacağız. Yani Plan kapalı olamayacak, bu çalışmanın kalıcı olmasını istiyoruz. Planın kalıcı olması için de sizin etkin rol almanız gerekiyor. Sorunları paylaşmamız gerekiyor sorunları yaparken bu proje yerel olmalı yani yerel derken geliyoruz sizinle tartışıyoruz sizler sahip çıkmalısınız. Sosyal adaleti sağlamalı, cinsiyet dengeli olmalı, kadınlarımızın kızlarımızın da sorunları çözümlenmeli, katılımcılığa çok önem veriyoruz. Yani bunlar bizim kabul ettiğimiz kriterler acaba sizin de ekleyeceğimiz başka kriterler var mı? Bizim gözümüzden kaçan ama bu kriterlerden hareket ederek planı oluşturmaya çalışacağız tabi bunu yaparken teknik 12 tane iş kalemimiz var. Ben bunlara pek detaylı girmeyeceğim bunu bundan sonra ki süreçlerde sizinle detaylı tartışacağız. İşte bir bilginin toplanması o bilginin gözden geçirilmesi irdelenmesi çünkü öyle bilgiler var ki Devlet İstatistik Enstitüsü'nde görülüyor. Ama sizde var Tarım il müdüründe var, ticaret sanayi odasında var onlar pek merkeze gitmiyor bu tür bilgilerin toplanması, irdelenmesi, yorumunun yapılması hep birlikte yapacağız hedef

stratejileri birlikte tayin edeceğimiz senaryolar, finans konusunu tartışacağız en önemli şey sonunda finansa dayalı bu finans sorunlarını nasıl çözebiliriz, bu projenin uygulanmasında katılımcılık konularını hep yeniden inceleyeceğiz. Yani 12 tane iş kalemi var, bununla ilgili biz 24-25 Nisan'da bir toplantı yaptık çok özel ve küçük bir grupla, bu 12 iş kalemi doğru mu diye herkesin görüşlerine açtık. Hatta bunlarda da değişiklik oldu son değişiklikleri sizlere de iletacağız. Yani 12 iş kalemi belki düştü yeni iş kalemleri eklendi çünkü oraya çeşitli kesimleri çağırdık işte Gaziantep'den, Diyarbakır'dan, üniversitelerden, sivil toplum örgütlerinden bu konulara kafa yoran insanlardan, yöre insanlarını çağırdık ve yapılan iki günlük Workshop'ta bu on iki iş kaleminin bile değişti. Yani bizim de görmediğimiz bazı şeyler tespit edildi, bunlar çok önemli gelişmeler demek ki biz bazı şeyleri teknik elemanlar yaparken göremiyoruz. Yöreye gittiğiniz zaman o insanlarla tartıştığımız zaman yeni iş kalemleri de işe girebiliyor. Sonuçta biz bu 12 iş kalemini yaptıktan sonra neye çıkacağız. Bir kamu yatırım planı ortaya çıkacak, birde GAP Bölge Kalkınma Planı o plan içerisinde hedefler, stratejiler ortaya konacak öncelikli birde izleme değerlendirme yani uygulamayı nasıl yapacağız. Ama burada üzerinde durmak istediğim bir şey var kamu yatırım programını hepimiz altıksınız orada projeler vardır, yapılacak yer, uygulayıcı kuruluş burada biz devletin üstünde ki bu rolü almak istiyoruz.

Şimdi sürdürülebilir insani kalkınmada GAP İdaresi'nin kabul ettiği 3 tane temel yaklaşım var. bir bölgesel kalkınma planı yapıyorsanız orada 3 tane önemli ayak var. Bir tanesi kamu programlarıdır ki devletimiz bugüne kadar Güneydoğu Anadolu Projesi'nin uygulanmasında zor şartlarda üstüne düşen görevi yapmıştır. 200 bin hektar alanı sulamışız geriyiz ama bunun çeşitli nedenleri var sulamalarda % 11 lik bir hedefimiz var ona ulaşmışız. Enerjide % 62'ye dünya konjektörü, dünyada ki gelişmeler, Bölgenin hassas konumları düşünüldüğünde devlet üzerine düşen görevi yapmış. Ama bunda devletten her şeyi beklememeliyiz.

Sürdürülebilir insani kalkınmayı üç tane ayak üzerine oturtmak istiyoruz kamu programları, özel sektörün artık kalkınmaya katılması, halkın katılması halkı nasıl katabiliriz hep onları araştırdık özel sektörde artık rol almalı Güneydoğu Anadolu Projesi'nin uygulanmasında, örnek, tarımsal gelişme projesi, Batman'da bir Ziraat Odası var ona verilsin, sanayi gelişmesi Ticaret Sanayi Odası'na verilmeli mesela kentsel çevrenin korunması eğer burada sivil toplum platformları varsa hükümet dışı kuruluşlara verelim. Artık devlet bazı konularda her şeyi kendisi uygulamamalı, İller Bankası yapmamalı, DSI yapmamalı ne bileyim Sağlık Bakanlığı yapmamalı. Burada ki bazı kuruluşlar etkin olarak orada rol almalı yani katılımcı planlama yaklaşımından anladığımız sonuçta bu, proje seviyesinde o projenin ismini koyalım, yerini koyalım, uygulayıcı kuruluşu da koyalım. Yani vakıflar olabilir, sivil toplum platformu olur, valilik olabilir, ticaret sanayi odası olabilir ve diğer ilgili sorumlu ilin kalkınmasında sorumlu olacak diğer kişiler ve kuruluşlar. Bunlarla da ilgili denetleme mekanizması mesela devletin diğer kurumları denetleniyorsa bunlar da denetlenmeli yani o para doğru amaçlarda kullanıldı mı diye. Yani bizim katılımcı

planlamadan varmak istediğimiz sonuç birlikte plan yapalım üretelim, analiz edelim, planlayalım ve aynı zamanda uygulayalım. Genel yaklaşımımız bu GAP Bölge Kalkınma Planı'nı yaparken artık biz GAP Master Planı demiyoruz. GAP Bölge Kalkınma Planı diyoruz, bu Planı sizinle birlikte tartışarak yapacağız. Yaklaşımımız bu, onun için ayağımıza geldik sizlerin görüşlerine baş vuracağız. Bundan sonra ki çalışmalarda sektör bazına ineceğiz, daha önce belirttiğim gibi tarım konusunu tartışacağız. Tarımın daha alt seviyelerine ineceğiz, hayvancılığı tartışacağız, su ürünlerini, bitkisel üretimi özel sektörü tartışacağız. Özel sektörün problemleri nedir niye burada gelişmeler olmuyor ne kadar geliştirebiliriz. Tabi bu arada kendi gücümüzü de göreceğiz yani sizde kendi yerel kapasitenizi göreceksiniz. Neyi nereye kadar yapabiliriz diye süreç zor ama bunu gerçekleştirdiğimiz zaman hem sizin sahip çıkabileceğiniz arkanızda duracağınız hem de bizim savunabileceğimiz bir plan ortaya çıkacak. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, özellikle beyin fırtınasında Haşim Bey, şimdi bu yaklaşımınızı anlatacak o konularda görüşlerinize ihtiyacımız var. Suskun kalmayın, çekingen olmayın lütfen görüşlerinizi söyleyin, teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Vedat Bey, şimdide bilgi sunumu ile ilgili Haşim ÖĞÜT Bey, buyurun efendim.

Haşim ÖĞÜT (GAP Bölge Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Grup Yöneticisi) :

Teşekkür ederim Sayın Başkan, Sayın Valim, Sayın Yöneticiler, çok değerli Batman'lılar. Ben konuşmamda GAP Bölge Kalkınma Planı kapsamında önemli bir bölüm olan kırsal kalkınma ile düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Önce uluslararası camiada kalkınma ile ilgili kavram nasıl bir değişime uğradı, sorunlar nasıl değerlendiriliyor o konuda size bilgiler sunmak istiyorum. Uluslararası kuruluşlarca yapılan tespitlere göre bugün dünyamızda yaklaşık 1/2 milyar civarında bir insan kitlesi yoksulluk şartları içerisinde yaşamaktadır. Bu insanların yaklaşık % 80-85'i kırsal alanlarda bulunmakta ve bunların günlük geçimleri 1 dolarlık bir kaynakla sağlanmaktadır. Bu insanların önemli sorunları vardır, işsizlik en başta gelmektedir onun dışında sağlıksızlık, yetersiz beslenme, eğitimsizlik, temel kamu hizmetlerine ulaşımında yetersizlik, yol, su elektrik gibi bunlar o insanların karşı karşıya bulunduğu sorunlardır. Bu insanların temel geçim kaynakları tarımdır, tarımda da çok önemli bir sorun yaşanmakta o da verimsizlik düşük verim sorunudur. Kalkınma kavramı son 40 yılda uluslararası camiada çok önemli bir evrim yaşamıştır. 1970'li yıllardan 60'lı yıllardan başlayabilirsem herkes ekonomik büyümeyi hedef almıştır. Ekonomik büyüme olsun, gelir atışı olsun bunda belli başarılar elde edildi. 1970'li yıllara geldiğinde de adil büyüme, gelir dağılımında adalet konusu kalkınma programlarını yönlendirmeye başladı. 1980'lere geldiğimizde ki bizde yaşadık bir yapısal değişim ekonomik uyum ilkesi devreye girdi ve kalkınma programlarını bu ilke yönlendirmeye başladı. 1990'lı yıllara gel-

diğimizde yapılan değerlendirmeler şöyle bir sonucu ortaya çıkardı. Evet ekonomik büyüme gerçekleşmiş daha çok dünyanın Kuzey yarı küresinde yer alan ülkeler bundan nasibini almıştır. Ama ekonomik büyümenin ülkeler arası dağılımında bir dengesizlik olmuş güney yarı küresinde ki ülkeler maalesef gelişmemiş onun dışında bu ekonominin getirdiği yüksek teknolojiler doğayı, doğal kaynakları sömürmüş ve onları bozulma noktalarına iteklemiştir. Bu arada en önemlisi de bu kalkınma programları kırsal alanda insanların kalitesini arttırmada yetersiz kalmıştır. İşte 1990'lı yılların sonunda Sayın ÖZBİLEN arkadaşımız da bahsettiler. Çevre konferansında, benzer toplantılarda 2000'li yıllar için nasıl bir kalkınma yaklaşımı izlenmeli ki bu sorunlar ortadan kalsın arayışı yapılmıştır. Ve neticede uluslararası camiada oluşan bir konsensus ile yoksulluğun önlenmesi öncelikli bir ilke, bir program olarak, bir hedef olarak benimsenmiştir. İşte uluslararası finansman kuruluşları Dünya Bankası, İFAD uluslararası tarımsal kalkınma fonu ve diğer kalkınma bankaları ülkelere verdikleri proje kredisinde yoksulluğun giderilmesi, doğal kaynakların korunması gibi ilkelerin, hedeflerin yer alıp yer almamasına bakmakta bunları bazen de ön koşul olarak öne sürmektedir. Demek ki uluslararası camiada böyle bir gelişme vardır. Ben bu aşamada da bu kırsal kalkınma konusunu kavram olarak sizlerle görüşme fikirlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Kırsal kalkınma yanlış tanımlanıyor adı kırsal yani bir alanı temsil ettiğinden bir fiziki yatırım olarak düşünülür. Fiziki kalkınma yatırımların hızlandırılması, geliştirilmesi gibi düşünülüyor. Aslında bu doğru bir tanım değil burada ki doğru tanım insandır, yani kırsal alanlarda yaşayan insanları hedef alan kalkınmaya kırsal kalkınma diyoruz. Burada kırsal kalkınmanın bünyesinde de çok önemli katkıları etkileri olacaktır. Aslında insana yapılan yatırımların insanın geliştirilmesinin önemi çok eski yüz yıllarda bile düşünürler, bilginler tarafından bizlere anlatılmıştır. Bakın, Çinli düşünür Kuanzu milattan önce beşinci yüzyılda insanın geliştirilmesinin önemini şu şekilde bizlere anlatmıştır. Önündeki bir yıl düşünüyorsan tohum ek, eğer on yıl düşünüyorsan bir fidan dik, eğer yüz yılı düşünüyorsan insanı geliştir. Tohumu bir kez ekersen hasat alırsın, fidanı geliştirirsen yüzyıl hasat alırsın. İşte kırsal kalkınma da yüz yıl hasat almak için insanı geliştirmeye çalışacağız. Kırsal kalkınmayı şöyle bir genel tanımla şu şekilde sunabilirim. Kırsal kalkınma, kırsal kesimin gelirlerinin artırılması siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama katılımlarının yükseltilmesi ve kırsal alanlarda alt yapının ve kamu hizmetlerinin geliştirilmesi yolu ile kırsal alanlarda yaşayan insanların ve özellikle de yoksulların yaşam kalitesinin sürekli bir biçimde iyileştirilmesini mümkün kılacak bir gelişme işlemi ve kalkınma işlemidir.

Burada bir gelişmeden bahsediliyor yani büyüme işlemi söz konusudur. İşte bunu şu şekilde düşünüp yani bir süreç olarak düşünüp sonuçları üzerinde durmak yerine sebepleri üzerinde yoğunlaşmak, analiz etmek gerektiğinin kanaatindeyim. Yani buna bir örnek vermek gerekirse, bir yöre düşünün bir ülke düşünün orada sağlıksızlık var, açlık sorunu var, eğitimsizlik sorunu var bunların çözümü için devlette ki, buna örnek olarak Filipin'leri verebilirim. Filipin'ler de böyle

bir politika izlenmiştir. Devlet okullar yapmış, hastaneler yapmış ve insanların oradan süspan-siyonla çok düşük bedelle ücretle yararlanmalarını sağlamıştır. Yani bu yoksulluğun sonuçları ile ilgilenmiş, talepleri ile ilgilenmiş ama bu insanlar niye yoksul neden bunların esas geçim kay-nağı olan tarım da düşük verim sorunu yaşamaktadır onu nasıl çözebiliriz. Bu insanlar siyasal güce neden katılmıyor bunlar çok daha önemli işlerdir, önemli konulardır dolayısıyla sadece sonuçlarla ilgilenmek yetmez, sebepleri ile ilgilenmek gerekmektedir. Sebepleri ile ilgilenip de başarılı olan bir ülke de Güney Kore'dir. Güney Kore böyle bir politika izlemiş ve Filipin'lerle he-men hemen aynı zamanda kalkınma çabalarına başlamasına rağmen bugün çok daha iyi bir noktaya ulaşmıştır.

Kırsal kalkınma planlamasında dikkat edilecek bir kaç husus var, onları sizlerle paylaşmak istiyorum. Bir kere kırsal kalkınma programlarının etkileyeceği kitle yoksul kesimdir. Yani top-raksız çiftçiler, küçük çiftçiler, işsizler, kadınlar ve çocuklar bu kesimlerin bileşenleridir. Ekono-mik büyümeyi amaçlanan sanayi kalkınma programları bu insanlara, bu kesimlere gelişmenin yararlarını sunamamıştır sağlayamamıştır. Örneğin tarım da bir teknoloji seçimi vardır. Eğer uygun teknolojilerden seçemezseniz çoğu zaman işsizlerin sayısında bir artış olduğunu görürsü-nüz. Makinayı sokarsanız uygun teknoloji değildir o ve bu şekilde işsizliğe katkıda bulunmuş olursunuz. Biz buna dikkat edeceğiz hedef kitle tanımını yoksul kesim olarak yaptım ama yoksul kesim homojen, bir kesim değil ama bunların içerisinde yaş, cinsiyet, kültürel kimlik açısından çok farklı gruplar var. O bakımdan bu farklı kesimlere aile, köy ve köy grubu gibi gruplarla ulaş-maya çalışacağız. Kırsal planımız istihdamı arttırmalıdır. Yani tarımda verimliliğin artması ge-nellikle istihdamı da arttırmaktadır. Ama bu yeterli değildir bütün dünyada böyledir gelişmiş ül-kelerden de örnek verebilirim. Özellikle Amerika Birleşik Devletlerini size örnek gösterebilirim orada tarımda çok üstün verim düzeyine ulaşılmıştır. Ama insanlar geçimlerinin ancak % 40'ını tarımdan sağlamaktadır. Yani bir tarım işletmesinin bir yıllık gelirinin %40'ı çiftçilikten gelmek-te geri kalan kısmı da tarım dışı gelir getirici faaliyetlerden elde edilmektedir. Nedir bu kırsal ala-na uygun tarım dışı faaliyetler küçük ölçekli sanayiler, el sanatları üretimi ve ticareti, balıkçılık tabii ama daha emek yoğun bir faaliyet dalı, tamir atölyeleri büyük sanayilerin, yan sanayileri olabilir. Emek yoğun, kamu alt yapı projeleri, kamu hizmetleri, bankacılık, ürün depolanması ve ticareti bunların hepsi kırsal alan insanı için tarım dışında gelir sağlayacak imkanlar işte bun-lar üzerinde duracağız. Tabii üretim ve verimlilik artışı sonucunda üretici gelirlerinde ki artışla-ra paralel olarak bu insanların sosyal ihtiyaçlarında da artış olmaktadır. Yani mesken ihtiyacı artmaktadır, sağlık ihtiyacı artmaktadır, giyecek ihtiyacı artmaktadır, sağlık ihtiyacı artmakta-dır, kırsal yörelerde bu ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar tarımdaki gelir artışlarını göç için bir araç olarak kullanmakta ve kentlere göçmektedir. Dolayısıyla kırsal kalkınma kırsal alanlar-da ki insanlar için bu sosyal ihtiyaçlarını da giderecek imkanları sağlamada tedbirler alacak çö-zümler arayacaktır. Tabii tüm bunları düşünürken bir dengenin de oluşması gerekiyor. Her yö-

renin kendine özel bir durumu var, özelliği var her yöreye göre de bir ayrı dengenin oluşturulmasına çalışacağız. Bu Plan çalışmalarımızda izleyeceğimiz stratejiler ve politikalar konusunda ki düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Şimdi birinci politikamız veya stratejilerimiz katılımcılık, üzerinde yeteri kadar daha önce duruldu. Katılımcılık sadece bu bilgilendirme toplantılarında gerçekleştirilecek bir hadise değildir. Bundan sonraki aşamalarda da sadece bilgi almak planın hazırlığına sizlerden görüş elde etmek yeterli değildir, önemlidir ama yeterli değildir. Önemli olan uygulamada sizlerin sorumluluğu üstlenmesidir. Katılımcılık bu iki aşamada da gerçekleşmelidir, önemli bir strateji de kaynaklara ulaşım reformu gereklidir. Bir kere kırsal kesim toprak, su, gübre, kredi, tohumluk formül ilaçları gibi kaynaklara ulaşmada sıkıntularla karşı karşıyadır. Toplulaştırma mesleki örgütlenme yetersizdir. İşte bu kaynaklara ulaşmada ne gibi bir önlem serisi gerekiyor bunların üzerinde duracağız. Bir başka stratejimiz yerel materyalin, yerel insan kaynaklarının ve tekniklerinin kullanılmasını önde tutacağız. Kırsal alanda ki iş gücü gen kaynakları, hayvan gen kaynakları var. Bunlar kültür, yüksek verimli çeşitlerin yayılması ile birlikte devre dışı kalmakta kaybolmaktadır. Aslında bunlar çok önemli gen hazineleridir, ıslah programlarında kullanılan çok önemli materyallerdir. İşte endemik türlerde bunların arasındadır ayrıca geleneksel üretim yöntemleri vardır. Çiftçilerimizin atalarından öğrendiği yöntemler gerçekten de çok önemli yöntemlerdir. Onların bir iki ufak teknik düzenleme ile tekrar çiftçiye anlatımı işte çiftçilerin teknolojiyi kabul etmesinde ki engelleri de ortadan kaldıracaktır. Bunların da üzerinde duracağız. Bu arada yatırımları ve kamu hizmetlerinin yeniden yapılanması üzerinde de duracağız, zaten bir sorunumuz özellikle kırsal kesiminiz, kırsal kesim insanının sorunu 1960'lı 70'li yıllardan itibaren ülkemizin kaynakları sanayiye kaymıştır. İşte bugün geldiğimiz nokta da görüyoruz ki tarımı geliştirmeden biz sanayiye de geliştiremeyiz. Genel ekonomik gelişmeyi de sağlayamayız o bakımdan önce ki gelişmeyi de sağlayamayız. O bakımdan önceliğin tarıma tekrar kaydırılması gerekir. Bir son strateji olarak da size şunu söyleyebilirim. Biz bazen yanılırlara düşüyoruz ve projeleri programları kısa vadeli faaliyetler olarak düşünüyoruz. Bunlar uzun vadeli, kırsal kalkınma zor bir işlemdir sabır gerektirir sonuçların alınması yavaş olmaktadır. Burada belki 2010 yılını hedefleyen bir çalışma yapıyoruz ama kalkınmayı daha önce Çinli düşünürün de söylediği gibi biz çok uzun vadeye yayıyoruz. Sonuçların alınması çünkü uzun vadede mümkündür. İşte bu uzun vadede istikrarlı bir yönetime ihtiyaç vardır. Uzun vadeli ilgiye ihtiyaç var bunlarla kırsal kalkınma programlarının başarısı yükselecektir.

Ben bu genel ifadelerden sonra şurada bir planlama yaklaşımı konusunda bir görüşümü sizlere anlatmak istiyorum. Bu plan nedir plandan da birazcık bahsetmemiz lazım plan eylem ve davranışların arzulanan ve öngörülen amaçlar doğrultusunda düzenlenmesi, planlama budur. Onların belli bir dokümana, doküman şeklinde düzenlenmesi plan olarak alınmaktadır. Demek ki eylem ve davranışların öngörülen amaçlar doğrultusunda düzenlenmesi bunu iki şekilde yap-

mak mümkün. Bunlardan planlama da faaliyetler merkezde planlamakta ve uygulayıcı birimler her düzeyde merkezden yönlendirilmektedir. Finansman açısından olsun diğer konular da olsun tamamı ile merkezden yönlendirme söz konusudur. Bunu şelaleye benzetebiliriz yani düşünün ki şelale yukarıdan akıyor ve gücü çok fazla aktıktan sonra da suyun nereye gideceğini pek bilemiyorsunuz. Dolayısıyla böyle bir yaklaşımı şelale yaklaşımı olarak düşünüyoruz. İkinci yaklaşım ise ki bu dünyada kabul gören yaklaşım bu, aşağıdan yukarıya yaklaşım bu da kaynak yaklaşımı olarak düşünülür, söylenebilir. Burada kalkınmanın hedef aldığı kesimlerin yani arazi ve diğer kaynakların kullanıcıları olan güç ve sorumluluk sahibi insanların görüş, düşünce, deneyim ve kararları kaynak olarak su kaynağı olarak düşünülür. Plan bunlara dayanarak hazırlanır, biz bu aşamada kırsal kalkınma planını hazırlanmasını daha önce Sayın ÖZBİLEN arkadaşımızın da sizlere sunduğu iş tanımına göre yapacağız.

İşte burada yalnız kırsal politikaları belirttiğim konuşmam da amaçlardan bahsetmemiştim. Amaçları da şu şekilde tespit etmek istiyoruz ki, bunlar sizlerin görüşleri ile kesinleşecek. Bir kere kırsal geliri arttırmak ve sürekli kılmak bir anlık bir artış değil sürekli kılmak gelir dağılımını netleştirmek, tarım ve kırsal ekonominin diğer sektörler arasında ücret dengesini kurmak, istihdamı arttırmak ve mevsime bağlı işsizliği önlemek, toplumun gıda ihtiyaçlarını karşılamak, çevreyi ve doğal kaynakları arttırmak, sosyal hizmetlerin, kamu hizmetlerinin adil bir şekilde insanlarınımıza sunulmasını sağlamak, sosyal ve kültürel ilişkileri geliştirmek işte bu amaçlar doğrultusunda önce doğal, fiziksel ve bu kaynakların analizini yapacağız. Bilahare Sayın Ziver Bey açılış konuşmasında belirtti, Batman için hedeflerimizin yani bu planın uygulanması sonunda varmak istediğimiz noktanın olduğunu bir bakıma hayal edeceğiz. Ve kalkınma zaten bir hayal etme sürecidir. O bakımdan bunu yapacağız ve bilahare de yatırımları belirleyeceğiz. Bu yatırımlar toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi, orman kaynaklarının geliştirilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması geliştirilmesi, kırsal yerleşimin düzenlenmesi, üreticilerin kırsal kesimden insanın örgütlenmesi bunları bölgesel düzeyde düşünülebiliriz. Bölge ve il düzeyinde olan yatırımlar var bunlar sadece fikir açıcı hususlardır konulardır. Gübre tohumluk ve diğer üretim girdilerinin üretimi ve işletmelere ulaştırılması burada sorunlar yaşanıyor. Bunu nasıl ıslah edebiliriz. Nasıl geliştirebiliriz, ne gibi yatırımlara ihtiyaç var. İşletme dışından sağlanan hizmetlerin sağlanması bunlar suni tohumlama, hayvan sağlık hizmetleri, teknolojiler gibi bunların sağlanması ile ilgili ne gibi bir yatırıma ihtiyaç var. Pazarlama sistemleri ürünü ürettik ama uygun fiyatta eğer satamazsak yine çiftlik gelirlerin de artış sağlayamayız. Ürün işletme sanayi nasıl güçlendirmemiz sanayi nasıl güçlendirmemiz gerekiyor, tabi işletme boyutunda ki yatırımlara da göz atacağız. Burada birinci söylenmesi gereken işletmelerin kurulmuş olduğu arazinin parçalık durumu, optimum işletmeleri nasıl kurabiliriz. İşletmelerin üst yapısına yönelik yatırımlar ne olabilir. Bunlar makine, depo, araç, gereç gibi ürünlerin seçimi ne gibi bir ürün pateni işletme için uygun olabilir. Ne gibi üretim yöntemleri uygundur tabi yayım hizmetleri diğer hizmetlerden iş-

letmelerin yararlanmada ki sorunları nedir. Bunları gidermek için ne gibi yatırımlara ihtiyaç vardır. Kredi ve finansmana ulaşım nasıldır sorunlar nedir, sorunları nasıl çözebiliriz. Aile bireylerinin sosyal güvenlik, sağlık, eğitim hizmetlerinin yararlanma durumu nedir. Bunları nasıl düzenleyebiliriz. İşte tüm bunları incelikten sonra planın yazımı yapılacak ve neticede bir tartışma ortamında plan nihai bir baza dayandırılacaktır.

Şimdi ben bu aşamada da size aynı zamanda da bu toplantıyı bir fırsat bilerek hayvancılıkla ilgili yakın tarihte çıkan teşvik kararnamesinden bilgi sunmak istiyorum. 10 Mayıs 2000 yılında resmi gazetede yayınlanan bir kararnameye göre devletimiz hükümetimiz hayvancılığımızın, hayvancılığın desteklenmesini ve bu desteklenmenin nasıl yapılacağını bizlere duyurmuştur. Bu teşvik programı 2000 2004 yılları arasında beş yıllık bir süreyi kapsayacaktır. Destekleme konuları şunları kapsayacaktır.

1. Yem bitkileri üretim: Yem bitkileri üretimi yatırımlarında yatırım giderlerinin % 30'unu devlet yatırımcıya hibe olarak verecektir. Ayrıca çok yıllık bir yem bitkisi üretimi yapılmışsa işletme giderlerinin de % 20'si sübvansiyon kapsamında çiftçilerimize verilecektir.
2. Gebe düğe satın alanlar için bir teşvik programı geliştirilmiştir açıklanmıştır. Buna göre seceresi olan soy kütüğüne kayıtlı hayvanları alan süt hayvanlarını alan işletmeler için hayvan bedelinin % 30'u oranında bir sübvansiyon sağlanacaktır. Kültür xxx olduğu sertifikalarla belirlenen hayvan bedelinin % 15'i devlet tarafından karşılanacaktır. Burada bir hedef de belirlenmiş beş yıla yüz bin damızlık hayvan hedeflenmiştir.

Üçüncü teşvik unsuru, suni tohumlama ile ilgilidir. Hayvanlarına suni tohumlama yaptıran yatırımcılara destek sağlanacaktır. Bunun miktarı henüz açıklanmıştır. Bilahare yayınlanacak tebliğde bunlar belirlenecektir. Burada da bir hedef belirlenmiş beş yılda on milyon baş hayvan için suni tohumlama desteği sağlanacaktır. Tabi suni tohumlama yapılacak alanda yeteri ekip var mı bu konuda yeterli yatırım var mı işte bunları da desteklemek için sonuncu olarak size sunacağım teşvik programı geliştirilmiştir. Burada da suni tohumlama için gerekli sıvı azot kabı, suni tohumlama sandığı gibi aletlerin demirbaş malzemelerin alınmasında bu malzemelerin bedellerinin bir kısmı devlet tarafından karşılanacaktır. Bir kısmı şöyle kalkınma da öncelikli yörelerde bu toplam bedelin % 50'si gerçekten de önemli bir rakam, diğer yörelerde ise % 25'i devlet tarafından karşılanacaktır.

Bu proje için bu teşvik programı için ödenekler hayvancılık ödenekleri kapsamında belirlenecek ve aktarılacaktır. Ödemeyi Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası yapacaktır. Ben bu sözlerle konuşmamı tamamlamak istiyorum. Ben bir konuyu vurgulayarak konuşmamı bitirmek istiyorum.

Bizim bu planımızda ki başarı, sizlerin katılımı ile mümkündür. Her aşamada lütfen fikirlerinizi bildirin, biraz önce söylediğim fikirler sadece sizlerin görüşlerini açmak için sıralanan bir kaç görüşten ibarettir. Her aşamada bundan sonra ki aşamalarda sizlerin görüşleri Plan'a esas teşkil edecektir onları da bizden esirgemeyeceğinizi düşünüyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ederim, Sayın Haşim ÖĞÜT Bey'e. Şimdi de Batman'da iş yapmış sıkıntılarını yaşamış bir kardeşimiz var çiftçi Sayın Metin EKMIŞ Bey sera üreticisi olarak davet ediyorum, buyurun efendim.

Metin EKMIŞ (Çiftçi) :

Bu organizasyonda emeği geçen herkese teşekkür ederim. Şu anda Almanya bir sanayi devi olmasına karşın tarım ve hayvancılıkta gelişmiş bir ülke dolayısıyla bir sanayi ülkesi olan Almanya tarım ve hayvancılığa çok büyük önem vermektedir. Bugün ülkemiz tarım ve hayvancılık ülkesi olmasına karşın yeterli derecede üretim yapamıyoruz maalesef. Bunun da sebebi birim alandan daha az ürün elde edilmesidir. Bugün Batı Almanya'nın çiftçisi bir hayvanından 6 bin kg süt alırken Türkiye'de ortalama 517 kg'dır. Onlar 300 kg kargaz elde ederken bugün biz 75 kg kargaz elde ediyoruz. Dolayısıyla biz ne kadar üretim yaparsak onlar bizden daha fazla kazanıyor. Bugün globalleşen dünyada üretim hakkı her zaman daha bol kaliteli ve ucuz piyasaya ucuz ürünler sunan insanlarındır. Ucuz bol ürünler sunan insanlar piyasaya hakim olur dolayısıyla biz az üretip pahalıya satıyoruz tüketimde o kadar az oluyor. Ama adamlar çok üretiyor piyasaya bol ürün sokuyorlar dolayısıyla da istihdam çok oluyor onların insanları daha fazla tüketiyor. Biz daha az tüketiyoruz hem insanları daha sağlıklı besleniyor daha dengeli besleniyor. Dolayısıyla orada bir kültür seviyesi artıyor, istihdam artıyor ülkelerine belli bir para akıyor bugün Almanya'nın ihracattan, tarım ve hayvancılıktan elde ettiği gelir 20 milyon dolardır.

Ama maalesef ülkemize bakıyoruz bizim ihracattan elde ettiğimiz gelir turizm gelirleri, işçi gelirleri ve toplam tarım ve hayvancılık gelirlerimiz 23 milyar dolar. Ama yüz ölçümümüz Almanya'nın üç katı tarım alanlarımız Almanya'dan daha iyi , daha fazla, coğrafyamız daha iyi ama biz az üretiyoruz. Neden çünkü onlar daha bilgili çalışıyorlar bilgili çalışırken de bilim ve teknoloji kullanıyorlar. Ama biz maalesef kullanmıyoruz, babadan kalma usullerle devam ettiğimiz için maalesef onların seviyesine gelemiyoruz. Bugün Almanya bir sanayi devi değil sanayiden arta kalan parasını tarım ve hayvancılığa aktaran bir ülkedir. Ama biz hayvancılık yaparken babadan kalma usullerle yapıyoruz. Bugün adamlar bir hayvandan 6 bin kg süt alırken, ben 500 kg alıyorsam demek ki adam hayvanına daha iyi bakmıştır, daha iyi düzgün besleme yapmıştır. Ama diyeceksiniz ki daha bol üretim olurken bu adam malı neden ucuza satıyor. Ucuza sa-

tarken de çiftçinin zarar etmemesi için bu çiftçi nasıl zarar etmiyor. Tarımın ikinci ürünü olarak mısırdan diğer ürünlerden hayvanın ihtiyacını karşılıyor. Ama biz maalesef zarar veriyoruz, arazilerimizi düzenli kullanamıyoruz, ikinci ürün ekmiyoruz. Ama onlar yapıyor şimdi şunu söylemek istiyorum. Batman'da maalesef hayvancılık gelişmiş bir durumda değil, gelişmiş bir aşamada değildir. Bugün Batman'da süt fabrikası var ama sütü Diyarbakır ve Elazığ'dan getiriyor. Sanayileşmemiz için üretimin olması gerekmektedir. Üretim yoksa ben nasıl sanayileşeyim. Bizim Batman'da bir fabrikanın ihtiyacını karşılayacak seviyeye ulaşmadığımız sürece bu ülkede sanayi de gelişmeyecek tarım ve hayvancılıkta gelişmeyecektir. Bugün burada sanayici gidip Diyarbakır'dan ve Elazığ'dan süt getiriyorsa burada ki çiftçide zarar edecektir, burada ki ticaret adam da zarar edecektir, burada ki sanayicide zarar edecektir. Sürekli olarak üretimi hedeflemeliyiz. Birinci hedef üretim olmalı, üretim olmalı ki tüketim olsun bunun sonucunda da bir sanayileşme olsun. Sanayileşmenin olması için de bol miktar da üretim yapmalıyız. Bunu yaparken de bilgili çalışmalıyız, meralarımıza da büyük bir önem vermeliyiz, birim alandan daha fazla ürün elde etmeliyiz. Arazilerimizi daha bilgili kullanmalıyız. Bugün Almanya'da ki çiftçi arazilerinin % 100'nü kullanıyor biz ise arazimizi nadasa bırakmamıza rağmen arazimize ikinci ürün ekmemize rağmen onların elde ettiği ürünü alamıyoruz. Bugün Almanya'nın buğday üretimi ortalama 517 kg iken , bizim buğday üretimi ortalamamız 217 kg'dır. Biz arazimizi boş bırakıyoruz, nadasa bırakıyoruz, bizim iklimimiz daha uygun ama adamlar bizden daha fazla ürün elde ediyorlar. Bunun sonucunda da adamlar arazilerini daha düzenli kullanıyor, iyi bir ekim sistemi geliştiriyorlar. Ben sürekli olarak pamuk para ediyor diye 10 sene üst üste pamuğu ektiğim zaman sürekli zarar edeceğim demektir. Buğday para ediyor diye 10 sene buğdayı ektiğim zaman o arazi bir daha buğdayı getirmeyecektir. Dolayısıyla iyi ekim sistemleri geliştirilmesi lazım ve ilk çiftçinin ve hayvancılık yapan insanların ilk hedefi birim alandan en fazla ürünü almak olacaktır. Birim alandan en fazla ürünü aldığı zaman piyasada fazla ürün olacak dolayısıyla fiyatta düşüklük meydana gelecektir. Bu düşüklüğü çiftçinin zarar etmemesini sağlamak için de çiftçi daha fazla üretecek piyasada ki pazarın düşüklüğünü ürünün fazlası ile kapatacaktır. Yani piyasada fiyat düştüğü zaman benim elimde ben daha fazla üretim yaptığım zaman daha fazla mal üreteceğim için bana hiç bir zararı dokunmayacaktır. Benim tüketicim de daha az para ödeyerek bu malı tüketecektir. Hem de daha fazla kazanacaktır. Hayvancılığın geliştirilmesi için Batman'da bazı şeylerin yapılması gerekmektedir. Bugün bireysel anlamda Avrupa'da hiç bir şey yapılmıyor. Bireysel olarak bugün sadece tek başımıza 100 hayvan besleyebilirsiniz ama piyasaya hakim olamazsınız, belli bir pazara hükmedemezsiniz. Bunun için de kolektif çalışmalısınız kolektif çalışırken de Avrupa'da yapıldığı gibi ve Türkiye'nin bazı bölgelerinde yapıldığı gibi yani zorunlu olarak kooperatifleşmeye gitmemiz gerekir. Bugün Balpınar'da bir kooperatif kurduk kooperatifimizin 100 ortağı var, her birinin beş hayvanı olsa bu 500 tane eder. Bu olay bireysel bir kişinin yapabileceği bir iş değildir. Piyasaya kim hakim olacak, kooperatif hakim olacaktır. Kooperatiflere devlet tarafından bazı imkanlar tanınmakta, daha az miktarda vergi ödü-

yor, daha az miktar da K.D.V ödüyor. Dolayısıyla ne oluyor bu adam malı daha ucuza satıyor. Piyasaya kendisi hakim oluyor ama ben bireysel olarak çalışmaya devam ettiğim zaman ben hakim olamıyorum. Şu anda bizim Balpınar'da geçen sene bir mısır sularımız oldu bir çalışma yaptık. Bugün Batı Almanya 6 bin kg süt elde ediyorsa bu ne demektir. Bir hayvanına 7 bin kg yem veriyor demektir. Ama bizim ülkemizde 7 bin kg aldığımız zaman maalesef piyasada zarar ediyorsunuz. Bu Avrupa'da öyledir ama Avrupa'da ki insan ne yapıyor merasını düzenli kullanıyor birinci ürünü satıyor, ikinci ürünü kendi arazisinden karşılıyor. Hayvanların ihtiyacı kadar bol miktar da kaliteli ve ucuz öyle olduğu zaman bu sefer ben zarar etmeyeceğim ama yemin hepsini 7 bin kg piyasadan aldığım zaman benim elimde hiçbir şey kalmayacaktır. Onların bugün hayvancılıkta elde edilen paranın sarf edilen paranın oranı olduğu için hayvancılık ben ne kadar masraf edersem benim elime o kadar para gelecek bir litre süt elde etmek için veya 1 kg elde etmek istersem ne kadar yem koyabilirim düşüncesi olması gerekiyor. Ama bugün sütün litresi 150 bin olduğu zaman ben 150 binden alıp yem aldığım zaman fabrikadan da bunu hayvanları verdiğim zaman zarar yem fiyatlarının yani bugün hayvancılıkta birinci sırayı yem teşkil etmektedir. Bugün Türkiye'de de ortalaması 6 bin kg olan işletmeler var. Bu demek oluyor ki Türkiye'de bu işler oluyor. Türk insanı da bu şeyleri başarıyor. Yani bu sadece Avrupa insanına mahsus bir şey değildir. Türkiye'de de 6 bin kg verdiği göre bunun içinde bir şeyler var yani Türk insanı da bunun üzerine gitmelidir. Piyasadan almayacağımıza göre zarar ettiğimize göre ikinci ürünlere bir ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bunun için de mera fonları kuruldu mera fonlarından çiftçilere tohum dağıtılıyor. Bu konuda da belli çalışmalar yapılıyor ve sürekli olarak Batman'da artış göstermektedir. O açıdan memnunum meralara bir ağırlık verilmesi lazım, seracılığın biraz daha geliştirilmesi gerekir. Bugün birim alanlardan sürekli daha fazla ürün elde etmemize çalışmamız gerekir. Bu da nasıl olur çiftçinin daha iyi eğitilmesi ile olur. Eğer çiftçimizi eğitirsek, çiftçi kendi başına bir şeyler başaracak güce gelir. Ama eğitmezsek kendi başına hiç bir şey yapmayacaktır. Bugün her şeyi devletten beklemek çok yanlış bir düşüncedir. Bana her şeyi devlet versin, devlet sera yapsın, devlet hayvan versin, devlet mera versin bu da yanlış bir düşüncedir. Ama bugün Türkiye'de ki çiftçilerin durumu da bellidir. Belli bir kapasiteye ulaşmamış durum da bir de karşılıklı bir şeylerin yapılması gerekir. Hem devletin hem de bizlerin biraz özverili davranması gerekir ve dürüst çalışması gerekmektedir.

Saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyorum Metin EKMiŞ Bey'e aslında bu beyin fırtınasının ilk belirtisiydi. Batman'ının yoğun ve sorunlarını dile getirme örneklerinden biriydi, teşekkür ediyorum, kıymetli kardeşimize. Şimdi de Batman'da Bercan Tekstil sahibi Sayın Cemil Kaya ALP Bey'i sorunlarını dile getirmek için konuşmak üzere davet ediyorum, buyurun efendim.

Cemil Kaya ALP (Bercan Tekstil) :

Sayın Valim, kıymetli misafirler her ne kadar Vedat Bey, Haşim Bey bize izah etti ise de görüldüğü gibi değildir. Hatta Haşim Bey şöyle bir kelime kullandı. Hayal edelim dedi, gerçekten hayal edelim. Şimdi Ankara'ya gittiğim zaman Sayın Haşim Bey'le Vedat Bey'le görüşebilmek için bir hafta mecburiyetinde kalmıyorum. Ben burada tekstilci olarak, Bercan tekstili ,5 yıldır kurmuşum 45 tane kızımız yanımızda çalışıyor. 36 sene BOSSA Basma Fabrikası'nda, bu meslekte çalışmam var. Ben bunu kurarken Güneydoğu'da BOSSA Basma Fabrikası gibi, SASA gibi böyle bir iş kolu olarak düşündüm. Fakat destek yok var sözü çok ama destek yok artı Ankara'ya müracaatım var. Benim müracaatım 300 milyon. Sayın Sabancı'nın 390 trilyon dosyasını ben kendim gördüm. Şimdi anlatması biraz, sözlerim kurşun gibi gelebilir bazı misafirlerimize fakat gerçekten öyledir. Önce kadın kadına iş, erkek inşaatta da çalışır, çobanlıkta yapar 340 bin nüfusu var Batman'ın 100 bin kadınıımız işsizdir. İş yeri yok, sanayi yok sanayileşme yok, bugün Adana'da 66 tane fabrika var bu fabrikalarda ortalama 15 binin üzerinde kadın çalışıyor. Burada da böyle olsun efendim, Sabancı, Koç buraya niçin yatırım yapmıyorlar bunu anlamıyorum. Halbuki Batman'ımız dağlarında petrol çıkıyor, seralarında tütün, pamuk, ekin her çeşit ürünlerimiz var. İnsanlarımız misafirperverdir de bununla da bizi suçlayamazlar, kesinlikle suçlayamazlar. Ankara'ya gidiyorum Sayın Vedat Bey'le görüşebilmem için bir şehir dışında olur, ikinci gün toplantı da olur, üçüncü gün işine gelmez beşinci gün Cumartesi Pazardır kardeşim. Bir haftam geçti orada işimden de oldum çekip geleceğim kısmet olmadı derim. Sayın Vedat Bey doğruyu söylüyorsunuz Güneydoğu'da Batman'da öyle işe ihtiyacı olan insanlarımız vardır ki ve benim yanıma gelin görün günde 100 kişi ortalama iş müracaatında bulunuyor. 100 kişi müracaatı yapıyor fakat imkanım yok. Sayın Valimize müracaatımı yaptım bana bir arsa verdi, Sayın Ramazan Türkan Bey neyse gerekeni yaptı ve ben kalkınmaya müracaatımı yaptım bana 100 milyar para versin 150 kişiye iş vereceğim şeref sözü veriyorum. Fakat maalesef yardım yok arkadaş ne kadar istersen etmezler. Fakat ben bunları daha uzatmak istiyorum sanayi konusunda fakat olmuyor efendim sözlerimi anlatamıyorum. Bana yer verilsin bana imkan verilsin 500 tane insana kendi şahsım şu Batman'da iş vereceğim. Zaten oturamam 26 sene çalışmış bir insanım oturamam emekliyim.

Vali karıştığınız bir problem varsa. Ateş dağında ortalama 5-6 kişi çalışıyor. Bu şekilde olursa bende kapatacağım efendim. İmkansızlıktan ben piyasa istemiyorum. Ankara'dan bana piyasa bulun, pazar bulun demiyorum. Ticaret Odası'na da demiyorum, ben kendim piyasa bururum. Sayın Valim bana soracağınız bir şey var mı, acaba bir konu var mı? Çok da sel var dinlemek istiyorlar. Sayın Valim, burada dinliyor, Ankara'ya gittin mi dinlemiyorlar. Bizi vallahi dinlemiyorlar. Gerçekten bizi Ankara'da dinlemiyorlar. Sayın Valim burada çok güzel dinliyorlar. Dün gelen Halk Bankası Genel Müdürü'nden söz istedim diyor ki değerlendireceğim diyor, kardeşim gel gör 2.5 senedir çalışıyorum. 26 sene çalışmışım gel gör bana söz ver, gel yapayım

500 tane insana iş vereyim, piyasa pazarda istemiyorum, hele gidiyim, değerlendireyim. Tabi ki gider değerlendirecek teşekkür ederim.

Ziver ÖZDEMİR :

Evet teşekkür ediyoruz Sayın Cemil Kaya Bey aslında Batman'da iş yapan insanların yatırımcıların çok büyük sorunları var, bunu inşallah 15 dakika aradan sonra Batmanlı katılımcı arkadaşlarda 2010 yılına kadar olan GAP planlama programı için sorunlarımızı çözüm önerilerimizi dile getireceğiz. Bizim katılımcı olarak katıldığımızı göstermemiz gerekiyor. Teşekkür ediyoruz. 15 dakikalık ara veriyoruz.

Arkadaşlar başta bir ricamız olacak. Lütfen cep telefonlarımızı kapalı tutarsak bu oturumu daha sağlıklı bir şekilde yapmış olacağız. Bu arada görüşlerinizi, sorunlarını belirtmek isteyen arkadaşlarımızın yazılı olarak ad, soyadı, ne ile meşgul olduklarını yazarlarsa ve biz burada sıralayıp ona göre söz hakkı vereceğiz. Bu arada 12.30'a kadar beyin fırtınasına devam edeceğiz. Bu arada Sayın Belediye Başkanımız gelmişler, hoş geldiniz, geçici beyin fırtınasına başlamıştık. Lütfen kısa olursa buyurun efendim.

Abdullah AKIN (Belediye Başkanı) :

Evet, Sayın Divan Kurulu Üyeleri, değerli misafirlerimiz ve değerli kurum temsilcisi arkadaşlarım, sevgili Batmanlılar böyle önemli ve gerekli bir toplantıyı düzenlediği için GAP İdaresi'ne öncelikle teşekkür ediyorum. Evet Güneydoğu Anadolu Projesi'nin revize edilmesi gündeme gelmiştir. Bunu Proje'nin hazırlanmasından bugüne kadar ki gelişmeler zorunlu kılmaktadır ve kalkınma projesi niteliğini bundan sonra artık taşıması gerekiyor. Bu ihtiyaca binaen burada ki yerel kuruluşların ve yerel halkın katılımı esas alınarak Bölge'nin çeşitli illerinde hemen hemen bölge kapsamında yapılıyor ve öneriler alınıyor. Bu önemlidir ve Türkiye de çok da gelişmemiş bir uygulamadır, dileğimiz bundan sonra bütün projelerde bu yöntemin her zaman uygulanmasıdır. Çünkü katılımçılık artık yeni yüzyılda vazgeçilemez bir ilkedir. Bütün yöntemlerde bunun uygulanması gerekiyor. GAP Projesi'nde tabii burada ki yerel halkla ilgisi büyüktür. Yaşamını ve çalışmalarını son derece etkilenmektedir. Fakat ne yazık ki ayrıntılı bir bilgi sahibi değil yerel halk. Bu anlamda bu enformasyonun sağlanması gerekir. Halkın bu çalışmalarla ilgili bilgilendirilmesi gerekiyor. Yine yerel yönetimlerle ilgili boyutu önemli GAP İdaresi'nin GAP Projesi uygulamalarıyla yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde koordinasyon içerisinde bir çalışma yürütülmesi zorunlu. Ama bu noktada da ciddi eksiklikler olduğunu belirleyebiliriz. Bu yerel yönetimlerden taraf olabilir. Fakat nihayetinde projenin uygulanmasını olumsuz yönde etkileyebilecek bir koordinasyonsuzluk söz konusudur. Bunlarında önüne geçilmesi gerekiyor. Bu sadece imar planlarının onayıyla gerçekleştirilecek bir durumda değil, mesela Batman Barajı'yla ilgili söyleyebiliriz. Burada hedeflenen sulaması hedeflenen tarım alanı daralmıştır. Son yıllardaki

şehrin genişlemesi üzerine tarım alanında daralma söz konusu ve bunu önümüzdeki yıllarda da devam edeceğini göstermek için çok kahinde olmaya gerek yok. Bu devam edecektir, ama bu noktada yani birtakım tedbirlerle, bir takım yasaklarda işin önünü almak zor. Çünkü Batman hızla gelişen bir kentimiz. Örnek olarak Batman'ı veriyorum, ama aynı şey belki bir Urfa'da da vardır. Bir Ceylan Pınar'da vardır. Belki bir Diyarbakır'da da vardır. Nusaybin'de, Viranşehir'de bütün bu alanlarda yaşanan bir durumu ifade ediyorum. Bu gelişmesini de devam ettireceğini de görmek gerekiyor. Fakat ne şekilde olacak bu noktada işte yerel yönetimlerle GAP İdaresi'nin işbirliği içerisinde çalışması gerekiyor. İmar planının onayıyla da ilgili sadece GAP Bölgesi içerisindeki yerel yönetimlerin, imar planlarının GAP İdaresi'nce onaylanması zorunluluğu getirilmiş diğer belediyeler için böyle bir durum söz konusu değil . Burada da tabii aslında bence kastaşan bir durum var, yani buradaki bir koordinasyon olmalıdır. Yerel yönetimlerin imar planlarıyla Güneydoğu Anadolu Projesi'nin uyum içerisinde gelişmesini hedeflemelidir. Fakat artık bugün neredeyse bütün imar planlarını onay merci durumuna gelmiş. Bunu doğru buluyorum. En azından bundan sonra ki bu tür işlemlerde GAP İdaresi'nin bu imar planlarının onayında sadece projeyle uyum içerisinde mi, değil mi, bunu değerlendirmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu toplantıları önemseydiğini, önemli gördüğümü belirtmek istiyorum ve bunların devamını diliyorum . Bunun dışında farklı yöntemlerle yine halkın yerel kurumların ve özellikle yatırımcı çevrelerin aydınlatılması bilgilendirilmesi konusunda daha kapsamlı daha farklı çalışmalarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Bu duygu ve düşüncelerle hepinize selam ve saygılarımı sunuyorum, çalışmaların da başarılar diliyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Sayın Başkanımıza teşekkür ediyoruz. Özellikle kendisinin de değindiği üzere imar planıyla ilgili bu imar planında sıkıntılı olan illerden biri de Batman'dır. Özellikle de 17 Ağustos depreminde sonra ki bu sorunlarında yerinde yetkili arkadaşlarımıza iletilmesi yönünde teşekkür ediyoruz ona. Efendim bu arada Sayın Salih Ataç Bey, Baro Başkanımızı görüşlerini bildirmek üzere davet ediyoruz, buyurun efendim. Bu arada söz almak isteyen arkadaşların yazılı olarak bize isimlerini bildirmeleri gerekiyor. Mikrofonu arada dolaştırıp kendi yerinde veya da kürsüye davet edebiliriz. Buyurun Sayın Salih Bey.

Salih ATAÇ (Batman Baro Başkanı) :

Efendim hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bu bölümüm adı galiba beyin fırtınası ve Sayın Başkan bu fırtınayı başlat diye bir görev verdi. Haddimi bilen birisiyim. Küçük bir esinti olursa yeterli diye düşünüyorum. İtiraf etmeliyim ki broşürü aldığım vakit GAP İdaresi'nin kullanmış olduğu slogan ve bugün dinlerken, görevlilerin söylemleri beni oldukça memnun etti. Temel sebebi uzun bir süredir oluşan kültürde kamunun toplantılarına asla sivil davet edilmediği, sivilin sivil hayatın yapılmış olduğu toplantılara her nedense kamuda katılmadı. Oysa herkes bu dev-

letin vatandaşı ve bu devlet her vatandaşın bunu mutlaka ortak söylemlerle geliştirmemiz gerekiyor. Ama bu toplantıya itiraf etmeliyim ki katılanların büyük çoğunluğu kamu, sivil çok az görüyorum. Batman'ın sivil toplumu, sivil hayatı kendini gözden geçirmeli, kendini değerlendirmeli zira kalkınması istenen bu yöredir. Bu bölgedir iletilmesi istenen insanlar bu insanlardır. Efendim katılımcılığın ötesinde bu tür toplantılarda her nedense insanlar kendi vicdanlarıyla baş başa kaldıkları zaman söyleyecekleri söylemleri değil, otoritelerin egemenlerin duymak istedikleri ya da halkın kitlenin duymak istediklerini söylerler. Bu da çok ikiyüzlü oportunist bir yaklaşımdır. İçimizden geçen neyse dürüstçe ortaya dökmenin büyük bir yararı var diye düşünüyorum ve onu yapan arkadaşları da yürekten kutluyorum. Söylemlerimizde yanlışlarımız varsa bir başka arkadaşlarımızın doğruları bizim yanlışlarımızı düzeltir.

Batman kalkınmasında temel faktörlerden bir tanesi TÜPRAŞ Rafinerisi, ama TÜPRAŞ Rafinerisi 50'li yıllarda yapılmış ve artık rantabil değil üretken değil, bunu herkes biliyor. Yeniden yenilenmesi için büyük bir sermayeye ihtiyaç var. Devletin bunu yapamayacağına inanıyorum ciddi boyutta olarak bazı insanlar bunu satın almak istiyorlar. Biz efendim TÜPRAŞ'ı satın alacağız, diyorlar. Eğer gerçekten satın alacaklarsa bizlerde çalışanların, emekçilerin haklarını korumak mücadelesini vererek karşı çıkmazsak ve devlet o parayı bir başka alana, buralara aktarırsa çok iyi bir şey olur, diye düşünüyorum. Buradan benim ümidim yok, Batman'ın asıl sorunu yatırım belgesi almış 472 tane yatırım belgemiz var. Bizim geçmiş dönemlerde şimdi bunlardan 51 tanesi bitmiş faal durumda 167 tanesinin inşaatı bitmiş, 33 tanesi yarım yamalak, 221 belge olduğu gibi duruyor, bunların hepsini mercek altına almamız gerekiyor. Şimdi bu bitenlerin ciddi sorunu var, gereğince işletilemiyorlar, bu bir gerçek. Benden önceki bir konuşmacı arkadaşımız anlattı. Ben bir pazar bulurum ama pazar bulmak da o kadar kolay değil, hammadde bulmak da o kadar kolay değil, işletme kredisi almakta o kadar kolay değil. Ben bunların gözden geçirilerek bitirilmiş ve gerçekten çalışacak olanlara kredi sadece kredi arkadaşlar teşvik falan değil, verilmesinin uygun olacağı kanaatindeyim ve Batman bundan da büyük bir fayda elde edecek kimi eleştiriler var. Bu paralar pavyonlarda yeni ya da işte efendim bir tanesi bana gelmişti. Rüzgar işletmenin ve fabrikanın duvarlarını yıkmıştı efendim bu alet sayılabilir mi, hayır çok komik bir olay ufak sayılmaz, biz bunları ayıklayalım. Ama ciddi yatırımcıya da gerekli desteği yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Tarım ihracatta önemli bir olay dünyanın her yerinde gelişmiş toplumlarda da tarımın girdisi sıfır değil arkadaşlar hayır herkes tarıma bir destek bir sübvansiyon sağlıyor. Bir arkadaşımız Almanya'yı anlattı. Bavyera Eyaletine gittiğimde tamamen buğday tarlaları ve ben ekmekte çok garip, bir tat alamamıştım da sanayi bölgesi değil ben niye hepsi buğday falan dediğimizde bana şey demiştiler. Buğday sübvansiyondan yararlanıyor. Şimdi bizim birinci sınıf tarım arazimiz var, çok geniş büyük çoğunluğunda tütün ekiliyor ve devlet o tütüne sübvansiyon veriyor. O tütün hiç de verimli bir tütün değil. İtiraf etmemiz gerekiyor, beyin fırtınası bunun

adı, düzgün konuşmamız lazım. O tütün Virjinya tütününe ya diğerine de benzemiyor, bir çoğunu da yakıyorlar. En son Türki Devletler açılınca oraya gönderdiler. Oysa girdisi, yatırımı büyük bir olay, arkadaşlar gelin bu tütünü sadece Sason ve Kozluk'da ekelim. Çünkü Sason ve Kozluk'un arazisi çok verimli değil, küçük böyle ırmaklar ve oranın kenarına tütünü ekebilirsiniz. Orda ki köylüye devletin yapacağı sübvansiyonu da rahat bir geçimi sağlar. Şimdi ben bunu söylerken de tütün eken benim karşıma dikilecek doğrudur. Çünkü onun elinde de bir girdisi vardır, ben elimden alın diyorum ama şunu söylüyorum. Burada bu topraklarda siz bunun yerine gerçekten ekonomiye katkısı olan ülkenin ihtiyacı olan bir başka mala sübvansiyon yapın. İşte pamuk, birinci sınıf pamuk üretiliyor veya domates düşünebildiğiniz neler varsa sübvansiyonu oraya verin hiç olmazsa bu topraklarda gereğince bir verimlilik elde edilmiş olsun hazine arazilerimiz var, yani GAP'la birlikte çok şey gelişecek ne bileyim kimisi toprak reformu hayır arkadaş toprak reformu falan da artık hikayede ama toprak düzenlenmesi yapılabilir. Toprak sahiplerine dokunmayın ama burada en büyük ağa devlet. Devletin o arazisini rantçıların elinden alıp gereği gibi ya kiraya verin ya da ihtiyacı olan köylüye dağıtın, bunlar da şart diye düşünüyorum. Şimdi biz bunların bizim bir de Batman'ın önemli bir sorunu var, hayvancılık. Şehir içerisinde çok sayıda ağıl var ve bunlar göçer insanların, o insanlar ağıllarını kurarlarken Batman küçük bir yerd. Şehrin dışına kurmuşlardı, şehir büyüdü, şehrin içinde kaldı. Hepimizde mustaribiz yazın kokuları, sinekleri bizi rahatsız eder. Peki bizim bu insanlara hadi çekin gidin deme hakkımız var mı hayır, öyle pek hakkımız yoktur diye düşünüyorum, ne yapalım akılcı bir şeyler yapalım. Sayın Defterdar Bey'de burada bir yerde tepe yerlerde hazine arazisi tahsis edilsin. Sayın Belediye Başkanı burada oranın alt yapısını belediye sağlasın ve bu insanlara denilsin ki gelin arkadaşlar bizler de yardımcı olalım, kooperatif kurun. Eğitimli insanlar değildirler bu göçerler, hepsi hepimizde biliyoruz. Gelin bir kooperatif kuralım. Bu kooperatif kurulduktan sonra onların ellerinde her birinde hayvan var. O hayvanları sermaye yapalım, kooperatif sermayesi yapalım. Hazine arazisi verildiyse alt yapı verildiyse, bizim GAP İdaresi'nde istediğiniz olsun. Bina buraya bir modern tarım köyü, öyle bir şeyin kurulmasını sağlayalım ve o insanlar buyurun arkadaşlar yeriniz hazır gidebilirsiniz dediğimiz vakit seve seve giderler. Şehir de biraz düzelmiş olur diye düşünüyorum. Biz bunların hepsini sağlayıp şehri kalkındırdıktan sonra pek gelişmeyeceğiz itiraf ediyorum. İşte iki gün önce Galatasaray çok harika bir zafer elde etti. Hepimizi de mutlu etti. Ama ben o gece kendi adıma sinir krizleri geçirdim. İkel beraberliğimiz gece boyunca bütün silahlar susmadı. Olmaz arkadaşlar böyle bir kalkınma, olurmuş o zaman beyninde kalkınması lazım. Kültürel ve sosyal kalkınmayı sağlamamız gerekiyor.

Senin Galatasaray'ın başarısında hiç bir şeyin yok. Eğer eğlenmek istiyorsan al eşini çık sokaklara dans et, halay çek, eğlen, helali hoş olsun, ama silah patlatmanın, adam yaralamanın ne mantığı var, niye böyle. Çünkü sürekli kalkınma dersenez ve siz insanın beynini sosyal, kültürel yapısını geliştirmezseniz böyle olur. Batman'da şu anda o durumda şehir büyüdü, binalar

büyüdü, ama beyin büyümedi, bizim düşüncelerimiz büyümedi. Bunları büyütmemiz gerekiyor, belki ama örneğin bir sineması yok, örneğin şehrin bir tiyatro salonu yok . Örneğin insanların aileleriyle gidebilecekleri bir belediye Atatürk parkı da yetmiyor, yetmiyor bu adamlara da kim ne yapacak galiba bu konuda da devlete iş düşüyor, ya da belediye iş düşüyor, bunları geliştirmek lazım. bir çevrecilik olayı, itiraf edeyim. Şehrin bu binaları beni rahatsız ediyor, gelecekte birçok insanı da rahatsız edecek ve eğer doğru ise tamamen yumuşak zemin üzerinde şu tepe yerlerde topraklar üzerinde yedi katlı binalar kuruluyor, buralara ruhsatlar verilmiş ve binalarda beton yığını şehircilik diye bir şey yok. Gelecekte hepimizi rahatsız edecek mutlaka bunun önünü de almamız gerekiyor, yerelcilik evet yerel motiflere biraz özgürlük şarttır. Yani insanlar yerel özgürlüklerini yaşayabilmelidir, ben yapabilmeliyim ama bana sorumluluk da verilmelidir, o sorumluluk ne ben örnek veriyorum, dağ başında Sason Dağlarında marjinal anlamda küçük bir kabile. Bu kabilenin kendini yaşama hak ve özgürlüğü olmalı, ama o kabileye biz sorumluluk yükleriz. Sen Türkiyelisin Türkiye'ye karşı sorumlulukların var onları da yerine getir ya da dünyaya karşı sorumluluklarını yerine getir, onu da yap, örneğin ilimizin 10 yıl kutlamaları yapıldı. 10 yıl kutlamalarında müzisyenler, sanatçılar epey şenlikler yaptılar. Sağ olsunlar, ama aralarında Kürtçe okuyan bir sanatçı katılabildi, bu merkezi idare eden böyle bir özgürlük gelirse daha iyi olur, yerel anlamda biz daha rahat oluruz diye düşünüyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Efendim söylenecek daha çok şey var ama beyin fırtınası benim ki bu kadar bir şey estirmişsem kendimi mutlu hissederim, hepinize saygılar sunuyorum teşekkür ederim.

Evet Baro Başkanı Sayın Salih Ataç Bey'e teşekkür ediyorum. Aslında bu toplantıda gündeme getirmek istediklerini arkadaşlarımız bize soruyorlar. Sessiz çoğunluğun planlama süreçlerine katılımı nasıl sağlanabilir, Bölge'nin ya da İl'in önemli üç sorunu hangisidir, bize göre GAP planlama uzmanları Bölgede ya da İlimizde özellikle hangi kişi kurum ve yahut da kuruluşlarla temas kurulması ve işbirliği yapmalıdırlar, bizzet ilimizde GAP Katılımcı Planlama Kurulu oluşturulursa bu Kurul yararlı çalışmalar yapabilir mi. Bu konuda bizlerinde başka önerileri var mı diye. Bunları kafamızda sorup bunların cevaplarını bulmak ve değerli katılımcı arkadaşlarımızıza bu sorular istikametinde soru sormak ve görüşlerimizi bildirmek ve çözüm önerileri üretmektir. Burada görevli kardeşimiz, söz isteyen arkadaşlarımızda Sayın Mehmet ŞENAYAZ Bey, yerinizde de konuşabilirsiniz.

Mehmet ŞENAYAZ (Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası Başkanı) :

GAP İdaresi'nin değerli misafirleri hepiniz ilimize hoş geldiniz diyorum. Bu toplantıyı sağladığınız için hepinize teşekkürlerimi sunuyorum. GAP İdaresi'nin insan orjini çalışmalarını yenilemesi gerçekten bizleri sevindirmiştir, GAP'ın temelinde olan insanlarımızın görüşlerine değer

verilmesi, sorunların dinlenmesi ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmasını gerçekten iyi bir teşhis olarak değerlendiriyorum. Özellikle bölgemizde geri kalmışlığın ekonomik çıkmazların bana göre en büyük etkeni feodal yapıdan kaynaklanmaktadır. Feodal yapının iyileştirilmesi, feodal yapıdan insanların bir an önce kurtulması için GAP İdaresi'nin üzerine düşen görevinin eğitim olacağı inancındayım, bu tür eğitimlere ağırlık vermesini beklemekteyiz. İnsanlarımızın demokratik bilince sahip olması, köylülerimizin sivilleşmesi için önünün açılması, bu konuda eğitim çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Köylülerimizin bugün GAP Projesi'nden hiçbir beklentileri bulunmamaktadır. Bunu nedeni ise büyük toprak ağalarının bölgemize hakim olmasından kaynaklanmaktadır. Büyük toprak ağalarının bugün GAP'dan beklentileri çok büyük ve çok astronomik rakamlar da olmasına rağmen köylümüzün, çiftçimizin böyle bir beklentisi mümkün değildir, çünkü köylü, çiftçi, ırgat, ve gündelikçi olarak çalışarak geçimi idame etmektedir, büyük toprak ağaları büyük rantları alarak batıda yatırımlara yönelmektedirler. İşte bu nedenle köylülerimizin bu konuda örgütlenmesi toprağın bence toprak reformu veya başka isim adı altında arkadaşlar açıkladılar. Ne şekilde olursa olsun toprağın adil dağılımının sağlanması gerekmektedir. Eğer bu konu da bunlar yapılmazsa büyük toprak ağaları şu anda yapılması düşünülen İhsu Barajı'nın altında kalacak topraklarını büyük miktarlar da değerlendirip batıya gideceklerdir. Köylülerimiz aç, sefil ve işsiz kalacaklardır, bunun bir an önce uzman kişilerce ve işin ehli insanlarla iyice değerlendirilip bu konuda çözümler üretilmesini istemekteyiz. Ayrıca feodal yapının ağırlığı ilimize de hakimdir. Demin Salih arkadaşımızın anlattığı birçok şeylerde feodal yapının ağırlığı hissedilmektedir. Feodal yapı siyasi hayatımıza da hakimdir. Feodal yapı eğitimimize de hakimdir. Feodal yapı bütün hayatımızın üzerinde büyük bir handikap olarak durmaktadır. Bunun için en önce feodal yapının memleketin üzerindeki etkisinin kaldırılması ve bu konuda çalışmaların başlatılmasını istemekteyiz. Sivil toplum örgütlerinin de önünün gerçekten açılması çok önemlidir. Bu konuda, sivil toplum örgütleriyle halkın kendi sorunlarını direk bir merkezde dile getirerek çözüm imkanı ve fırsatı bulacaklardır. Şimdilik diyeceklerim bu kadardır, teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz, Sayın Ayaz'a Hasankeyf'in değişik medeniyetlerin yaşadığı canlı tarih örneği adeta İhsu Barajı altında kalmasını temenni etmediğimiz Hasankeyf Belediye Başkanımız Sayın Abdülvahap Küsen Bey mikrofonu Abdülvahap Bey'e verirseniz görevli arkadaş.

Abdülvahap KÜSEN (Hasankeyf Belediye Başkanı) :

Şuradan tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum. Öncelikle böyle bir ortamı yarattığı için GAP İdaresi'ne teşekkür ederim. Çünkü bugüne kadar GAP hakkında detaylı herhangi bir bilgiye sahip değildik. Ama toplantıdan 12 saat önceden haberimiz olduğu için hazırlandık ve bilgilenme açısından dolayı sıkıntı da olduğumuzu belirtmek istiyorum. Şimdi Vedat Özbilen beye-

terilebilir olduğu kanaatindeyim. Yine küçük tasarruf sahiplerimiz için arsa alıp 5'er kat 10'ar kat bina dikmek yerine, toprağa gömmek yerine bu tasarrufların kolektif girişim ruhu ile bölge ürünlerini sanayi nimetiyle buluşturacak sanayi alanlarının oluşturulmasını sanırım Konya bizim için güzel bir örnek, 10 yıl önce sadece tahılçılık alanında yaşam mücadelesi sürerken bugün sanayi de ülkemizin güzide bir lli haline geldi tümüyle küçük girişimcilerin bu kolektif girişimcilik ruhunu hayata geçirmeleriyle sağlandı. Bu sanırım Ticari Sanayi Odamızın daha çok ilgi alanına giren bir husus, önemi nedeniyle Hasankeyf'le ilgili de bir şeyler söylemek istiyorum, gerçekten toplumlari kalıcılaştıran insanlara yaşam ve moral değerleri aşıl原因an kültürel varlıklardır ve tabiat varlıklarıdır. Bunun nadide ve güzide örneği Hasankeyf'dir. Maalesef kod mu düşürölüyor, set mi çekilir, ama bir türlü olumlu bir adım, umut verici bir adım göremiyoruz. Geçen hafta üzücü benim için çok üzücü ve insanlar için çok üzücü bir durum gördüm. Hasankeyf kaymakamlığı Hasankeyf'in kurtarılmasına duyulan ilginin adımları hızlanırken 500 liralık bağışlar halinde giren insanlardan para topluyordu. Bizce bu husus son derece sakıncalıdır. Bir an önce bu uygulamadan vazgeçilmelidir. 1985 yılında SİT alanına dönüştürölen Hasankeyf'le ilgili maalesef ilgili yasanın verdiği hiçbir yükümlölük yerine getirilmemiş, insanlarımızda gerekli özveriyi ihmal etmişler. Fakat son dönemde dönem Hasankeyf'in kurtarılması dönemi iken bunu baltalayacak, bunu sekteye uğratabacak davranışlardan önemle kaçınılması gerektiğini belirtiyorum. Teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Sayın Zekeriya Aydın Bey. Sayın Metin GÜN, mikrofonu verirseniz....

Metin GÜN (Kanal 72 Yönetim Kurulu Başkanı) :

Değerli konuklar ve Batman ilk defa böyle bir organizasyona ilk defa ev sahipliği yaptığı için bundan duyduğumuz sevinci ve GAP bölge İdaresi'ni böyle bir programı düzenlediği için kendilerine burada teşekkürlerimizi arz ediyoruz ve böyle programların devamını temenni ediyoruz. Şimdi benim konuşacaklarım iki şık altında değerlendireceğiz .. Bunlardan bir tanesini temenniler, ikincisi bugün Batman'ımızın problemleri ve GAP içerisindeki önemini dile getirmeye çalışacağız. Temenniler bölümünde şunu arz etmek istiyorum, yetkili arkadaşlarımıza. Bugün insanımız yeterince GAP'ı tanımıyor. Maalesef GAP'ı sadece barajlar, sulama ve tarımla ilgili bir kuruluş olarak görüyorlar ve yeterince insanımıza tanıtılmamış. Bugün ama burada arkadaşlarımızın bize verdiği bilgiler ve aydınlatmalar karşısında ve GAP'ın bölgede bulunan tüm kültürel insancıl düşünceye dayalı ve bireylerin katılımçılık ve fikirlerinin ön plana çıktığı ve bu insanların düşüncelerinin de değerlendireceği bir toplantı haline dönüştüğünü görüyorum. Bunu her insanımız maalesef bilmiyor. Bunun için yeterince GAP Bölge Kalkınma İdaresi böyle programların devamını ve hatta bir basın kuruluşu olarak televizyoncu olarak bölgemize yapacakları paket

program çalışmaları ile insanımıza daha fazla GAP'ı tanıtmamızın yollarını aramak zorundayız Bunun için eğer böyle bir programlar mahalli televizyonlar veya 10 tane ilin bulunduğu GAP Projesi bulunan bütün illerin ileri yönelik yapılacak bu tür çalışmalar insanımızı bu tür programlara katılımını ve GAP'ı daha iyi tanıtmalarına vesile olur. Bu vesile ile inşallah bu tür çalışmaların başlatılmasını temenni ediyorum. Batman'ımızın GAP içerisindeki problemlerini göz önünde bulundurursak en büyük probleminiz gerçekten şu ana kadar terör anarşi ve huzur ortamının sağlanamaması idi. Ama bugün görüyoruz ki yeni adımların atılmasıyla artık bölgemizde huzur barış ve özgürlük çığlıkları atılmaya başlamıştır. Bunu için buraya yapılacak olan yatırımlar huzura ve barışa bağlıdır. Eğer bölge insanı bu bölgeden aldığı baraja yönelik olarak yapılan istismlaklar kanallara yapılan istismlaklar eğer başka illere kaydırılıyor ise gidip oralarda arazi alınmasına ve fabrika kurulmasına sebebiyet veriyor ise bunun tek sebebi Bölge'de huzur ve barışın olan eksik olmasıydı. Ama inşallah temennimiz bundan sonra yapılacak olan bu tür istismlakların ve ordan elde edilen gelirlerin bölgemize fabrika olarak veya kalkınmada öncelikli illerin içerisinde bulunduğu Batman'ın üretimine dayalı bir çalışma sahasına harcanmasını temenni ediyoruz ve her şeyden önemlisi bugün Türkiye'de gerçekten başörtülü insanların ve köpeklerin aynı seviyeye sokulduğu bir ortamda GAP İdaresi'nin ve Başkanı tarafından yönlendirilmiş olan bu toplantının ne kadar çeliştiği göz önüne serecek olursak gerçekten hala insanımız bu tür şeyleri aşamamış durumdadır. Her şeyden önemlisi Bölge'nin kalkınması ve Bölge'nin biraz daha ileri gitmesi buranın özgürlük, düşünce ve inanç özgürlüğüyle olacaktır, bunu açık ve net olarak belirtmek zorundayız. Batman'ın içerisinde bulunduğu en büyük sıkıntılardan biri maalesef tarım politikasıdır. Bu tarım politikaları yıllardan beridir hiçbir zaman devlet tarafından desteklenilmemiş sadece halkın kendi genelliğinden kaynaklanan bir eğitimle yapılmıştır ki, hepimiz hatırlıyoruz ki bundan 15 - 20 yıl öncesine kadar bölgemizde buğday, arpa, mercimekten başka bir şey ekilmiyordu. Ama Maraşlıların bir deyişimiyle buraya gelip pamuğu ve tütün ekmesi sonunda Batmanımızın bugün pamuk ve tütün diyarı oluşunun en büyük sebeplerinden birisi de yine değişik insanların buraya gelip bu öncülüğü yapmasıdır. Şimdi bizim burada hedef tam verimli bir şekilde çalışmamaktadır. Bunlar herhangi bir bilgidin ve denetimden geçirilmeksizin körü körüne yapılan bir tarım politikasından öteye gitmiyor. Onun için eğer GAP Bölge Kalkınma İdaresi böyle bir eğitimle böyle bir önceliği Batman ve diğer illere sağlayabiliyor, ise o zaman adım atılmasına bir sebebiyet verilecektir. Yine hayvancılık maalesef bölgemizde bütün merkez köyler olsun diğer ilçelerimizde bulunan köyler maalesef hayvancılığı bırakmış durumda hayvancılığın geri itilmesinde en büyük sebeplerinden biri yine bir an önce söylediğimiz gibi huzur ortamının sağlanmayışıdır. Bu köyler boşaltıldı ve bu köylü şehre inmek zorunda kaldı. Ve şehre inen köylü bütün hayvanını kesip, satmak zorunda kaldı, ama buradan merkeze yeni hayvancılık politikalarıyla ilgili çok güzel adımlarda atılmalı. Daha önce 97'de yanılmıyorsam böyle bir Proje başlatılmış idi. Hayvancılıkla ilgili hatta hazineye Batıl Haman Bölgesi'nin Hi-

rık bölümü dediğimiz alanda belirli bir arazi dahi yapılmıştır. Ama maalesef yine hükümetlerin değişmesi sonucunda bugün o Proje tamamen sular altında kaldı. Maalesef göz ardı edildi. Böyle bir şey konuşulmuyor.

Bu hayvancılık projesinin bir an önce hayata geçirilmesini ne yazık ki Batmanımızın en önemli mesellerden biri ağaç ve yeşillendirme olayının eksik olması. Bugün bakıyoruz ki Sason'un en yüksek dağlarında yayla kesiminde olan ağaçlar maalesef merkeze doğru geldiğinde sifıra iniyor. Bunun en büyük eksikliğini de ben şuna bağlıyorum. Bugün Batman'ın hemen hemen büyük şehir statüsüne geldiği bir Batman'ın hala Orman Müdürlüğü'nün bulunmaması. Eğer bir Orman Müdürlüğü bir an önce kurulur ise Bölge'de bulunan tepeler ağaçlar veya ekime müsait olamayan dağlık kesim tamamen ne olacak, orman bölgesi ilan edilecek ve bu orman bölgesinde ekilen ağaçlar yarın öbür gün insanımıza aş ve iş olarak geri dönecektir. Onun için bir an önce böyle bir programın uygulanmasını ve bugün Batmanımızın can damarı olan Türkiye Petrolleri'nin eski gününe getirilmesidir. Batmanlı arkadaşlarımız ve yöneticilerimiz iyi hatırlarlar ki daha önce 18-19 tane sondaj ekibi çalıştığı halde bugün maalesef sondaj ekipleri bire ikiye indirilmiştir ve belki bu arkadaşlarımızda sondaj yapmıyorlar ve bölgenin en büyük dar boğazı olan enerji sıkıntısı çektiğiniz bir dönemde Batman'da Türkiye Petrolleri'nde 1972-1980 yıllarında 5000-6000 tane TPO işçisi çalışırken bugün bu işçilerin sayısı maalesef 1500-1000'e kadar inmiştir ve sondaj ekip TPO arama işini askıya almıştır. Eğer bir yandan enerji tamamen sıkıntısını çektiğimizi söyleyip bir handikapı yaşıyor isek çok üzüntülü bir olaydır. Diğer Batmanımızın can damarı olan diğer şey de TÜPRAŞ. Maalesef kanayan bir yaramız 30 yıldan beridir kurulmuş olan bir tesis hiçbir revizyondan geçirilmiyor. Aynen burada üretilen siyah madde olsun benzini, mazotu olsun, asfalt maddesi olsun bugün hemen hemen en asgari dereceye indirilmiş durumda ama eğer TÜPRAŞ revize edilir ise ve kalkıp bu konuda TÜPRAŞ'ın ilerlemesi için gerekli atılımlar atılır ise bu şekilde TÜPRAŞ'ın kurtarılması da söz konusu olur ve en önemlisi son temennimi arz ediyorum bundan sonra her şeyden önemlisi yerel yönetimlerdeki yapılacak olan değişikliğin ve bir an önce çıkarılmasını talep ediyoruz, yanılmıyorsam bu 4 yıl önce maalesef gündeme geldi. Hiç bir aşama kaydetmemiş durumda yani hala Ankara'da ki yöneticilerle, bürokrasiyle maalesef hiç bir yere gidemiyoruz. Burada Ankara'dan yönetilme olayını tamamen ters görüyoruz ve burada ilin mülki amiri olan ve idareci konumda bulunan arkadaşlarımıza gereken yetkilerin verildiği takdirde bu bürokratik engelleri aşip yerel yönetimlerin daha iyi bir şekilde güçlendirilmesi ve bu alanda GAP'ın veya Batman'ın kalkınmasına sebebiyet verecektir. Biraz da sözlerimi uzattığım için hepinizden özür diliyoruz. Öyle doluyuz ki öyle şeyler aklımızdan geçiyor ki hepsini buradan haykırmak istiyoruz. Böyle bir imkan ayağımıza gelmiş. Tekrardan böyle bir imkanı getiren GAP Bölge Kalkınma İdaresi'ne teşekkürlerimi arz ediyorum, bu tür toplantıların devamını temenni ediyorum. Saygılarımla.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz, Sayın Metin GÜN Bey'e, Sayın İhsan ATAMAN

İhsan ATAMAN (Devlet Demiryolları Beşinci Bölge Müdür Yardımcısı) :

Sayın Başkan, Değerli katılımcılar bu toplantının Batman'ın geleceği açısından hayırlara ve sile olmasını diliyorum. Öncelikle muharebesiz bir muharebenin olmayacağı gibi alt yapı modları dengelenmemiş ve yeterli ağa sahip olmayan ulaştırma şebekesine sahip olmayan bir bölgenin kalkındırılmasından bahsetmek mümkün değildir. Kalkınan bir bölgenin her tip ve büyüklükte girdi ihtiyacı olacağı gibi elde edilecek hasılatında değerlendirilmesi için bölge dışı harekete ihtiyacı vardır. Yoksa GAP kendi içerisinde yönetip kendi içerisinde tüketecek bir çalışmanın adı değildir. GAP'ta bir nokta alındığında çok global rakamlarla günlük 25-30 tonun üzerinde bir mahsulün tarımsal manada elde edileceği ifade ediliyor. Böyle bir yükün yalnız karayolu trafiğine yüklenmesi mevcut trafik karmaşasını kaosa çevirmekten başkada bir şeye yaramayacaktır. Katılımcılara dağıtılan bir broşürden ben GAP İdarecilerinin affına sınıarak bir şey söylemek istiyorum. Okunmamak için basılmış gibi bir hali var. Bu ulaştırma planıyla ilgili ben bu planın üzerinde demiryolu ağıyla ilgili en küçük bir işarete rastlayamadım. Eğer bu hasıla değerlendirilmek isteniliyor, limanlara ulaştırılmak isteniliyor. Üretici emeğinin karşılığının alabilmesi için gereken yapılmak isteniyorsa muhakkak suretle GAP Bölgesi'nde büyük bir demiryolu ağı çalışmasının yapılması şart. Hidroelektrik santrallerinin büyük ağırlıkta bu Bölge'de olduğu düşünülürse her seferinde 2000-2500 ton yük çekebilen elektrikli lokomotiflerle donatılmış bir demiryolu ağı bölgenin hakkıdır. Ayrıca Sayın koordinatörümüz Rio toplantılarından, kararlarından yani çevre ile ilgili kararlardan bahsetti. Elektrikli demiryolu işletmeciliği hem Rio şartlarını bütünüyle sağladığı gibi yeterli enerji kullanılması açısından daha fazla yük taşınması itibarıyla girdiği maliyetlerinin düşürülmesi itibarıyla de muhakkak suretle GAP Projesi'nde yer alması ön görülmesi bir husustur. Umut ediyorum ki bu dağıtılan broşürde gözükmemekle birlikte GAP İdaresi'nin bu noktada değerlendirme çalışması vardır. Ayrıca ülkemizin demiryolu adına makus tarihinin belki de GAP'ın bu noktada ki atılımıyla yeni bir hız kazandıracaktır. Ben çalışmalarınızdan dolayı başarılar diliyorum. Saygılar sunuyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Sayın Ataman. Sayın Abidin TEZEL kürsüye mi çıkmak buyurun.

Abidin TEZEL :

Efendim öncelikle GAP İdaresi'ne böyle bir toplantıyı Batman'da düzenlediği için çok teşekkür ediyoruz. Sayın Başkanım ve Sayın Ziver Bey ben bir vatandaş olarak halktan birisi olarak bu toplantıya katılma ihtiyacı hissettim. Hakikatten vurgulanan sloganlar etkiledi. Gerçekten be-

yin fırtınasının bir araya geleceğini tahmin ederek buraya geldik ve ilgi alanım olduğu için bir imar planıyla birkaç şey söylemek istiyorum Affınıza sığınarak toplantı her yönüyle, her yöntemiyle doğru katılımıyla her şeyle çok mükemmel. Ben GAP İdaresi'nden şunu rica ediyorum. Özellikle bir daha ki toplantıyı tekrar Batman'da yapmalarını arzu etmekle birlikte sivil katılımın bireysel olarak katılmaları daha fazla nasıl sağlayabiliriz diye düşünüp, biraz daha özverili çalışmalarını arzu ediyorum. Ben tepede çalışıyorum bununla birlikte ben inşaat yapıyorum. Şu anda müteahhit olarak yönetim kurulu başkanı olarak resmi kooperatif kurduk. GAP İdaresi'nde iş de aylardır böyle bir sonuç bekliyorduk, o sonucu alamadık. Kendilerinden özellikle Sayın Belediye Başkanımızın dediği gibi özellikle yerel yönetimlere biraz daha fırsat tanınır, daha fazla yetki verilip kendilerinin sadece proje ve denetimle uğraşmalarını arzu ediyorum. Bu Batman'da şu anda büyüme, kentleşme, şehirleşme Batman'da büyük bir sıkıntı. Ben bunu Sayın avukat beyin dediği gibi işte Batman'da işte bir sürü bina yapılıyor, oraya temellere bir sürü binalar görünüyor. Doğrucular yani oraya yapılan şeylere şahsen ben de her zaman acımışımdır. Fakat Batmanlı büyüyen bir Batman'ı görür görmez işte önünün açılması ile birlikte barış ortamında önünün açılmasıyla birlikte büyük yatırımlara girmiş bulunmakta. Batman'da işte başta Sayın Özdemir başkan Özdemir gibi bir sürü girişimci insan görüyorum. Beyninde fırtınalar esen insanlar görüyorum. Bu insanların bir araya gelip yani işte kombinasyon örneğini şu örneğini bir kenara atıp da bunu Batman'da gerçekleştirmelerini arzu ediyorum. Bu gerçekleştiği takdirde yani insanlar mevcut maddiyatını toprağın içine gömmeyip tabii sanayi kuruluşuna bir tarımsal bir hayvancılığa dökeceklerine inancım sonsuzdur. Batman insanı her yönüyle açık bir insan onun için bu insanların önünü açmaları lazım. O taktirde Sayın avukat beyin dediği gibi paralar oraya gömülmeyecek ve istihdam sağlanacak. İşsizlik giderilecek, Ziver beyin ve Sayın Başkan'ın dediği gibi işte en önemli üç sorun bana göre işsizlik, eğitim ve yatırımcının önünü açmak ben daha çok bu toplantıda dediğim gibi daha çok vatandaş olarak katılıyorum da buraya çok daha değişik şeyler dinlemeye geldim. Fakat Salih Bey'inde dediği gibi sanki işte kamu kuruluşlarından birkaç kişi gelmiş bulunuyor ve sadece dinleyici olarak katılıyorlar. Elbette onlarda katılınsınlar onlarda görüşlerini bildirsınler. Ama özellikle girişimcilerin burada bulunup dertlerini sıkıntılarını dile getirip Batmanımızı daha iyi bir yere nasıl taşıyabiliriz. Çünkü ben şunu gördüm özellikle Cem Bey'de Metin Bey'de yani biz çalışmak istiyoruz iş yapmak istiyoruz bizim önümüzü kim açacak. açıldığı takdirde işte gerekli şeyleri yapmayıp hazır diyor bu insanlar ve bunlar Batmanın insanları özellikle yetkililerimizden böyle insanlarımızın önerilerini açmalarını arzu ediyoruz. Ben tepede çalışma sebebiyle Metin Bey sağ olsun değindi, hakikaten bugün Batmanda bir TÜPRAŞ ve tepe gerektiği konumda değil tabi buradan özellikle siyasetçilerimize seslenmek istiyorum. Batman'ın bir 10-15 sene öncesinden 5000 tane çalışanıyla TPO ve TÜPRAŞ çok daha iyi bir hizmet verirken, ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunurken bugün maalesef siyasilerimizin oyuncuğu haline gelmiş bulunmaktadır. Oradan arındırılıp tekrar Batmanımıza daha iyi bir şekilde konuşlandırılması için neler yapılması gerekiyor, diye düşünüyorum. GAP İda-

resi'nden de tabii bu konuda üzerine düşen bir şey varsa elbette ki bekliyoruz. Özellikle ben çok fazla uzatmak istemiyorum. Kusura bakmayın zamanınızı aldım. Toplantıyı düzenleyenlere tekrar teşekkür ederim, saygılarımı sunuyorum. Sizler de beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sağolun.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Sayın TEZER. Ferhat NASIROĞLU FERNOST İnşaat Yönetim Kurulu Üyesi yerinizde mi buyurun. Görevli arkadaş verirsiniz müsaade ederseniz bu öğleden önceki 12 -10 buyurun efendim. Söz alın.

Ferhat NASIROĞLU (FERNOST İnşaat Yönetim Kurulu Üyesi) :

Öncelikle burada ki bütün arkadaşları selamlıyorum. Tabii konumuz GAP Bölge Kalkınma Planı. Fakat şunu da göz ardı etmemek gerektiğine inanıyorum. Bugün globalleşen dünyada artık bütün ülkelerin bütün insanların birbirlerinden etkilendiği bir ortamda yaşıyoruz. Dolayısıyla bölge kalkınma planı yaparken ülkelerin kendi içerisindeki anlaşmayı da göz ardı etmemesi gerektiğine inanıyorum. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde Gümrük Birliği Antlaşması çerçevesi içerisinde bazı taahhütlerde bulunduğunu biliyoruz. Bunlarla beraber Dünya Ticaret Örgütü'nün bütün ülkelerini kapsayan bir çalışma sürecinde olduğunu biliyoruz, dolayısıyla bölgeyle ilgili biz planı yaparken dünyanın istemiş olduğu dünyada üzerinde çalışma yapılan konular üzerinde de sanırım biraz durmak gerekiyor, bu konuda GAP İdaresi'ndeki arkadaşlardan daha detaylı bir bilgi istiyoruz. Tabi planlama yaparken bunun üzerinde çalışma yaparken icraatta da bazı şeylerin oluşmasını bekliyoruz, bununla ilgili bazı somut örnekler vermek istiyorum. Batman'da 'İluh Deresi' konumuz vardır, Batmanla ilgili 25 yıldır belki Batman'ın köy oluşundan beri ismi zaten ilahtan geliyor, sürekli tartışılıyor, bu konu sürekli gündeme geliyor, sürekli birileri bir plan yapıyor. Ama hala bizim İluh Deresi, eski İluh Deresi hala hastalık yuvası, bununla ilgili ciddi anlamda bir çalışma göremiyoruz. Dolayısıyla bu planlamalarında icraata dönmelerini bekliyoruz, ikinci konuda bu. Batman Sol Sahil Sulaması Batman Ovası'nı sulamaya açacak bir Proje. Maalesef 17 500 hektar alan Batman Sol Sahil Sulamasının sulama alanında şu anda 4000 hektara yakın bir kısmı tarıma elverişli olmayan bir duruma getirilmiştir. Bu da düzensiz bir yerleşimden düzensiz bir kentleşmenin sorunudur. Bu da ben şu anda inanıyorum özel sektörün artık devletin bazı şeylerin beklenmemesi kendisinin bir şeyler üretmesi, kendisinin bu konuda çalışması gerektiğine inanıyorum. Çünkü artık bütün dünya da şunu gözlemliyoruz. Özel sektör üreten insanlar başarıya ulaşıyor. Dolayısıyla bizim Bölge'de maalesef en büyük sıkıntı en büyük yanlış, her şeyi devletten bekleyen insan yapısı fakat eğer biz konularda biraz daha kendimizi üretime dönük biraz daha sanayicilerimizin kendilerinin düşüncesi, kendilerinin ürettiği fikirler doğrultusunda çalışmalar yoğunlaşırsa kendi ayaklarımız üzerinde durmayı başarır-

sak sanırım hem olayı sahiplenmede hem de başarıda daha hızlı bir trend yakalayabiliriz. Bunu gerçekleştiren insanlar var.

Bu Bölge'de yani bir Sabancı'dan yahut ta Koç'tan beklentimizin çok olmamasını düşünüyorum. Bizim kendimizin bir şeyleri yapmamız gerektiğine inanıyorum. Bu süreçte tabii hepimize bir görev düşüyor. Dolayısıyla çok çalışmamız gerektiğine inanıyorum. Çünkü gelişmiş toplumlara baktığımızda ve insanlar hep üretken hep bir şeyler yapma telaşı içerisinde hep üretme peşinde dürüst üretimin peşinde, bizde o zihniyetin yakalanması gerekiyor. Ha bunun temelinde işte eğitimin, kültürün çok büyük etkisi var. Bizler eğer bu şeye, bu sürece bu şekilde değerlendirebilirsek sanırım hem ülkemizde hem bölgemizde çok daha ciddi yerlere çok daha ciddi yatırımlara gerçekleştireceğimize inanıyorum. Tabii politikanın bu Bölge'nin kalkınması üzerinde de bazı olumsuz etkileri de var yani insanların tarım politikalarını kendi politik çıkarları uğruna harcamamaları gerektiğine inanıyorum dolayısıyla tarımın politik amacın dışına çıkartılması gerektiğine inanıyorum. Üretici bazı konularla araştırma geliştirme eğitim konusunda daha detaylı böyle direkt üreticiye, direkt üreten insana yetiştirme hedefine yani onların direkt eğitimine ait çalışmalarını hızlandırmalarını bekliyorum. Alt yapı yatırımlarının tabii bölgelerimizin en büyük sıkıntısı bugün alt yapı yatırımlarına gerekli yatırımlar işte ödenek sıkıntısı olsun bu tür sorunlar eğer çözümlerse sanırım Bölge'deki sanayici olsun üretici olsun çok daha güzel şeyler becerecek, çok daha güzel projelere imza atacağına inanıyorum. Saygılar sunuyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ederiz Sayın Nasıroğlu. Şimdi son olarak bu oturumda çünkü 12 .20 de yemek arası vereceğiz. Sayın Erdal ÖZER, buyurun.

Erdal ÖZER (Tarım İl Müdürü) :

Efendim Sayın Başkan, Sayın katılımcılar Batman GAP Bölgesi'dir. İkinci olarak kalkınmada birinci bölgedir ve olağanüstü hal kapsamında mücavir alandır, düne kadarda olağanüstü hal bölgesiydi. Bunların dışında sık sık resmi gazetede yayınlanan yayınlara göre bölgedeki yatırımcılara teşvik ve destekler olmasına rağmen Batman'da fabrikalar açılacağına açılmış olan fabrikalar da kapanmakta bölgede yeterli bir kalkınma olmadığı da görünmektedir. Bunlardan sorun düşüyor. Gerek bölgedeki ilimizdeki kamu kuruluşları gerekse çiftçimiz gerekse köylümüz, sivil toplum örgütlerimiz yeteri kadar birbirimize bağlı değiliz. Birbirimizden kopuk olarak çalışmaktayız. Şu GAP İdaresi'nin burada başlatmış olduğu bu toplantının bize ön ayak olması dileği ile bundan sonra ki toplantı oluşmadan şu toplum içerisindeki fertlerde bir konsensus oluşturup bu çalışmalarımızı bu kamu kuruluşları, sanayici sivil toplum örgütleri gerekse de çiftçilerimizle birlikte GAP Master Planı'nı birlikte oluşturup zaman zaman GAP İdaresi'ni zaman zaman başkanlığı sıkıştırmak için düzenlememiz gerektiğini düşünüyorum. Arz ediyorum.

Sayın Başkanım evet teşekkür ederiz. Sayın Erdal Bey'e aslında bu toplantı organizasyonunda biraz eksiklikler var. Çünkü Ankara'dan teşrif buyuran misafirlerimizin görmek istedikleri resmi kurum ve kuruluşların sadece birim müdürleri değil, burada sivil kitle örgütleri, işsizi, esnafı, çiftçisi, köylüsü, sanayicisi, yatırımcısı ve kadınıyla beraber burada onların görüşlerini birer bir alıp bu sorunları ve çözüm önerilerini almaktayız, esas amaç. Ama biraz belki organizasyon bozukluğundan bundan sonra ki toplantılarda inşallah bunlarda telefı edilir. Biz 12.30 yemek arası vereceğiz Çırağan Lokantasında 12.30 bütün arkadaşlar davetlidir. 13.30 da hepimiz burada olacağız. Yine beyin fırtınası devam edecek. Efendim saygılar sunuyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Tekrar hoş geldiniz diyorum. Öğleden sonra ki oturumumuza başlamış bulunmaktayız. Bu arada sorusu olan bize yazılı bir şekilde iletirse, biz onlara söz hakkı vereceğiz. Yemek sonrası rehabet çöktü. Galiba bunu biraz aşmamız gerekiyor. Konuşmaktan çekinenler var gibi görüyorum. Bence çekinilecek bir durum yok. Burası aile ortamı diye bakmalı bence. Bu oturumda sizler etkin olacaksınız, onun için biz burada sizleri dinleyeceğiz. Bu açıdan lütfen konuşursanız sevineceğim. Bence en başta yatırımcı bir ağabeyimiz var. Sabah fazla konuşmadı. Ben yine onu davet ediyorum. Şu sorunlarını bize anlatsın, bir daha dinleyelim. Buyurun.

Cemil Kaya ALP (Bercan Tekstil) :

Sayın Valim, Sayın Misafirler kendileri Bercana geldi. Gözüyle gördüler. Orda 45 tane insan çalışıyor. Bunu biraz önce hitap ettim. Tabii benim sorunum size anlatımıyla değil. Kendileri daha iyi bilir. Anlatırlarsa daha iyi olur. Vedat Bey gördünüz, yerimi artı benim devletten istediğim para değil makine, Sayın Valimden de talep ettim. Yer pazar değil yer istiyorum, pazar istemiyorum. Avukatımız Semih Bey dedi ki pazar bulmak zordur, bana zor değildir. Ben 26 senedir Anadolu'da bu işi yapmışım, mesleğimdir. Bu 26 sene içerisinde piyasa aramadım. Gerçekten aramadım, yine aramıyorum. Şu anda benim atölyede dikilen 1200 tane gömlek Erzurum'da güvenli gömleğidir. Antep'in ki de bekliyor. TÜPRAŞ'ında bekliyor. Ben pazardan korkmuyorum. Üreteceğim halde de korkuyorum. Dersiniz ki bugün 45 kişi çalışıyor. Yarın 200 kişi olduğu zaman tıkanırın, tıkanmam efendim ben satarım ben kendi ürettiğim malımı satarım. Bu gün Batman'ın kaderi bir tane banka şubesinin elindedir iyidir, iyidir, kötüdür, kötüdür. Olmaz kardeşim bu böyle sen gel bak çalışıyorsa iyidir. Çalışmıyorsa kötüdür. Bir banka müdürü dosyayı tuttuğu zaman bu adam iş yapamaz. Kumara düşmesesine vallahi ben hayatımda oyun bilmiyorum gerçekten. Söyleyeyim de öyle bir şey söylediğim zaman o selam battı gitti, işte battı gitti. Bir nakış makinesi eksiktir. Benim nakış makinesi hepsini biliyorsunuz, hepimiz biliyorsunuz. Bunu 12 kafalı makineyi 154 bin marktır. Ben bir özel güvenlik elbisesini diktiğim zaman bu makine bu cepleri bir tane poşette koyuyorum ve Antep'e gönderiyorum veya Adıyaman'a nakışa gönderiyorum. Devlet bana bunu niye vermesin, satacak mıyım, yiyecek miyim, hayır çalış-

tıracağım. Allah sizi inandırсын ortalama her ay 400-500 milyon ben Antep'e Adana'ya işleme parası gönderiyorum. Peşin olmadan yapmıyor, illaki peşin olacak, ondan sonra yapıyor. İkincisi olarak şu anda 45 kişidir eğer benim yerim olsun söz veriyorum 200 tane insan çalıştıracağım, fakat sesimi duyan yok. Ankara'ya gidiyoruz duyan yok, burada çalışıyoruz duyan yok yani Vedat Bey o çalışma şartları altında sen çalışır mısın onu size soruyorum. Mümkün değil kimse çalışamaz ama ben çalışırım. Allah seni inandırсын benim olduğum müdüriyette koltuğumun yeri yok iplikten, düğmeden, bobinden, kumaştan benim oturacak yerim yok, yemin ederim ki yok 2.5 senedir o şartlar altında çalışıyorum. Bugün sanayici arkadaşlarımız var, burada yerleri geniştir, rahattır, benim ki de öyle zannediyorlar, gelsin baksınlar, avukat bey gelsin baksın benim satış depom var. Orada ambarım var gelsin baksın. 2.5 seneden beri çalışıyorum. Eğer 200 tane gömlek veya giyim orda çıkarda pazarda zorluk çekmiş oluyorum, bu da mümkün değil mümkün değil. Bugün Zirai Donatım özelleştirildi 1000 metrekaare alan vardır. Oraya ne yapacak bilmiyorum, bilmiyorum. Geçen Sayın Valimize izah ettim. Bize yapılacağını söyledi, bana Sayın Valim müze yapılacağını söyledi, tabii bunu müzede yapılırsa, bizim için yapılır. Bizim Nasıroğullarından bir arkadaş hitap edildi ki alt yapı hayır kardeşim iş önce iş benim karnım tok çamurda da yürürüm vallahi çamurda da yürürüm. Ama ben işsiz olursam yollar olduğu gibi altın kaplama olsa ben kara kara düşünür giderim, önce iş efendim, önce yatırım, önce sanayi. Bugün pikniğe giderse gene beraberinde bir şey götürdüğü zaman sevine sevine gidiyorsun. Çünkü yanında bir erzaklık vardır, ama paran olmadığı zaman pikniğe bile gidemiyorsun. Sanayileşme dalına geldiğiniz zaman bugün Adana'da 300 pardon 600 tane fabrika var. Direnmen insanı sahibi Mehmet Uslutaş Bey'le tanıştım. Hasankeyf'de bana diyor ki usta başıdır, boşsa da evet buyur işine gel, dedim hayır ben burada çalışacağım. Mensa'nın sahibesi şimdi Vedat Bey siz Ankara'ya gideceksiniz, çok güzel. Biz geldiğimiz zaman 7 gün cebimizden yiyoruz. Yerde 7 gün otellerde yatıyoruz, 7 gün kapılarda bekliyoruz, gerçekten bekliyoruz. Bunu çok esnaf arkadaşlar burada sanayiciler var, bunların hepsini biliyorlar, ben ne kadar anlatsam benim sözlerim kurşun gibi delebilir, fakat maalesef gerçekleri söylüyorum. Ben kağıda bakarak okumuyorum, ben içimden geleni söylüyorum, hiçbir sözlerimi kağıttan okuyamam. Karşılaştığımız zaman yuhlarlar beni. Bunları anlatıyorum efendim hepinize saygılarımı sunarım, beni bağışlayınız .

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Sayın Cemil bey. Aslında Cemil Bey haksızda değil bu sıkıntıları biz geçmiş de hepimiz yaşadık bende Batmanlı bir iş adamı ve yardımcı olarak 1980 yılından itibaren hep Batman'da kötü bir imaj teşvik edildiği zaman hep kötü manada insanların devletin parasını çar çur ettiği hep o imaj akla geliyor ben işte o teşvikçilerden biriyim ve 3 tane tesisim var teşvik belgeli yaptım. Bunları da hepsinde şu anda toplum 250-300 civarında istihdam edilen iş-

çilerimiz, insanlarımız ekme  yiyor, hepside o teşvik mali belgeleriyle yani söylendiği basına, medyaya yansıtıldığı gibi değil bu evet Cemil Bey ağabeyimiz sıkıntılarını anlattığı zaman ben aynısını yaŐıyorum, yaŐadım. Kalkınma Bankası'nda, Hazine'de, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda bir sermaye artırımını yapmak için aylarca beklediğimi hatırlıyorum. Kalkınma Bankası'nda bir uzman imzalayacak veya mali incelemesini yapacak veya teknik incelemesini yapacak bir uzman arkadaŐın kapısında haftalarca, günlerce bekledik. Bölge insanı girişimci bir ruha sahiptir. Sadece imkanlar değil bizim istediğimiz yer biz devletten para mara istemiyoruz, biz sadece  n m z n açılmasını istiyoruz. Sadece bürokrasiyle hızımızın kesilmemesini istiyoruz. Bizim tek talebimiz budur aslında. Çok daha fazla bir Şey istemiyoruz, yoksa imkanımız var, iş gücümüz var, çok güzel fikirlere sahip insanlarımız vardır. Teşekkür ediyorum. Cemil AĞabey ben de sizin gibi, i ten gelerek konuŐtum, hiç okumadan söyledim.

Evet  ATOM'dan Hatice OVAR Hanımefendi'ye mikrofonu uzatırsanız arkadan sağ olun.

Hatice OVAR (Batman  ok Amaç Toplum Merkezi ( ATOM) :

Sayın Valime ve Sayın Başkan'ıma çok teşekkür ediyorum, bana bu fırsatı tanıdıkları için. Ben Hatice Ovar. Ben 2 yıldan beri çok Amaç Toplum Merkezi'nde yani  ATOM'da öğrenciyim.  ATOM sadece kadınlara yönelik bir kurstur. Kırsal alandaki kadınlarımızın, kızlarımızın okuma yazması, sağlık dersleri için bi i ve dikiŐ, nakış ve kilimle kadına olanak vermektedir. Bu saydıklarım bir kadına yeterli değil, daha fazla kadınlara bilgi ve eğitim gösterilsin. En çok da kırsal alanlardaki kadınlara için daha bilgili daha güzel, daha cesaretli en önemlisi daha  aĐdaŐ bir kadın görmek istiyoruz.  ATOM'da annelerimiz, bacılarımız yeniden okuma yazmaya baŐladılar, bu bile bizim için onlar için çok büyük bir adım çok sağ olun teşekkür ederiz.

Ziver ÖZDEMİR :

Sayın Halime AKSOY söz vermiŐtik....

Halime AKSOY :

Sayın Bakanıma, Sayın Başkanımıza ve Sayın Misafirlerime çok teşekkür ederim, böyle bir imkanı verdiğiniz için. Ben çok heyecanlıyım konuŐamıyorum, yani ilk defa böyle bir programa katılıyorum. G neydoğunun, yani bazen haberleri a ığım zaman acaba Güneydoğu nasıldır, k t yle ilgili anılıyor, hiçbir zaman iyilikle anılmıyor yani ne bileyim terörle anılıyor. Ya böyle ben çok heyecanlıyım, onun için kusura bakmayın yani bir Şey söyleyemiyorum, yani benim çok duygularım ama anlatamıyorum, ben gerçekten Batman en çok eksikliği okuma yazma bilmediğim için çok eziliyorum, yani bunu öğrenmek istiyorum ve her arkadaşlarım, bayanlar yani hepsi yani bir topluma girdiğim zaman çok eksikliğini hissediyorum. Ben teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Biz teşekkür ediyoruz sağ olun Sayın Handan YAMAN hanımefendi.

Handan YAMAN :

Sayın Vali, Sayın Başkanım çok heyecanlıyım, hepinizden özür diliyorum arkadaşlarıma katılıyorum ama konuşamayacağım, evet teşekkür ediyoruz, aslında bizim Bölge insanımızın bir eksikliği hep eğitim diyoruz. İşte içlerindeki en azından sorunları dile getirmekte sıkıntı içinde olan borçlarımızda bizde aynı geçmiş de bu sıkıntıları yaşayan insanlarımız çoktur biz de yaşadık bunları.

Ziver ÖZDEMİR :

Başka söz almak isteyen arkadaşlarımız isimlerini yazdırırlarsa muhtarlardan evet Sayın Sabri Gezici Bey siz söz almak ister misiniz. Buyurun isim neydi efendim. Söyle mikrofonu Osman Bey kendinizi bir tanıttin.....Mahalle muhtarı Osman GÜNER efendim. Evet Osman bey buyurun.

Osman GÜNER (Mahalle Muhtarı) :

Evet İluh Deresi hakkında bir konuşma yapacağım. İluh Deresi, biliyorsun Batmanın yüz karasıdır. Tüm bu gruplar İluh Deresi doluyor. İluh Deresi çevresinde bulunan vatandaşlarımız her ailede bir iki tane hasta var şimdi şu anda mevcuttur. Genelde guatr hastalığı oluyor. Yani Batman'ı tehdit ediyor. Mikrop saçıyor. Bunun hakkında GAP İdaresi'nden bir ödenek göndermesini rica ediyorum. Bu İluh Deresi Batman'ın yerini biliyorsun yüz karası olduğunu herkes de biliyor. Hepiniz görmüşsünüzdür. Tüm hastalıklar İluh Deresi'nden çıktığını tespit edilmiştir. Bütün hastanelere bakabiliriz. Sağlık ocaklarına bakabilirsiniz. Genelde o çevrede bulunan insanlardır hastaneler bu konuda yapacağım konuşma budur. Teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Biz teşekkür ediyoruz. Sayın muhtar bir Hanımefendi'ye mikrofonu uzatır mısınız. Orda söz almak isteyen bir bayan var.

Katılımcı :

Bana söz hakkı verdiğiniz için size çok teşekkür ederim Eğer dilim sürçerse kusura bakmayın. Çünkü ilk defa böyle bir söz hakkına sahip oluyorum. Ben bu kuruluş da bir çok şey öğrendim buradan bir kaç okuma yazma dayanışma orada bulunan bütün faaliyetlerden yararlandım. Şu anda orada bulunmaktan çok mutluyum. Çünkü artık kendi ayaklarımda üzerinde durup aileme katkıda bulunuyorum. Teşekkürler.

Gönlümüzden geçen şeylerin ortaya konulması, ha deyince olacak şeyler değil ise sanıyorum ki bu gönül fırtınasını beyin fırtınası ile karşılaştırmak gibi bir durumla karşı karşıya geliyoruz. Türkiye'deki GAP Projesi önemli bir uygulama, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki iki uygulamadan bahsedeceğim bunlar birincisi. 1908'lerde başlayan gene Mezopotamya'yı Elcezire Bölgesi'ni kapsayan Umuru Nafiha Yasası, bu 1908 yılında gündeme getiriliyor ancak savaş yılları daha sonraki milli mücadele araya girince GAP'tan önce bu Bölge için planlanmış Umuru Nafiha Yasası Osmanlılar zamanının da savaş problemleri ve Osmanlıların problemlerinden dolayı gündeme getirilemiyor. O zamanlarda bu konular ele alınmış olsaydı sanıyorum bu Bölge'de önemli bir mesafe kat edilecekti. Bunu şu anlamda söylüyorum her hangi bir bölgede aklımıza gelen, gönlümüzde yatan iyi bir seviyeyi yakalamamız çok kısa sürede olabilecek şeyler değil. Bunun diğer bir örneği bir bölge kalkınması bir bölge projesi olarak belki bilgisi dahilinde Çukurova'nın iskanı söz konusudur. Bugün Çukurova, Adana Bölgesi bir şekilde sanayileşmesi bakımından, kentleşmesi bakımından dünya ve Türkiye ekonomisi önemi bakımından çok çok seçkin bir yere sahip. 1850'lerin ortalarına doğru Çukurova'da pamuk üretimine geçilsin ve Osmanlı'da sanayiye yönelik bir pamuk üretimi ortaya çıksın ve bu ülkede bir gelir elde edelim ve o bölgede kalkınma sağlansın diye bir düşünce ortaya konmuş. O zaman bir sürü gelen problemlerle karşılaşılıyor şu oluyor bu oluyor veya 1850, 1860 olarak düşünürsek bu tarihi şimdi 2000'lerdeyiz yaklaşık 150 yıllık bir sürenin geçtiğini görüyoruz. Ha her zaman insanların 150 yıl kadar bir şeye sabırları var mı bunu bilemeyiz. Ama hiç bir toplumsal problemde bizim istediğimiz düzeye ha diyince hemen her hangi bir hükümet programı ile veya her hangi bir proje uygulaması ile gerçekleşecek gibi değildir. Özellikle kendi hayatımızdan bir şeyler bu tür projelerin ortaya çıkışında kendi bölgemize katabilirsek veya devletin bu konudaki katılımları ile bizim katılımlar arasında bir gönül birliği bir düşünce birliği oluşturabildiğimiz süre içerisinde bu meşakkatli ama oldukça vakit alan bölgesel kalkınma ülke kalkınması dediğimiz konular da belli bir mesafe kat edeceğimiz anlamında düşünmemiz gerekiyor. Bunu sadece, şu anlamda söylüyorum GAP şu kadar oldu kurulu ama hala istediğimiz mesafeye gelemedik diye gönlümüzde bir yılgınlık olmasın. Bir karamsarlık içerisinde olmayalım veya bu işin içinden ucundan bir şekilde tutuyorsak, ya bu iş olmaz deyip bu işin ucundan tutmaktan vazgeçmeyelim diye bu gönlümüz fikrimiz arasındaki gidiş gelişimizden kaynaklanan problemleri gündeme getirmek açısından, biraz lafı uzattım eksik olmayın, sağolun.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz, toplantımıza uygun hareket edemiyoruz her halde beyin fırtınası dedik ama bir tür yorgunluk her halde öğleden sonraki rehavetdendir. Söz almak isteyen, Sayın Hocam buyurun, Sayın Şehmuz KARTAL Bey.

Şehmuz KARTAL (Batman İl Kültür Müdürlüğü) :

Efendim ben Şehmuz Kartal, İl Kültür Müdür vekiliyim. Sayın Divan, değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bereketli hılal olarak adlandırılan Kuzey Mezopotamya'nın Dicle ve Fırat nehirleri arasındaki bu Bölgesi'nde ve bu Bölge'nin kalkınmasından birinci derece sorumlu olan GAP İdaresi'nin düzenlemiş olduğu bu toplantıda bulunmaktan mutluluk duyuyorum. Umarım bu toplantının sonucunun Batman'ımıza hayırlara vesile olmasını temenni ederim.

Değerli katılımcılar herkes kendi branşına uygun bir takım görüşler ileri sürdü, fikirle ileri sürdü Batman'ın kalkınmasında nelerin yapılabilmesi gerektiğini ifade ettiler. Ben de kendi görev alanıma giren bazı konulara değinmek istiyorum. Öncelikle bu Bölge'de ve Batman'ımızı çevreleyen bildiğiniz gibi Dicle Nehri, Batman Çayı ve Garzan Çayı ve bu çayların birleştiği yerde bulunan havzada kurulmuş bir İl'dir Batman. Dolayısı ile bu akarsuların kenarında çok sayıda tarihi eserler vardır, çok sayıda höyükler vardır, çok sayıda tümülüsler vardır ve kaya mezarları vardır. Ben GAP İdaresi'nden istiyorum ki bu alanlarda arkeolojik kazılara hız verilmesini ve bu Bölge biliyorsunuz GAP daha doğrusu GAP meydana getiren toplam 13 barajın yapıldığı bir bölgedir burası, bu tarihi eserler suların altına girmeden sulara gömülmeden, GAP İdaresi'nin desteği ile burada arkeolojik kazılara hız verilmesini ve buradaki yer altında bulunan buluntuların yer yüzüne çıkarılmasına destek vermesini ben istiyorum. Öyle inanıyorum ki bu buluntular yer yüzüne çıkarıldığı zaman Anadolu'nun sentezine ışık tutacak bilgiler de ortaya çıkacaktır. Bu nedenle de bu arkeolojik kazılar çok önemlidir, ikinci bir konu da ben Hasankeyf'liyim ve Hasankeyf'inde eski Belediye Başkanım. Dolayısı ile Hasankeyf'le ilgili bir iki kelime bir iki cümle söylemek hakkını da kendimde buluyorum. Hasankeyf malumularınız olduğu üzere İlisu Barajı'nın göl suları altında kalacaktır, tabi bunu söylemek istemiyorum. Daha doğrusu Hasankeyf'in baraj suları altında girmesini ben hiç bir zaman istemiyorum. Ancak Hasankeyf'in barajdan kurtarılmasında daha doğrusu yapılacak olan İlisu Barajı'na alternatif bir takım görüşler vardır. GAP İdaresi olarak bu görüşlerin değerlendirilmesini isterim, çünkü Hasankeyf'i yutacak olan İlisu Barajı'nın Projesi 1958 yılında yapılmış bir projedir. O zamanın imkansızlıkları ile bu baraj projesi çizilmiştir, Dicle Nehri üzerinde kelek ile yapılan ulaşım zamanında bu proje çizilmiştir. Dolayısı ile bir takım aksaklıkları vardır bu Proje'nin oysa ki günümüz dünyasında projeler bilgisayar ortamında çizilmektedir. Bugün o 1958 yılında yani 40-50 sene önce yapılmış olan bu barajın projesi masaya yatırılırsa ve günümüz teknoloji ile yeniden değerlendirilirse zannedirim Hasankeyf bu barajdan kurtarılabilir. Çünkü Hasankeyf barajın yapılacağı yerden kuş bakışı 70 km uzaktadır. Bu Bölge bu Baraj'ın altında kalacak olan son yerleşim yeridir. O yüzden bu konunun GAP İdaresi olarak gündeme alınmasını istiyorum. Ayrıca önümüzde ki ekim ayında yine Hasankeyf ile ilgili bu salonda Batman'da GAP İdaresi'nin öncülüğünde bir sempozyumun yapılmasını istiyorum. Bu sempozyuma iştirak edecek bilim adamlarına şimdiden davetiye gönderilmesini ve onlara konularının belirlenmesini istiyorum. Çünkü bundan iki

sene önce Cizre'de yapılan Hz. Nuh ve Cizre Sempozyumu çok ses getirdi Hasankeyf Cizre'den eksik bir yer değildir. Çok daha üstün bir yerdir tarihi açıdan o yüzden ısrarla söylüyorum burada bir sempozyum yapılırsa ve bilim adamlarının katılması ile burada bir takım fikirler ileri sürülür ise raporlar sunulursa ve bilahare o raporların derlenip bir kitap halinde GAP İdaresi tarafından yayınlanırsa Hasankeyf'in Türk ve dünya kamuoyunda daha fazla tanınmasına vesile olacaktır. Bana bu konuşma fırsatını verdiğiniz için hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyorum Sayın Müdür, gerçekten Hasankeyf son dönemde özellikle Türkiye'nin gündemine oturan bir konu, tarihi değerlerin yok olmaması için hepimizin ortak bir talebi Hasankeyf'in su altında kalmamasını temenni ediyoruz. Ama yan tarafta enerjiye de Türkiye olarak ihtiyacımız var ise İlısu Barajı'nın en azından kodunun düşürülmesi en azından Hasankeyf verilmeden İlısu Barajı'nı da istiyoruz.

Başka söz almak isteyen Sayın muhtarlarımızdan, Akif Bey buyurun sabah ki oturumda özellikle Akif Bey'in SÜTAK biraz reklama girer ama bu SÜTAK Fabrikası'nın Yönetim Kurulu Başkanı başka arkadaşların ağzından onun sorunlarını biraz dinledik, kendi ağzından kendi sorunlarını, kendi sıkıntılarını dile getirmesini ve çözüm önerilerini dile getirmesini istiyoruz. Buyurun efendim.

Akif Bey (SÜTAK Fabrikası Yönetim Kurulu Başkanı) :

Sayın Valim, GAP İdaresi yetkilileri ve saygı değer konuklar. Öncelikle bu toplantının Batman'da İl'imizde yapılmasından dolayı tüm yetkililere teşekkürlerimi iletirim. Batman'da üç yıldan beri faaliyet göstermekte olan SÜTAK süt ürünleri fabrikamız, 10 ton kapasiteli kurulmuş olup sütün % 90'ını başka illerden temin etmektedir. Örneğin Van'dan, Diyarbakır'dan sütünü getirmekteyiz, tabii ki bu da maliyeti yükseltmektedir. Bölgemiz sütçülüğün süt besiciliğinin geliştirilmesi için gerekli olan yatırımların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda Tarım İl Müdürlüğü'müzün, Sayın Vali'mizin ve diğer resmi kurumların organize bir şekilde hem süt besiciliğini hem de kaba yem üretiminin teşvik edilmesi için gerekli bilgi ve örnek uygulamaların, örnek çalışmaların yapılması gerekmektedir. Teşvik kapsamına alınmasını istediğimiz anlaşmalı çiftçi modelinin bir an önce faaliyete geçirilmesini talep etmekteyiz. Bölgemizde hayvancılık yerli ırk hayvancılığı yapılmakta ve verimi çok düşük olmaktadır. Yerli ırk hayvancılığının ıslah edilmesi konusunda gerekli çalışmaların bir an önce faaliyete geçirilmesini temenni ediyoruz. GAP İdaresi'nin bu tür yatırımları daha kolay çözümlere ulaştırabilmek için bölgemizde ve diğer illerde GAP Bölgesi'nde irtibat bürolarının açılması bu tür yatırımların bir an önce gerçekleştirilmesi için öncülük yapacağına inanıyoruz. Bölgemizde yatırım yapılması görüşü ön plana çıkmakta fakat yatırım yapabilmek için öncelikle organize sanayi bölgemizin hazır olması gerek-

mektedir. Şu anda az olsa yapılan yatırımlar hep dağınık bir şekilde şehrin çeşitli semtlerin de yatırımlar yapılmakta bunlar bir araya getirilerek alt yapılarının hazır şekilde yapılarak bir an önce toplu bir yere yani organize sanayi bölgesi kurularak oraya aktarılması gerekmektedir. Ayrıca ilimizin gelişmesi için eğitimde aktif rol oynayacak olan Batman Petrol Üniversitesi'nin GAP İdaresi tarafından desteklenmesini talep etmekteyiz. Ve bu açılacak olan üniversite de bölgeye has bölümlerin açılması GAP İdaresi tarafından önerilebilir. İlimizdeki tüm resmi kurum ve kuruluşların yapılacak olan yatırımlarda organize bir şekilde periyodik aralıklarla sanayici ve yatırımcıları çağırarak el birliği ile yatırımları gerçekleştirme konusunda hem bürokrasi hem de iletişimi rahat sağlayabilmek için bazı toplantıların yapılmasını öneriyorum. Batman'da Pilot Bölge seçildiğini duyduğumuz hayvancılık organize bölgesinin biran önce faaliyete geçirilmesini istiyoruz. Bu tür sorunların gerçekleşmesi halinde inanıyorumki Batman'da yatırımcıların çoğunun bu tür toplantılara daha fazla rağmen edeceğine inanıyorum. Şu anda aramızda olması gereken bir sürü yatırımcı olması gerekirken % 80'ni şu an burada değil görüşümdedir. Bunun da sebebi bu toplantıların sonucunu icraatta uygulamada verim vermesi gerekiyor ki bu insanlar buraya gelsin, katılsın görüşlerini öne sürsün. Yani biz bile buraya gelip gelmemekte tereddüt ediyorduk acaba bu tür toplantıların bize ne faydası olacak, yani söz de değil icraatta, uygulamada bir an önce bunların gerçekleştirilmesini istiyoruz. Bu konuda bir başlangıç olduğu için bu konuda başarılı olacağıma inanıyorum, tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Akif Bey'e, bu arada telefonları da kapalı tutarsak daha rahat bir ortam olur her halde. Batman'ın sorunları çok aslında yatırımcının sorunları çok, işçinin sorunu çok, işsizimizin, kadınının, çiftçimizin, köylümüzün her kesim yıllarca ihmal edilmiş. Dolayısıyla bizim sorunlarımız çevredeki vilayetlerden biraz daha fazla belki, özellikle biraz önce bir kaç katılımcı arkadaşımızın da değindiği bir mevzu İluh Deresi Batman'ın en büyük sorunlarından birisidir. Çevreye mikroplar saçtığı, insanların hastalandığı, kentsel alanda gecekondulaşmaya mahal verdiği Batman'ın tabiri caiz ise kangrenleşmiş sorunudur. Buna da yeri geldikçe değiniyoruz hep değineceğiz inşallah biz bu nesil İluh Deresi'nin ıslahını göreceğiz kendi gözlerimizle çocuklarımıza daha geçmeden.

Sayın Nurettin Kurt, Sağlık Mahallesi muhtarı ve esnaf odaları Başkan vekili yerinizde mi, buyurun.

Nurettin KURT (Sağlık Mahallesi Muhtarı) :

Sayın Valim, Sayın Başkanım, Sayın katılımcılar hepinize çok teşekkür ederim. Mahalle ile ilgili sorunları diğer muhtar arkadaşlarımız zaten dile getirmişlerdi. Bu arada esnaf ile ilgili bizim bir sorunumuz var, kendi çapımızda 130 iş yerlik Marangozlar Sanayi Sitesi Demir Körüğü

yakınlarında kurmuştur. Dükkanlarımız hep bitmiş kilitlerini dahi vurmuşuz, çevre bitmiş devletten beş kuruş da kredi almamışız bu arada alt yapı sorunumuz ve elektrik sorunumuz kalmıştır. Sayın Valimden ve Sayın GAP İdarecilerinden bu elektrik sorunumuzu ve alt yapımıza yardımcı olmalarını temenni ederim, hepinize saygılar sunarım. Teşekkür ediyoruz.

Elektrik sorunu derken aslında en büyük elektrik sıkıntısı çekenlerden biri de benim Batman'lı olarak çünkü sağlıklı bir elektrik alamıyoruz ve en son demin Akif Bey'in de değindiği gibi sözde paketler açılarak millete bir şeyler verilmek belki istendi ise de amacına ulaşamadı ve her çıkan kararname veya da teşvik tedbirleri veya da toplantılarda biz Batman'lı olarak soğduğumuz için hep uzak duruyoruz çünkü verilen sözlerin hiç biri yerine gelmiyor. Bunlardan biri de elektrik meselesi muhtarım değindi ben de hemen gündeme getireyim, bundan bir sene önce elektrik üretimi indirimi ile ilgili bir kararname çıktı ve biz burada TEDAŞ da ki görevli arkadaşlarımıza müracaat ettik. % 50 indirimli bir şekilde verilecekti elektrik ve biz faydalandık bir süre yeni geçen ay bize geçmişe dönük geçen sene üç ay dört ay geçmişe dönük borçlandırma çıkarıldı, neymiş efendim hazine ile aralarındaki bir sıkıntıdan dolayı veya finansmanı sağlamadığı için biz o parayı yasal faizi ile beraber geri istiyoruz. Şimdi verdiğiniz bir söz de durduğunuz zaman insanların ister istemez katılımını sağlayamıyorsunuz. Halbu ki bu açılan paketler yerine gelseydi burada katılımcıların iki üç misli katılımcı insanlar katılacaktı ve görüşlerini belirteceklerdi.

Ziver ÖZDEMİR : Başka söz almak isteyen efendim. Buyurun Sayın Erdal Bey.

Erdal ÖZER (Tarım İl Müdürü) :

Sayın Başkanım değerli katılımcılar, SÜTAK'ın yerli ırkla ile ilgili temennileri vardır. Bu konu ile ilgili olarak Sayın valimizin de bize emirleri var bu emirler doğrultusunda Batman merkez ve ilçelerde yedi adet suni tohumlama ekibi kurmuş durumdayız. Belirgin güzergahlarda tur düzenlemeye başladık merkezde iki, ilçelerde birer tane olmak üzere karınca kararınca bu kadar eleman eksikimizle ancak bunu yapabildik Bakanlığın da ayrıca bu konu ile ilgili çalışmaları var. Bu bölgede suni tohumlamayı özelleştirme çalışması içerisinde umut ederiz ki bu çalışma sonunda da başarılı bir şekilde bölge hayvanlarımızı yerli hayvanlarımızı islah ederek verimli hayvanlar şekline dönüştürelim. Bunu dışında Sayın Başkan genellikle konuşmacılarımız bölgedeki ağaçlandırmadan bahsettiler ve Bölge'de ağaçlandırmanın olmamasından bahsedildi gerek Orman Müdürlüğü'nün kurulması şeklinde temenniler vardı. Ağaçlandırmanın bir Orman İdaresi ile olmayacağı kesindir. Orman İdaresi ağaçlandırma yapsa yapsa yılda ya 10 hektarlık bir alanı ağaçlandırabilir ya da 20 hektarlık bir alanı ağaçlandırabilir. Biz bu GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın GAP Master Planı içerisinde bölgenin ağaçlandırmasını da bir plan dahiline alarak ağaçlandırma seferberliği oluşturup gerek daha önceden bahsettiğim gibi sivil toplum örgütleri, kamu kuruluşları, sanayiciler ve köylülerimizle birlikte bölgenin ağaçlandırılmasına bir

plan dahili içerisinde en az her yıl 1000 hektara yakın ağaçlandırma yaparak bölgeyi ağaçlandırabileceğimize inanıyorum. Çünkü Evliye Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde de bu Bölge'nin zamanında ağaçlarla kaplı olduğu söylenmektedir, öyle ifade edilmektedir. Ben katılımcılara bu konu ile ilgili katkıları olacağına inanarak saygılar sunuyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz. Evet her halde dile getireceğimiz sorunları ortak da, olsa iki üç ağızdan da olsa Sayın Metin Bey söz istiyorsunuz. Mikrofonu verirmisiniz.

Metin GÜN (Kanal 72 Temsilcisi) :

Sayın Başkan, değerli katılımcılar sabah ki görüşmelerimiz biraz daha sıcak geçti. Fakat Başkanın değerlendirdiği gibi havanın sıcak olması nedeni ile her halde birazda rahavet çöktü. Başkanın ikide bir işte beyin fırtınasını gündeme getirmesi tabii ki haklı ama ben bir Batman'lı olarak böyle bir programın dahi Batman'da yapılmasını büyük bir fırtına olarak görüyorum. İnşallah bunun devamını temenni ediyorum. Ayrıca şimdiye kadar Sayın Başkanlarımız ve diğer yetkililer bizleri dinlediler. İster istemez bazı konuları dile getirdik acaba bundan sonra Batman'da GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin bir temsilcisi olacak mı, buna yönelik bir çalışmaları olacak mı, böyle bir çalışmaları olacak mı ben son olarak bu temennide bulunmak istiyorum. Saygılarımı sunuyorum teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz. Sayın Rifat DAĞ Bey her halde biz Batman'lılar da görüşlerimizi bitirdik ve buyurun efendim. GAP İdaresi Başkanlığı danışmanlarından.

Rifat DAĞ (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Sayın Divan, Sayın Vali Yardımcım ve değerli konuklar. Günün bu ilerlemiş saatinde sabrınızı taşımak istemiyorum ve bu nedenle konuşmamı kısa tutmak istiyorum. Ama bu arada bir iki meseleye de değinmek istiyorum. Şimdi öğleden önce Tarım İl Müdürü arkadaşımız Erdal Bey'in vurguladığı bir konuya değinmek istiyorum. Katılım meselesinin yaygınlaşması ve kurumsallaşması için bu meseleye süreklilik kazandırmak için sizin birliğiniz birlikte davranmanız çok önemli bu nedenle ben derim ki değerli Batman'lı arkadaşlarımız bu TÖSIAD ve GÜNSIAD'da olduğu gibi dernek düzeyinde de olsa sizin bir araya gelip sivil inisiyatifinizi geliştirerek GAP meselelerinin takibi için bir araya gelmeniz ve bunu sağlamanız çok önemli ki bu plan yapılacak nihayet. Bu plan yapılırken de öğleden önce Vedat ÖZBİLEN arkadaşımızın da açıkladığı gibi bir dizi araştırmalar yapılacaktır. Şöyle yada böyle bu plan gerçekleştirilecektir, bunun uygulaması çok önemli uygulama dönemindeki gelişmeleri denetleyebilmek için bir halk otoritesine kara-

rına göre gelişmesini izleyebilmek için böylesine bir çalışmanın ben çok önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii ki bu organizasyon için de İdarecilerimiz, yerel yöneticilerimiz görev alabilirler. Gerek kendi resmi temsilieri marifeti ile gerekse de sivil inisiyatifleri özellikleri kimlikleri katılabilirler diye düşünüyorum. Bunun gerekçesini de açıklarsak GAP İdaresi bildiğiniz gibi 388 sayılı Kararname ile kamu kurumları ve özel sektör arasındaki koordinasyonu kalkınma meselesine yönlendirmek için kurulmuştur. Ama vaka şu bu yönde önemli ciddi dar boğazlar yaşanıyor. 10 yıllık bir hizmet geçmişinde bunun sıkıntılarını yaşamış bir kurum eğri oturup doğru konuşalım yani kamu, ilgili genel müdürlükler, ilgili bakanlıklar, ilgili diğer servisler kendi hizmet alanları ile ilgili faaliyetleri sadece egemenlik alanlarının çalışmalarınıymış gibi algılıyorlar ve maalesef bu yönde koordinasyon yeterince sağlanamıyor. Bunun örneklerini vermek mümkün diğer tür toplantılarda da dile getirildi. Örnek vermek gerekirse işte enerjide önemli bir oranda bir gerçekleşme söz konusudur. Ama doğrudan bölgesel kalkınmaya doğrudan yansıyacak etki sağlayacak sulama hizmetlerinde o ölçüde bir başarı yakalamamıştır. Bir başka boyutu ile bakarsak Atatürk Barajı'nda 600 hektarlık araziye sulayabilecek su rezervine sahibiyiz. Ama sulama sistemlerinin kanal ve kanalet sistemlerinin ve bu arada arazi geliştirme tarla içi geliştirme hizmetleri üst düzeyde gayret sarf etse bile bunun mümkün olamayacağını ifade etmek istiyorum. Bu nedenle özellikle günlük politik çekişmelerin dışında sadece Bölgesel Kalkınma meselesiyle ilgilenecek böylesine bir sürecin sizler tarafından geliştirilecek olması, ben bu projenin ileride daha rahat imkanlarda uygulanabileceğini düşünüyorum ve buna değer veriyorum. Bu nedenle bu yönde siz Batman'lılar diğer dokuz il ile birlikte GAP Bölgesi'nin diğer illeri ile birlikte böyle bir organizasyon içinde çalışma imkanı bulmanız halinde kamunun da işlerini hafifletecek ve bir ölçüde rasyonelik kurulacaktır. Ben, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum iyi akşamlar.

Teşekkür ederiz Rifat Bey. Sayın Filiz DOĞANAY, GAP İdaresi Başkanlığı danışmanlarında buyurun efendim.

Filiz DOĞANAY (GAP Bölge Kalkınma Planı Proje Danışmanı) :

Değerli katılımcılar ben maalesef sabah ki oturumda bulunamadım öğlen gelebildim ve geldikten hemen sonra Başkanlık Divanı'ndan bana bir bilgi aktarıldı, sabah ki konuşmalar sırasında köye geri dönüş ya da köye dönüş konusunda zannediyorum bazı görüşler, açıklamalar olmuş, talepler olmuş o konuda benim kısa bir bilgi aktarmam istendi. Ben şimdi o çerçevede çok kısa bilgiler aktarmak istiyorum sizlere, maalesef bu terör nedeni ile özellikle bu bölgemizin yaklaşık on iki ilini kapsayan çok olumsuz gelişmeler yaşanmıştır. Bu hız özellikle biliyorsunuz 1995'li yıllara kadar hızlı bir şekilde bazı köylerimiz boşaltılmak zorunda kaldı bunlar çok dağlık alanlardaki köylerdi. Her ilimizde bu on iki ilimizin hepsinde önemli sayıda köy boşalmıştır. Terörün kontrol altına girmesi ile birlikte bu köye geri dönüş talepleri de artmaya başladı. Bu çerçevede de 1997 yılında öncelikle GAP İdaresi'nin ön ayak olduğu ve talep ettiği çalışmalarını

başlattığı köye geri dönüş yaklaşımı çerçevesinde projeler başlatıldı ve devletin yatırım programına da girdi bu projeler. GAP İdaresi ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün birlikte götüreceği projelerdi bunlar daha sonra biraz daha farklılaştı. Şu anda ki uygulamalar çerçevesinde bu projelerde iki önemli yaklaşım var. Bir tüm illeri kapsayan bir köye geri dönüş alt bölge planı yapılması çalışmaları yani bütün bu on iki ildeki boşalmış olan köylerin durumu ilçe bazında incelenecek ve bunlardan dönüşe uygun olanların sosyal, ekonomik, mekansal ihtiyaçları belirlenecek bu alt bölge planında ve bu belirmelerden sonra bu şeylerin bu köylerin geri dönüşünün zamanlaması yapılacaktır. Dönecek olan kişilerin buldukları yerlerde yeniden belirlemeleri yapılacak, köylerin yeniden kurumuna ilişkin maliyet hesaplamaları yapılacak ve böylece her ilin boşalan köylerin bulunduğu ilçelerde ki durum belirlendikten ve bunlar planları yapıldıktan sonra o planlar doğrultusunda köylerin yeniden inşasına başlanacaktır. Bu bir proje bu proje yakın zamanda hayata geçirilecek ve bir yıl içinde tamamlanması isteniyor. Bu bütün illeri kapsıyor ve GAP İdaresi tarafından bu alt bölge gelişme planı yapılıyor. Ama bunun dışında bir de acil eylem planı dediğimiz bir plan var ki bu planda GAP illerinde acilen geri dönmesi sağlanan köyler, yeniden kurulmakta olan köyler belirlenmiştir. GAP illerinde ve bunların inşasına ilişkin çalışmalara da başlanmış ki bunun örnekleri Şırnak ve Diyarbakır'da var ikiser il olarak gerçekleştiriliyor. Bu illerin dışında ki illerde yani GAP illerinin dışındaki illerde de yine bu köye geri dönüş projeleri İç İşleri Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmesine bu yıl başlanacak onlarında. İç İşleri Bakanlığı'nın İl Özel İdareleri bütçesine konan ödenekleri ile şu anda bir iki köy düzeyinde uygulamalar başlanacaktır. Dileğimiz o ki bu köye geri dönüş projeleri için yeterli ödenekler sağlansın ve bütün bu durumda olan köylerimizin yapımına bir an önce başlansın. Bu tür çalışmaların böyle planlı programlı bir şekilde başlanmış olması ilerisi için umutlarımızı artırıyor. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Sayın Filiz DOĞANAY Hanımefendiye teşekkür ediyoruz, kapanış konuşması için GAP Bölge Kalkınma İdaresi, teşvikten mi aslında şimdiye kadar sabah oturumlarında hem teşvikte, hem siz eleştirdik ama her halde biraz geç intikal ettiniz. Buyurun. Yalnız siz görüşlerinizi belirttikten sonra, herhalde biraz toplantıyı uzatacağız. Çünkü eleştiri okları hep size idi, buyurun efendim.

..... (İsım Bilinmiyor)

Sayın Valim, Sayın yatırımcılar bende biraz toplantıya geç katılma imkanım oldu. Anladığımı kadarı ile teşvikler hakkında tabii ki gündeme geldi çok fazla lehte şeyler söylendiğini anlamak veya tahmin etmek mümkün değil. Elbette ki teşviklerle ilgili bir çok sıkıntılar var. Bunları biz zaten yaşıyorsunuz, ancak dünyanın gelmiş olduğu nokta Türkiye'nin Avrupa topluluğuna giriş süreci ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarında dikkate alarak teşvik konusuna yak-

laşmakta fayda var. Çünkü Bölgenin özellikle 1985-1995 döneminde teşviklerle ilgisi biraz daha fazlaydı. O dönemde bölgesel kalkınmaya özel sektör öncelikli teşvikler marifetiyle sanayileşme yönünde daha fazla ağırlıklı politikalar güdüüyordu. Ve sizlerin malum olduğu üzere 85'te başlayan çok şok niteliğinde diyebileceğimiz cazip teşvikler özellikle kalkınmada birinci derecede bölgelerde uygulanmıştır. Ve o sayede yatırımlarda bir patlama yaşandı sizler de bunu çok canlı olarak yaşadınız. Ancak özellikle 1990 yılından itibaren kamu finansmanın da yaşanan sıkıntılar nedeni ile çünkü 80-90 döneminde ki ekonomik politikasının Türkiye ekonomisinin finansmanı daha çok dış kaynaklıydı, yani 100 milyar dolarlık dış borçlar sayesinde bir çok kamu yatırımları gerekse özel sektör yatırımları yapılabiliştir ve özel sektöre kaynak ayrılma imkanı bulunmuştu. 1990'lı yıllardan sonra bunu geri dönüşünün başlaması nedeni ile kamu da finansman sıkıntısı yaşanmaya başlandı. Dolayısı ile kamunun özel sektöre ayırabileceği çok fazla kaynağı kalmadı ve teşvikler 1990 yılından itibaren cazibesini yitirmeye başladı. İşte bugün de bunu belki de en minimal düzeyde yaşamaktayız. Peki bundan sonra ne olabilir ne olacak diye ben kısaca bir takım ip uçları vereceğim. Tabi ki o dönemde uygulanan özellikle hibe şeklindeki teşvikler veya da çok uygun koşullu kredilerin tekrar gündeme gelmesini beklemek aşırı iyimserlik olur. Çünkü henüz kamuda yaşanan finansman dar boğazı aşılmış değildir. Kısmen bir rahatlama yaşandı ise de bunun çok fazla kamunun özel sektöre aktarabileceği fonun olduğunu söylemek mümkün değildir. O zaman teşviklerin sınırı ve limitleri daraltılarak ve bunun içerisinde bölgesel kalkınma ön planda olmak kaydı ile Arge, teknoloji, çevre ve Kobi gibi konularda teşviklerin sınırının biraz daha daraltılarak ve elde ki kıt kaynaklarla bu alanlarla yönlendirilmesi yönünde çalışmalar vardır. Bugün de Sayın Bakan'ın bir açıklaması vardı yeni kararname tebliğ çalışmalarının bazı ip uçlarını verdiler. Dolayısı ile sizleri ilk planda ilgilendirecek konu, biliyorsunuz şu anda iki tür teşvik sistemimiz var. Bir, Kobi teşvik sistemimiz onun içerisinde kredi var bir diğeri de genel teşvik sistemimizdir. Genel teşvik sistemimiz de vergisel ağırlıklı teşvikler söz konusudur. Vergisel ağırlıklı teşviklerde maalesef özellikle kalkınmada özellikli bölgelerde çok fazla teşvik niteliği olmayan teşviklerdir. Bu tür bölgelerde daha çok uygun koşullu kredi veya da daha düşük maliyetli finansman teşvikleri talep ediliyor. Bu tür teşviklerin yatırımlar üzerindeki etkisi fazladır. Dolayısıyla sizleri ilgilendirebilecek olay KOBİ teşvik kapsamının gelişmeleri yönünde çalışmalarımız var, yani daha önce hem kredi limitleri çok düşüktü, işte kalkınma da öncelikli yörelerde en fazla 75 milyar kadardır. Bunun limitleri yükseltilmek üzere çalışmalar son aşamaya gelmiştir. Bir de ayrıca diğer bir sınırlama Kobi kapsamında ki sektörel sınırlamalar vardı. Biliyorsunuz her sektöre KOBİ teşvik belgesi verilmiyordu. Sınırları, sektör sınırları biraz genişletiliyor bu da başka diğer sevinilebilecek bölgeler açısından özellikle bu bölge açısından dikkate alınacak bir gelişmedir. Onun dışında genel teşvik sisteminde bir takım tikanlıklar özellikle son yıllarda yaşanmıştır. Çünkü 1995 yılından itibaren Türkiye'de çok büyük bir yatırım hamlesi başlamıştır. Kaynak kullanımı destekleme primi çok cazip teşviklerin olduğu dönemlerde bile yıllık biz % 1000, 1500 adet teşvik belgesi verir-

ken gümrük birliğinin etkisi ile 1995 yılından itibaren her yıl ortalama 5000'nin üzerinde teŖvik belgesi verdik. Ve dolayısıyla Türkiye genelinde son dört yılda 20.000'nin üzerinde yatırım teŖvik belgesi dzenlenmiŖtir. Tabii ki bunun bürokrasiye yansımaları nedeni ile sistemde bir tıkanıklık yaŖandı, iŖlemler yavaŖladı ağırladı bunun da önüne geçilebilmesi açısından bir takım önlemler ve düzenlemeler yapılmaktadır. Ve her Ŗey için Ankara'ya gelme yerine bazı uygulamaların bürokratik iŖlemlerin mahallinde bir takım düzenlemeler Ŗu aŖamada devam etmektedir. Onun dıŖında söyleyebileceğim bir kaç sizi bu saatlere kadar fazla tebliğe kararnameye vurup mevzuata sokmadan bir kaç ip ucu diyebileceğimiz anahtar bir kaç Ŗey söylemek istiyorum. İlk dönemde ne retirsen ret satarsın mantığı vardı veya da satmak da zorlanırsanız gümrük duvarları ile gümrük mevzuatı ile oynayarak i piyasaya yerli sanayiye cazip duruma getirme imkanımız vardı. Dolayısı ile Gümrük Birliği'nden sonra bu imkan ortadan kalkmıŖtır. Dolayısıyla ne üretirsem satarım mantığı ile üretim yapmak, yatırım yapmak dönemi bitmiŖ oldu. Yani bundan sonra yapacağımız yatırımların rasyonel olması, bilimsel esaslara dayanması fizibilitesinin yapılmıŖ olması gerekir. Dolayısıyla doğru yatırımların yapılması gerekir, neden çünkü yapmıŖ olduğunuz yatırım da yalnızca Batman'da Batman'daki rakibinizle yaşımiyorsunuz, Türkiye'nin her bölgesi ile yaşıyorsunuz, yetmiyor Avrupa ile yaşıyorsunuz. Gümrük duvarları önemi yitirdiğinden dolayı bir ikinci husus yine biraz önce ifade ettiğim gibi daha önce cazip teŖvikler vardı. Sözgelimi 90 ncesi devlet diyor ki Batman'da yatırım yaparsanız bu yatırımın %60'ını ben hibe Ŗeklinde size teŖvik olarak vereceğim, diyordu ve de veriyordu. O zamanlar devletin parası boldu. Ancak Ŗimdi o imkanlarda kalktı. Dolayısıyla yapacağınız yatırım büyük oranda kendi imkanlarınızla kendi finanslarınızla yapmanız gereği ortaya çıkmıŖtır. Devlet her ne kadar teŖvik verse de, bankalar kredi veriyoruz dese de krediler cazip krediler özellikle standby IMF ile yapılan anlaşmaların da bir gereği olarak piyasa koŖullarından çok fazla cazip olmama gereği vardır. Yani bundan sonra verilecek teŖviklerin çok fazla cazip olmaması gereği bundan sonra bu dönemden sonra bulunmaktadır. Dolayısıyla özetlersek yapılacak yatırımların doğru yatırımlar olması, üretilecek ürünlerin doğru ürünler olması, bunun bilimsel esaslara göre tespitinin yapılması zorunludur. Bir ikincisi devlet teŖvik alırım yatırımını yaparım mantığı ile anlayışı ile yatırım yapma dönemi de Türkiye'de bitmiŖtir. Dolayısıyla büyük oranda kendi kaynağınızın yok ise öz kaynağın yoksa yatırıma giriŖmeniz çok fazla bir yararı yoktur. Çünkü yatırımların riski artmıŖtır, artık Türkiye'de bir çok alanda bir çok sektörde doyum noktasına ulaŖılmıŖtır.

Bu Ŗu demek değildir artık yatırım yapılmaz. BaŖka alanlara gidin anlamını taŖımıyor, elbette karlı alanlar henüz bulunuyor. Avantajlı olduğumuz bölgesel açıdan dŖndđmz zaman Batman'ın Batman'da yapılması gereken yatırım vardır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus rastgele değil yani koŖŖum yaptı bende yaparım mantığı ile değil. Pazarı araŖtırılmıŖ teknoloji araŖtırılmıŖ uygun teknolojinin seçildiği, kapasitenin seçildiği, uygun zamanlamanın yapıldı.

ğı ve uygun ürünün bulunarak bunların yapılması gerekir. Aksi halde yapılacak yatırımın ne bölgeye faydası olur, ne yapan yatırımcıya faydası olur ne de milli hasılayı milli ekonomiye katkı sağlar. Dolayısıyla yapılacak yatırımın devletin yapmış olduğu alt yapıya uygun yörenin ekonomik, sosyal yapısına uygun ve pazarı olan satılabilecek ürünlerin yapılması gerekir. Aksi takdirde bölgede veya da Türkiye'nin genelinde bir çok bölgede yapılan maalesef yanlış tercihler sonucu yapılan yatırımlar, yatırım mezarlığına dönüşüyor. Ve kaynaklar heba olmuş oluyor. Bunlara sebebiyet vermemek için evet yatırım yapacağız yapılması gerekir. Bunu gönülden destekliyoruz ancak önceden bir kez düşünüyorsak yatırımı yaparken, bu kez on kez düşünmemiz gerekir. Bilimsel, daha rasyonel esaslara dayalı yatırımlar yapılması gereğine inanıyorum. Ve bu hatırlatmayı Türkiye'nin bir çok yerine gittiğim de gittiğimiz her yerde yalnızca Batmak için söylemiyorum, hatırlatmayı yapıyoruz. Türkiye tabi ki bir çok alanda potansiyel taşıyor avantajlarımız var. Emek avantajımız var, hammadde avantajımız var, nüfus avantajımız var bu avantajlarımız vardır. Yatırım yapılması gerek ancak teşviğe dönük yatırım değil, kendi öz kaynaklarımızla daha fazla fizibilitesi yapılmış, daha fazla bilimsel, daha fazla rasyonel yatırımlarının yapılmasının hem yatırımcı açısından hem bölge ekonomisi hem de Türkiye ekonomisi açısından yararlı olacağını düşünüyorum. Bana çok spesifik çok özel sorular sormak isterseniz, ben buradayım bu toplantıdan sonra da birebir ikili görüşmelerde de sorularınızı cevaplamak isterim. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz.

Aziz TEYMUR (Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ - TEDAŞ) :

Sayın Başkan, değerli konuklar, Sayın Başkan elektrikle ilgili problemi olduğunu söyledi. Birebir konuşmamızda da bunun bizimle ilgili olmadığını açıkladık. Hazineden kaynaklanıyor. Sayın Nurettin KURT'la bire bir görüşmelerimiz de konu değerlendirilmiş ve master projeye alındığını söyledik. İhale edilmiştir yakında başlanacaktır arz ediyorum.

Ziver ÖZDEMİR :

Teşekkür ediyoruz Aziz Bey, biz tabi burada Batman'da iş yapan insanlar olarak biz karşıımızdaki, burada ki kurumları Valilikle ilgili bir sıkıntı yaşadığımız an direk Valiliği ciddiye almadığımızı veya da elektrikle ilgili olan bir sıkıntımızı TEDAŞ'ta karşıımızda gördüğümüzü, turizm sektöründe ise Turizm Müdürlüğü'nü gördüğümüzden dolayı yani bunu söylemişiz. Evet genel sorunda zaten Hazine ile TEDAŞ arasındaki protokol veya dolaylı avantajlarından bir dört beş aylık gecikme ile o şartlarda faydalandık.

Evet teşekkür ediyoruz. Kapanış konuşmasını yapmak üzere GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı Sayın Kaya YAŞINOK Bey'i davet ediyorum. Buyurun efendim.

M. Kaya YAŞINOK (GAP İdaresi Başkan Yardımcısı) :

Değerli katılımcılar, Sevgili Batman'lılar toplantımıza 129 katılımcı katıldı. İlk defa % 50'si kamu kurumlarının çalışanlarının dışındaydı bunu bilginize sunmak istiyorum. Bu nedenle de ilginin yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları bireysel basın itibarı ile önemli bir derecede ilgi çektiğini bana verilen, arkadaşlarıma bana verdiği sayılardan görmüş bulunuyorum. Bu toplantımızın amacı başında söylediğimiz gibi sizleri bilgilendirmek ve sizlerin görüşüne konuyu açmaktı, görüşlerinizi sormaktı. Bu bir başlangıç toplantısıydı, bu devam edecek arkadaşlarıma anlattıkları gibi odak noktalar dediğimiz özel konularda, özel gruplar için Batman'a ait hedef ve stratejileri belirlemek üzere örneğin sanayide, örneğin tarım da, örneğin ulaştırmada stratejileri belirlemek bu stratejileri GAP Kalkınma Planı'na yansıtmak için sizlerle sık sık toplanacağız. Sizden beklentimiz bu bizimle sürdüreceğimiz köprüyü sıcak tutmanız ve bize olan ilginizi esirgememeniz. GAP bizim için çok önemli ülkemiz için de çok önemli Batman GAP'ta yer alıyor. Bunun somut sonuçlarını hepimizin bildiği gibi görmekteyiz. Yakın zaman da görmeye çok kuvvetli olarak başladık. Enerjimizin yarısı GAP hidroelektrik santrallerinden geliyor. Sulama başladığı zaman insanların gelirleri direk sıçrayak üç katına artıyor, ürün değeri artıyor, onun getirdiği zincirleme reaksiyonla sanayi ve hizmetle sektörü de canlanıyor. Biz bu ölçümleri gözlemlerimiz ile pilot uygulamalarımızla değerlendiriyoruz. Ve bu bize bilgimizi pekiştirmemizi, inancımızı sağlamlaştırılmamızı ve hayalimizi genişletmemizi sağlıyor. Onun için bir hayal ortamında yaşadığımız kesin ama GAP'in en verimli, en iyi şekilde beklenen sonucu vermesi bir takım plan ve programlamalardan geçiyor. Onu yapmaya mecburuz çünkü Batman Proje'nin parçası ve eğer biz bölgesel gelişmiş farklılıklarını yani bölgeler arasındaki farklılıkları gidermek istiyorsak eğer Batman'ın GAP içerisindeki diğer illerle bir farkı varsa gidermeye çalışıyorsak bu planda her koşulda yer almaya mecburuz. Ve bu planda Batman'ın sesini duyurmaya mecburuz. Batman'ın özel koşullarını, özel taleplerini belli bir değerlendirme, belli bir sorumluluk içerisinde bu planın içerisine koymaya mecburuz. Saydamlık şeffaflık dediğim olay ne olup ne bitiyor kim ne düşünüyor. Diyarbakır, Batman, Gaziantep ne farklılıklar getiriyor. Sorumluluk sen ne yapacaksınız, ben ne yapacağım, devletten ne bekliyoruz bu planda neyi elde edebiliriz, kalkınmadan ne kastediyoruz, ne amaçlıyoruz, çiftçi olarak ne istiyorum, sanayici olarak ne istiyorum, kadın olarak ne istiyorsun, bunları çok iyi hep beraber birlikte karar vermemiz gerekiyor. Bu planı GAP İdaresi kendi başına yapabiliirdi ki hükümette bu görevi bize verdi. Ama biz bunu halkla beraber yapmak istiyoruz. Taraflarla beraber yapmak istiyoruz o zamanda bu planın daha fazla güçlü olacağını ve takipçisinin bizim dışımızda daha fazla, daha yoğun bir kitle olacağını her şeyden önce sivil toplumun bu Plan'ın takipçisi olacağını ilgililerden,

yetkililerden, görevlilerden sorgulayacağına inanıyoruz. Bu Plan'ın alt bölümleri olacak dediğim gibi alt bölümlerde gruplar bazında temsil edilecektir.

O bakımdan bu plana gösterdiğiniz ilgi için, bu toplantıya gösterdiğinizin bir göstergesi olarak teşekkür etmek istiyorum size. Bir soruyu cevaplandırmak istiyorum. Burada genellikle soru cevaplandırılmıyacaktı ama GAP Bölge İdaremiz 388 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kurulmuştur. Bu kararnamenin de iki tane birimi vardır, üç tane birimi vardır.

Bir tanesi GAP Yüksek Kuruludur. Başbakan'ın başkanlığında ilgili Bakanların oluşturduğu bir gruptur. Diğeri de teşkilattır. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığıdır. Başkanlık Merkez olarak Ankara'dadır, taşra birimi olarak da Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü tahsis edilmiştir. Kararname de başka bir birim başka, bir ünite yoktur. Böyle bir herhangi bir şekilde Batman'da bir ünitenin kurulması kararnamenin yasal değişikliğini gerektirir. Ancak biz uygulamalarımız da Batman'da olduğu gibi kalkınmaya yönelik projelerimiz de, proje geliştirmekte birimler yaratıyoruz. Mesela Çok Amaçlı Toplum Merkezlerimiz ve diğer illerdeki Girişimci Destekleme Merkezlerimiz bizim bir anlamda uzantılarımız oluyor. Ama bunlar resmi yasal uzantılarımız değildir.

Ben tekrar bu toplantıya katılıp, bizi zenginleştirdiğiniz için, bize cesaret verdiğiniz için hepimize İdarem adına teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanımıza teşekkür ediyoruz ve güzel bir toplantıyı Batman'da gerçekleştirdikleri ve Batman'lı hemşehrilerimizin katılımı ile güzel bir toplantı olmuştur sanıyorum. Katıldığınız için oturumu kapatıyor hepimize teşekkür ediyorum.

BATMAN KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
A.AZİZ TEYMUR	TEDAŞ	BATMAN	213 64 78
ABDULVAHAP KUSA	HASANKEYF BELEDİYE BAŞKANI	HASANKEYFBATMAN	213 30 86
ABDURRAHMAN SARIGÖL	VETERİNER HEKİM	BATMAN	213 27 91
AHİDİN TEZEL	TPAO	BATMAN	213 74 85
ADINAN ARSA	BATMAN BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI	BATMAN	310 37 50
ADINAN TOPUZ	ZİRAAT BANKASI GAP KREDİLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ANKARA	214 55 96
AHMET BULDUK	TURİZM İL MÜDÜRÜ	BATMAN	213 73 44
AHMET ERDOĞDU	HASANKEYF KAYMAKAMI	HASANKEYFBATMAN	213 19 56
AHMET KARABULLUT	BEŞİRİ BELEDİYE BAŞKANI	BEŞİRİ/BATMAN	311 20 03
AHMET TÜRKER	METEOROLOJİ MÜDÜRÜ	BATMAN	311 07 71
ALAATIN GÜZEL	GÜZEL UN FABRİKASI	BATMAN	213 42 30
ALİ DOĞAN	EMNİYET AMİRLİĞİ	BATMAN	213 10 03
ALİ TARIHAN	SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRÜ	BATMAN	213 91 42
APDULLAH BİL	YÜCEBAĞ BELEDİYE BAŞKANI	YÜCEBAĞ/BATMAN	213 48 46
ARİF ÖKGÖZ	BATMAN SÜT-AK	BATMAN	213 86 75
AYHAN IŞIK	KOZLUK BELEDİYE BAŞKANI	KOZLUK/BATMAN	214 60 84
BAYRAM ALİ KÖSE	BATMAN VALİ YARDIMCISI	BATMAN	
BAYRAM KAYA	BEŞİRİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI YAZI İŞLERİ MÜDÜR VEKİLİ	BEŞİRİ/BATMAN	311 20 03
BEDRETTİN ÇELİK	SSK SİGORTA MÜDÜRÜ	BATMAN	
BURHAN KAYA	SERBEST (BEYSAN A.Ş.)	BATMAN	213 12 45
CAHİT KOCAASLAN	TARIM KREDİ KOOPERATİFİ	BATMAN	212 90 21
CELAL AKSÜNGER	ÇİFTÇİ EĞİTİM ŞUBE MÜDÜRÜ	BATMAN	213 27 48
CELAL ÇELİK	BATMAN SANAYİ VE TİC. MÜD.	BATMAN	212 56 88
GEMİL KAYA ALP	BERCEN TEKSTİL	BATMAN	381 20 01
GENÇLZ GÜMÜŞ	BATMAN BELEDİYESİ	BATMAN	212 07 18
ÇETİN OTHAN	TPAO	BATMAN	213 25 22
DURSUN AYAN	BAŞKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU	ANKARA	213 27 59
EKREM GÜMÜŞ	SSK	BATMAN	213 91 76
EMEL GÖZDOĞLU	İL İDARE KURULU MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	213 12 13
ENVER YUMUK	ZİRAAT BANKASI BATMAN ŞUBE MÜDÜRÜ	BATMAN	419 29 79
ERDAL ÖZER	TARIM İL MÜDÜRÜ	BATMAN	0 532 274 32 54
ERDOĞAN DEMİR	GÜMRÜK MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	213 18 63
ERDOĞAN ŞİMŞEKOĞLU	TPAO	BATMAN	213 92 47
FAHRETTİN KAYBA	ZİRAAT ODASI-MÜH. DER.BAŞKANI	BATMAN	212 27 96
FAHRİ KARAKOYUN	KÖY HİZMETLERİ İL MÜDÜR YARDIMCISI	BATMAN	212 40 61
FAYSAL KARTAL	İL MAHALLİ İDARELER MÜDÜRÜ	BATMAN	212 27 63
FAZLI SEZER	KANAL 72	BATMAN	
FERHAT NASIROĞLU	FERNAZ İNŞAAT	BATMAN	422 326 11
FETHULLAH HAMİDİ	KAYAPINAR BELEDİYE BAŞKANI	BATMAN	213 70 90
FETHULLAH EKMEN	BATMAN SÖZ GAZETESİ	BATMAN	215 14 81
FEYZİ ÖNLER	BEŞİRİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI HESAP İŞL. MÜDÜRÜ	BEŞİRİ/BATMAN	311 20 03
HADİ AYDIN	KADASTRO MÜDÜRÜ	BATMAN	214 27 42

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
HALİL EREN	GENÇLİK SPOR	BATMAN	213 50 01
HAMİT AKKİŞ	PTT BAŞ MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	213 27 81
HANZA GEMİCİ	İL SAĞLIK MÜDÜRÜ	BATMAN	212 62 15
HASAN YILDIZ	NEWS GAZETESİ GENEL YAYIN YÖNETMENİ	BATMAN	212 63 62
HİKMET AYDIN	KOZLUK İLÇE KAYMAKAMI	BATMAN	312 212 83 78
HİLMİ HARMEN	BUTAŞ TERMINAL ŞEPLİCİ	BATMAN	213 10 14
HÜSEYİN AKAGÜNDÜZ	İLLER BANKASI 11. BÖLGE MÜD.	DIYARBAKIR	215 71 71
HÜSEYİN ÇAKIÇIOĞLU	ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	215 04 44
HÜSEYİN DİLEK	ZİRAAT ODASI BAŞKAN YARDIMCISI	BATMAN	555 11 00
HUSAN ATAMAN	TEDD 5. BÖLGE MÜDÜRÜ	EKZURUM	345 20 01
HUSAN GÜÇ	KARAYOLLARI ŞEFTİ	BATMAN	214 60 84
HUSAN GÜLHAN	İŞ VE İŞÇİ BULAMA KURUMU	BATMAN	214 92 92
İSA HASAN PARLAK	BATMAN VALİSİ	BATMAN	
İZZETTİN SEÇKİN	SİVİL SAVUNMA MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	
İZZETTİN SIRAÇOĞLU	VALİLİK BASIN VE İLAKLA İLİŞKİLER MÜDÜRÜ	BATMAN	0 532 417 82 51
KAZIM ARICA	19 MAYIS MAHALLE MUHTARI	BATMAN	411 20 25
KENAN İLASLAN	TEKEL BAŞ MÜDÜRÜ	BATMAN	213 27 73
LATİF EYLİAOĞLU	KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI TÜPRAŞ	BATMAN	212 28 12
LEVANT KURTOĞLU	SASON KAYMAKAMI	SASON/BATMAN	46121 00
M.SAİT BİLGE	MINİBÜSÇÜLER ODASI	BATMAN	212 02 85
M.ŞERİP YAĞDIRAN	İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRÜ	BATMAN	411 20 01
MAHSUN PADİR	ZİYA GÜKALP MAHALLE MUHTARI	BATMAN	251 23 07
MEHMET BAKIRCI	TURİZM BAKANLIĞI	ANKARA	212 37 47
MEHMET EMİN BODUR	AYDINLIKEVLER MAHALLE MUHTARI	BATMAN	212 27 63
MEHMET EMİN ÖNER	ÇERÇİŞ BELEDİYE BAŞKANVEKİLİ	ÇERÇİŞ/BATMAN	488 213 90 89
MEHMET HADİ YALÇIN	TÜRK TELEKOM BAŞ MÜDÜRLÜĞÜ	BATMAN	2132710/1503
MEHMET İRFAN AKIN	BATMAN İLERİ GAZETESİ	BATMAN	213 84 83
MEHMET SADI AVCI	SASON BELEDİYE BAŞKANI	SASON/BATMAN	312 229 48 28
MEHMET ŞENGİLİ	BAĞKUR İL MÜDÜRÜ	BATMAN	214 60 84
MEHMET ŞAH AYAZ	MALİ MÜŞ.VE MUH. BÖLGE ODA BAŞKANI	BATMAN	213 43 31
MEHMET ŞİRİNÇELİK	GAP MAHALLE MUHTARI	BATMAN	
MEHMET TOPRAK	BATMAN BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI	BATMAN	214 60 84
METİN GÜN	KANAL 72 TEMSİLCİSİ	BATMAN	212 89 93
METİN KAVŞUT	TEDAŞ MÜDÜRÜ	BATMAN	214 60 84
MUSA KULAK	BATMAN VALİ YARDIMCISI	BATMAN	213 91 74
NAİF İSEN	ORKÖY BAŞMÜH.	BATMAN	214 60 84
NAMIK AYDOĞAN	ZİRAAT BANKASI GAP KREDİLER DAİRE BAŞKANLIĞI	ANKARA	212 28 56
NURİTTİN KURT	SAĞLIK MAHALLE MUHTARI	BATMAN	213 30 27
ORHAN AKKİŞ	SANAYİ TİCARET BAKANLIĞI	ANKARA	215 67 55
OSMAN GÜNAL	İLA MAHALLE MUHTARI	BATMAN	218 08 11
OSMAN SEVEN	YULAĞZI KÖYÜ MUHTARI	YULAĞZI/BATMAN	214 18 72
ÖNER DİKENMEZ	TİCARET VE SANAYİ ODASI	BATMAN	212 69 59
ÖZKAN GÜREŞ	AĞIR CEZA BAŞKANI	BATMAN	213 90 05

ADI SOYADI	KURUM	İL	TEL
RAMAZAN ADIGÜZEL	BAĞ-KUR	BATMAN	461 20 29
RAMAZAN TÜRKAN	BATMAN DEFTERDARI	BATMAN	212 12 65
RAŞİT ZENGİN	BESİRİ KAYMAKAMI	BESİRİ/BATMAN	488 311 20 01
RESUL TOY	ÇÖMRÜK MÜH. KESİM AMİRİ	BATMAN	213 27 82
RIFAT AYDIN	ÖZPA PLASTİK	BATMAN	213 90 75/80
RIFAT YAŞ	TİCARET VE SANAYİ ODASI	BATMAN	213 93 96
SABİH ATAÇ	BATMAN BARO BAŞKANI	BATMAN	213 25 81
SABRİ BİLGE	VALİLİK YAZI İŞLERİ MD.	BATMAN	341 22 96
SABRİ GEZİCİ	TİCARET BORSASI	BATMAN	214 69 89
SADIK BÖLEK	CUMHURİYET BAŞSAVCISI	BATMAN	332 21 40
SALİH NART	KARAYOLLARI ASPALT İKMAL ŞEFT	BATMAN	212 27 55
SALİH TUĞCU	İL ÖZEL İDARE MÜDÜRÜ	BATMAN	214 60 84
SAYIM GÜÇLÜ	MİLLİ PARKLAR BAŞ MÜHENDİSİ	BATMAN	213 89 16/134
SELÇUK ORAL	TEKEL	BATMAN	212 41 22
SUNGUR DURAN	HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	ANKARA	214 64 92
SÜLEYMAN İLHAN	TEAŞ GRUP MÜDÜRÜ	BATMAN	215 04 11
SÜLEYMAN MANAV	MİLLİ EĞİTİM	BATMAN	213 17 53
ŞEHİMZ KARTAL	İL KÜLTÜR MÜDÜRÜ	BATMAN	
ŞEHİMZ KORKUT	BAYINDIRLIK MÜDÜR YARDIMCISI	BATMAN	213 90 73
ŞEHİMZ SOYURAL	ÇARŞI MAHALLE MUHTARI	BATMAN	213 27 21
ŞEMA TARDÖR	ÇAYOM KILIM ÖĞRETMENİ	BATMAN	214 61 76
TAHİRİN ÖZDEMİRCAN	ÖZEL İDARE	BATMAN	213 90 83
TEVFİK DEMİRALP	SSK HASTANESİ	BATMAN	213 91 28
VEYSEL MERMER	İL NÜPUS MÜDÜRÜ	BATMAN	213 91 28
YAHYA DEMİR	BEKİRİHAN BELEDİYE BAŞKANI	BEKİRİHAN/BATMAN	213 12 45
YAHYA HAZAR	TAPU SİGİL MÜDÜRÜ	BATMAN	214 60 84
YAHYA YETİZ	SAGLIK MÜD. RUH. SAGLIĞI ŞUBE MÜDÜRÜ	BATMAN	214 60 84
YRD.DOÇ.DR. HASAN RAYINDIR	DİCLE ÜNİVERSİTESİ	DIYARBAKIR	
ZEKERİYA AYDIN	SERBEST AVUKAT	BATMAN	214 35 33
ZEKERİYA ALTUN	SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRÜ	BATMAN	213 27 83
ZEKİ DILDIRIM	MÖFTÜLÜK	BATMAN	213 88 15
ZİNER ÖZDEMİR	TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİS BAŞKANI	BATMAN	213 17 52
ZÜBEYİR KAYA	HİSAR BELEDİYE BAŞKANI	HİSAR/BATMAN	212 54 97

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağzı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr.